Utbildningsutskottets betänkande 1986/87:14

om anslag till gymnasieskolor, m. m. (prop. 1986/87:100)

UbU
1986/87:14

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1986/87:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkterna B 19. Bidrag till driften av gymnasieskolor, B 20. Bidrag till åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år m. m., B 21. Bidrag till driften av fristående skolor på gymnasial nivå och B 22. Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. jämte motioner.

1. Bidrag till driften av gymnasieskolor

Regeringen har under punkt B 19 (s. 119–141) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen har förordats om avveckling av vissa specialkurser,

2. godkänna vad som i propositionen för budgetåret 1987/88 har förordats om ramar för elevplatser i gymnasieskolan,

3. bemyndiga regeringen att – i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar – för budgetåret 1987/88 medge att totalramen för elevplatser i gymnasieskolan utökas,

4. godkänna vad som i propositionen för budgetåret 1988/89 har förordats om ramar för elevplatser i gymnasieskolan,

5. godkänna vad som i propositionen för budgetåret 1989/90 har förordats om planeringsramar för elevplatser i gymnasieskolan,

6. godkänna vad som i propositionen har förordats om försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer,

7. godkänna vad som i propositionen har förordats om byte av B-språk mot C-språk,

8. godkänna vad som i propositionen har förordats om höjning av Sveriges avgift till International Baccalaureate Office,

9. godkänna vad som i propositionen har förordats om garantiresurs,

10. godkänna vad som i propositionen har förordats beträffande ersättning för metodiklektorers tjänstgöring i gymnasieskolan,

11. medge att smärre, sakliga ändringar görs i enlighet med vad som har förordats i propositionen,

12. till Bidrag till driften av gymnasieskolor för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 4 899 227 000 kr.

1986/87:Ub202 av Maud Björnemalm m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande en översyn av utbildningen inom social servicelinje.

1986/87:Ub213 av Ann-Cathrine Haglund (m) och Elisabeth Fleetwood (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett förstärkt timtal för undervisningen i B-och C-språk i såväl grundskola som gymnasium,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att språkkurser av olika svårighetsgrad – alternativkurser – i såväl engelska som B-språk skall införas på grundskolans högstadium,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till försöksverksamhet med språkgymnasier,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att avbrott i språkundervisningen bör undvikas,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att svenska elevers språkfärdigheter och språkkunskaper bör jämföras internationellt.

1986/87:Ub216 av Ann-Cathrine Haglund (m) och Birgitta Rydle (m) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till arbetsmarknadsutskottet remitterade motionen 1986/87:A801 – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att skolan aktivare skall uppmärksamma flickornas studie- och yrkesval, upplysa om att egenföretagande kan vara ett framtida arbete och ge dem en positiv syn på den nya teknikens möjligheter att ge arbete och arbetsuppgifter.

1986/87:Ub226 av Birthe Sörestedt m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en uppföljning av hur mål och riktlinjer i samlevnadsundervisningen uppfylls i grundskolan,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av läroplanen för gymnasieskolan så att alla elever erhåller samlevnadsundervisning.

1986/87:Ub231 av Christer Eirefelt m. fl. (fp) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till näringsutskottet remitterade motionen 1986/87:N330 – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om förbättrad yrkesutbildning.

1986/87:Ub241 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om samverkan skola–samhälle.

1986/87:Ub242 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen fastställer de dimensioneringstal för gymnasieskolan som föreslås i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om äldre studerande i gymnasieskolan,

[1] Motionsyrkandenas behandling i fråga om motivtext, hemställan och reservationer redovisas i bilaga.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om garantiresurs till gymnasieskolan,

6. att riksdagen med ändring i proposition 1986/87:100 bil. 10 Utbildningsdepartementet B 19. Bidrag till driften av gymnasieskolor anvisar ett med i förhållande till regeringens förslag med 160 milj. kr. förhöjt belopp.

1986/87:Ub254 av Rune Ångström (fp) och Ulla Orring (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande försöksverksamhet med förstärkning av alternativämnet datakunskap på naturvetenskaplig linje inom gymnasieskolan i Skellefteå.

1986/87:Ub257 av Johnny Ahlqvist m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av inrättande av en femårig teknisk utbildning i Hässleholm.

1986/87:Ub258 av Anders Nilsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om dimensioneringen och disponeringen av platserna inom gymnasieskolans s. k. lilla ram.

1986/87:Ub259 av Börje Hörnlund m. fl. (c, s, m, vpk) vari yrkas

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om försöksverksamhet med datagymnasium i Skellefteå med årlig intagning fr. o. m. höstterminen 1987,

2. att riksdagen anvisar anslag motsvarande tillkommande kostnader för elevgruppens undervisning.

1986/87:Ub260 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari med hänvisning till vad som anförts i motion 1986/87:A229 – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs beträffande lärlingsutbildningen,

3. att riksdagen beslutar att införa en möjlighet till att provanställa lärlingar.

1986/87:Ub261 av Ulla Tillander m. fl. (c, m, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående utbildning av lärlingar på Citadellet i Landskrona.

1986/87:Ub274 av Margó Ingvardsson (vpk) och Björn Samuelson (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vårdlärarutbildade sjukgymnaster bör bli behöriga att erhålla tjänster som lärare i vårdkunskap, lärare 145, enligt skolförordningen.

1986/87:Ub283 av Görel Thurdin (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om regionalt arbetsmarknadsanknutna påbyggnadsutbildningar (s. k. RA-kurser).

1986/87:Ub291 av Kerstin Keen (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjligheter att genomföra försöksverksamhet med fyraårig naturvetenskaplig linje på gymnasiet.

1986/87:Ub307 av Charlotte Branting (fp) och Ingela Mårtensson (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en försöksverksamhet i gymnasieskolan bör startas med en internationell linje med freds- och konfliktkunskap.

1986/87:Ub311 av Börje Stensson m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till försöksverksamhet med ämnet kulturkunskap med religionskunskap som värdämne,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att religionskunskap blir ett obligatoriskt ämne på gymnasiets tvååriga linjer.

1986/87:Ub312 av Birgitta Rydle m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen beslutar om en dimensionering av gymnasieskolans direktram 1987/88 i enlighet med vad som i motionen anförts,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om neddragningen av lilla ramen,

3. att riksdagen beslutar om en dimensionering av gymnasieskolans direktram 1988/89 i enlighet med vad som i motionen anförts,

4. att riksdagen beslutar om en dimenisionering av gymnasieskolans direktram 1989/90 i enlighet med vad som i motionen anförts,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att inget hinder skall föreligga att arrangera lärlingsutbildning som alternativ till den linjeutbildning som i dag erbjuds inom gymnasieskolan,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statsbidrag till s. k. färdigutbildning,

7. att riksdagen beslutar utöka antalet lärlingsplatser till 10 000,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående vidgade möjligheter för länsskolnämnderna att omfördela platser mellan de olika utbildningsvägarna,

9. att riksdagen avslår regeringens begäran om rätt att öka totalramen för gymnasieskolan i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kvoteringsregler vid intagningen till elmekanisk utbildning,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om försöksverksamhet med betygssättning för elever som har svenska som andra språk,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående huvudlärare och institutionsföreståndare i gymnasieskolan.

1986/87:Ub316 av Birgitta Hambraeus m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag om utökad lärlingsutbildning inom hantverksyrken i enlighet med vad som framförts i motionen.

1986/87:Ub317 av Hans-Eric Andersson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen angetts om behovet av intagningsplatser till gymnasieskolan i Stockholms län.

1986/87:Ub318 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om att skolöverstyrelsen skall lägga ut vårdbiträdesutbildning på olika orter i landet, däribland Kisa i Östergötland,

1986/87:Ub322 av Nils G. Åsling (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att, i överensstämmelse med tidigare fattat beslut beträffande Bidrag till driften av gymnasieskolor, fastställa lilla ramen att omfatta 33 230 årselevplatser, varav 12 530 utgör minimum för regionalt arbetsmarknadsanknutna påbyggnadsutbildningar.

1986/87:Ub327 av Anna Wohlin-Andersson (c) och Marianne Karlsson (c) vari med hänvisning till vad som anförts i motion 1986/87:A466 – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen beslutar anslå 6 milj. kr. till länsskolnämnden i Östergötlands län för fort- och vidareutbildning av gymnasieingenjörer i Ydre, Kinda, Valdemarsvik och Åtvidaberg,

3. att riksdagen beslutar tilldela Östergötland utvidgade ramar för att påbörja stenhuggarutbildning i Borghamn, marin elutbildning och marin motorutbildning i Valdemarsvik, social servicelinje i Vadstena, en marknadsföringslinje i Mjölby och ytterligare 30 platser på landstingets trädgårdslinje samt 20 platser på Vretaskolan för blivande avbytare inom jordbruket,

4. att riksdagen beslutar begära att regeringen låter ta fram läroplaner för estetisk studieväg 1 år, ekonomi och språk 1 år, teknisk dokumentation 1 år, social service 1 år, formgivning, fördjupning 1 termin, marin elutbildning 1 termin och marin motorutbildning 1 termin,

5. att riksdagen begär att regeringen utfärdar nödvändiga direktiv för att Söderköping och Kinda skall kunna påbörja gymnasieskola integrerad med kommunal vuxenutbildning.

1986/87:Ub335 av Stig Josefson (c) och Martin Olsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att införa ämnet religionskunskap som obligatoriskt ämne på de treåriga yrkesförberedande linjerna.

1986/87:Ub337 av Ingela Gardner (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om att överföra 1,6 milj. kr. från anslaget B 19. Bidrag till driften av gymnasieskolor till anslaget B 22. Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m.,

2. att riksdagen till anslaget B 19 anvisar ett med 100 000 kr. förhöjt anslag om 1,7 milj. kr.

1986/87:Ub346 av Margareta Palmqvist (s) vari yrkas att riksdagen anhåller att regeringen medger skolöverstyrelsen att genomföra undervisning i svenska som andraspråk och engelska som C- och B-språk för vissa invandrarelever.

1986/87:Ub533 av Hans Göran Franck m. fl. (s) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av åtgärder för att förbättra undervisningen om mänskliga rättigheter.

1986/87:Ub650 av Bo Lundgren m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande ingenjörsutbildning i Hässleholms, Klippans och Kristianstads kommuner.

1986/87:Ub804 av Nils Carlshamre m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att gymnasieskolans vårdlinje bör förlängas till tre år,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att matematik, naturkunskap, svenska och engelska bör vara obligatoriska ämnen i gymnasieskolans vårdlinje,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att någon form av lämplighetsprövning bör utredas vad gäller gymnasieskolans vårdlinje och sociala servicelinje, t. ex. yrkesinriktad arbetspraktik.

1986/87:Ub807 av Carl Bildt m. fl. (m) vari med hänvisning till vad som anförts i motion 1986/87:Ub509 – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om förstärkt språkundervisning i grundskolan och gymnasieskolan i enlighet med vad som i motionen anförts.

1986/87:Ub810 av Gunilla André (c) och Görel Thurdin (c) vari med hänvisning till vad som anförts i motion 1986/87:A238 – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om likabehandling för kooperationen inom utbildningsväsendet i enlighet med vad som anförts i motionen.

1986/87:Ub811 av Margitta Edgren (fp) och Margareta Mörck (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en förlängning av vårdlinjen på gymnasieskolan.

1986/87:Ub812 av Carl Bildt m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förkunskapskrav för gymnasieskolans linjer i enlighet med vad som i motionen anförts,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om gymnasieskolans inriktning,

19. att riksdagen hos regeringen begär förslag till utformning av den yrkesinriktade utbildningen på gymnasial nivå i enlighet med vad som i motionen anförts,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om s. k. intresseval i gymnasieskolan,

23. att riksdagen beslutar om fortsatta statsbidrag till Samskolan i Göteborg, Sigrid Rudebecks gymnasium i Göteborg samt Stockholms Tekniska Institut (STI) (delvis).

1986/87:Ub814 av Hans-Eric Andersson (s) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen angetts om behovet av adekvat högskoleförberedande utbildning i gymnasieskolan och utbyggnad av högskoleutbildning i Stockholms län (delvis).

1986/87:Ub815 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari med hänvisning till vad som anförts i motion 1986/87:A813 – såvitt nu är i fråga – yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om s. k. enkönade kurser i bl. a. teknik och data.

1986/87:Ub817 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en översyn av det pågående försöks- och utvecklingsarbetet i gymnasieskolan,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den gymnasiala yrkesutbildningen (delvis),

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en totaldimensionerad gymnasieskola,

11. att riksdagen beslutar upphäva gällande regler om prioritering av 16- och 17-åringar vid antagning till gymnasieskolan,

12. att riksdagen beslutar att s. k. överinskrivning ej skall tillåtas i gymnasieskolan,

32. att riksdagen beslutar att gymnasieskolans stora ram för budgetåret 1987/88 skall utökas med 8 000 intagningsplatser utöver regeringens förslag,

33. att riksdagen beslutar att den lilla ramen för budgetåret 1987/88 skall utökas med 5 000 årselevplatser utöver regeringens förslag,

34. att riksdagen beslutar att gymnasieskolans intagningskapacitet för de därpå följande budgetåren 1988/89 och 1989/90 skall ligga kvar på den i motionen förordade nivån,

35. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utomeuropeiska språk i gymnasieskolan.

1986/87:Ub818 av Rune Rydén m. fl. (m, fp, c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till komplettering av timplanen för naturvetenskaplig linje och fyraårig teknisk linje m. fl. studievägar i syfte att göra studiegången för moderna språk treårig i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till timplanebestämmelser som avser minimiundervisningstid för språkgrupp vid samläsning mellan klasser på olika gymnasielinjer i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen får i uppdrag att under en femårsperiod bedriva en aktiv försöksverksamhet med en förstärkt språklig utbildning på humanistisk linje m. fl. studievägar, bl. a. i form av undervisning i samhällsorienterande ämnen delvis på engelska, i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen får i uppdrag att vidta åtgärder för att åstadkomma beskrivningsbara, realistiska och mätbara mål för undervisningen i språk i grundskolan och gymnasieskolan i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen får i uppdrag att utforma modeller för en mer individualiserad språkundervisning i grundskolan och gymnasieskolan med utgångspunkt i de resurser som inom ramen för gällande statsbidragsbestämmelser bör finnas tillgängliga för språkundervisning.

1986/87:Ub819 av Magnus Persson m. fl. (s) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omfördelning av utbildningsplatser inom den s. k. lilla ramen till förmån för skogslänen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om de speciella problemen i skogslänens svaga gymnasieregioner.

1986/87:Ub820 av Ingela Gardner m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen angående behovet av utökning av antalet platser på direktramen i Stockholms län,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående omfördelning av platser mellan och inom ramarna,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående behovet av platser på lilla ramen.

1986/87:Ub823 av Siw Persson m. fl. (fp) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till arbetsmarknadsutskottet remitterade motionen 1986/87:A490 – såvitt nu är i fråga – yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inrättande av en kemiteknisk gren på T-linjen, åk 4, i Kristianstad,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att starta försöksverksamhet med ingenjörsskola med femårig teknisk utbildning i Kristianstads län fr. o. m. 1987/88,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om breddad gymnasieutbildning i Ystad med en idrottslinje knuten till handboll,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en idrottslinje knuten till ungdomsfotboll i gymnasieutbildningen, belägen i Helsingborg,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en idrottslinje knuten till handboll och fotboll i gymnasieutbildningen, belägen i Kristianstad.

1986/87:Ub824 av Bengt Wittbom m. fl. (m, fp) vari med hänvisning till vad som anförts i motion 1986/87:A496 – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående ett friare utnyttjande av medlen inom gymnasieskolan till förmån för en utbyggd lärlingsutbildning i Örebro län.

1986/87:Ub825 av Görel Thurdin m. fl. (c) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till arbetsmarknadsutskottet remitterade motionen 1986/87:A819 – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förändrad inriktning av utbildningen för en ökad jämställdhet,

2. att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt skolöverstyrelsen och universitets- och högskoleämbetet att göra en utvärdering av hur skolans mål om jämställdhet omsätts i praktisk handling i grundskola, gymnasium och lärarhögskola i enlighet med vad som anförts i motionen.

1986/87:Ub827 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen angetts om förstärkt språkundervisning i grundskolan,

24. att riksdagen beslutar om 8 000 fler årselevplatser i gymnasieskolan för budgetåret 1987/88 samt att riksdagen med anledning härav reserverar 65 000 000 kr. av de medel som avsatts för "tillkommande utgiftsbehov",

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om fördelningen av det utökade antalet platser i gymnasieskolan,

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om dimensioneringen av gymnasieskolan för 1988/89 och 1989/90,

28. att riksdagen avslår regeringens begäran om rätt att öka totalramen för gymnasieskolan i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar,

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utvärdering av försöksverksamhet i gymnasieskolan,

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om praktikinslag i gymnasieutbildningen,

31. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om försöksverksamhet med förbättrad konsumentekonomisk linje,

32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som angetts i motionen om att inrätta gymnasier med riksintagning också i teoretiska ämnen,

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att också andra än idrottande elever skall få utnyttja det s. k. hemortsalternativet,

34. att riksdagen beslutar att under anslaget B 19. Bidrag till driften av gymnasieskolor anslå 20 000 000 kr. utöver vad regeringen har föreslagit som ett förhöjt anslag till elever med särskilda behov i gymnasieskolan,

35. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om lärlingsutbildning,

45. att riksdagen beslutar att under anslaget B 19. Bidrag till driften av gymnasieskolor anslå 5 000 000 kr. mindre än regeringen har föreslagit för undervisning i hemspråket.

1986/87:828 av Birgitta Rydle m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

24. att riksdagen beslutar att avskaffa rätten till hemspråksundervisning i gymnasieskolan,

25. att riksdagen beslutar att från anslaget B 19. Bidrag till driften av gymnasieskolor överföra 6 500 000 kr. till B 21. Bidrag till driften av fristående skolor på gymnasial nivå,

26. att riksdagen beslutar att till B 19. Bidrag till driften av gymnasieskolor för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 4 905 876 000 kr.,

27. att riksdagen beslutar att överföra 30 758 000 kr. från B 20. Bidrag till åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år till B 19. Bidrag till driften av gymnasieskolor.

2. att riksdagen beslutar begära att regeringen utarbetar förslag till hur finska språkets ställning kan stärkas i gymnasieskola och högskola.

Utskottet

1 Disposition

Utskottet disponerar sitt anförande beträffande gymnasieskolanslaget på följande sätt.

Först behandlas dimensioneringen av gymnasieskolan budgetåren 1987/88–1989/90 (*avsnitt 2*). Utskottet tar sedan upp en rad läroplansfrågor (*avsnitt 3*), däribland en försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer (*avsnitt 3.1*) samt språkprogrammet i ungdomsskolan (*avsnitt 3.4*). Därpå behandlas förslag om gymnasial lärlingsutbildning (*avsnitt 4*) och åtgärder för invandrarelever (*avsnitt 5*). Anförandet om gymnasieskolanslaget avslutas med ett antal övriga frågor (*avsnitt 6*) samt frågan om medelstilldelning (*avsnitt 7*).

2 Dimensioneringen av gymnasieskolan

2.1 Dimensioneringen av gymnasieskolan

Utskottet tar här först upp regeringens förslag om avveckling av vissa specialkurser inom den s. k. lilla ramen i gymnasieskolans planeringssystem. Därefter behandlas regeringens förslag om antalet platser i gymnasieskolan under de närmaste tre budgetåren.

2.1.1 Avveckling av vissa specialkurser med karaktär av intern personalutbildning

Det är normalt skolöverstyrelsen (SÖ) som beslutar vilka specialkurser som får finnas i gymnasieskolan. I en pågående försöksverksamhet får dock länsskolnämnderna besluta om regionalt arbetsmarknadsanknutna påbyggnadsutbildningar (s. k. RA-kurser).

I det mycket stora utbudet av specialkurser ingår en del utbildningar som enligt det föredragande statsrådet inte bör anordnas inom gymnasieskolan. Som exempel anför han utbildningar som har ett specialinriktat innehåll och som i praktiken är avsedda för vissa personalgrupper hos företag och institutioner. Det är enligt statsrådet inte en uppgift för gymnasieskolan med dess intagningsregler och finansiering att erbjuda utbildningar av detta slag. Sådana utbildningar bör i stället anordnas som uppdragsutbildning, varvid uppdragsgivaren utser deltagande elever och betalar ersättning för utbildningen.

Föredragande statsrådet föreslår att regeringen skall meddela föreskrifter om att specialkurser av detta slag inte längre skall anordnas inom ramen för gymnasieskolan. En avveckling bör påbörjas den 1 juli 1987. Det får därvid ankomma på SÖ och, i fråga om RA-kurser, länsskolnämnderna att pröva frågor om avveckling.

Regeringen hemställer om riksdagens godkännande av vad som förordats om avveckling av vissa specialkurser.

Utskottet vill först erinra om att denna fråga tidigare tagits upp av regeringen i budgetpropositionen 1985 (prop. 1984/85:100, bil. 10, s. 195 f.). Föredragande statsrådet konstaterade då, utifrån ett förslag i SÖ:s anslagsframställning, att gymnasieskolans öppenhet gentemot önskemål från avnämarhåll enligt SÖ har lett till att det etablerats studievägar som i ett längre perspektiv är att betrakta som intern personalutbildning hos den arbetsgivare som föreslagit utbildningen i fråga. Den sektor där detta torde vara vanligast är vårdsektorn, bl. a. av det skälet att utbildningshuvudmannen där är densamme som avnämaren.

I ett läge, där man noga måste överväga hur gymnasieskolans resurser bäst kan användas och där en prioritering skall ske av i första hand 16–17-åringarna, instämmer utskottet i nödvändigheten av att kontinuerligt pröva vilka utbildningar som skall accepteras inom den med statsbidrag bedrivna gymnasieskolutbildningen.

Detta innebär samtidigt ett viktigt avvägningsproblem som enligt utskottet också bör uppmärksammas vid den översyn av den gymnasiala yrkesutbildningen, om vilken regeringen aviserat en proposition under detta år. SÖ har, enligt vad utskottet erfarit, haft regeringens uppdrag att undersöka vilka utbildningar i gymnasieskolan som i realiteten har karaktär av intern personalutbildning. Av SÖ:s redovisning framgår att sådana i första hand förekommer på det landstingskommunala området.

Inga motioner har väckts med anledning av förslaget, och utskottet har för sin del inget att erinra mot vad som föreslagits om avveckling av specialkurser med karaktär av personalutbildning. Huvudmännen bör dock enligt utskottet i god tid före planeringen av sin utbildning kunna få besked om vilka utbildningar som inte längre får anordnas med statsbidrag. För att ge möjlighet till detta förordar utskottet att möjlighet ges till en något långsammare avvecklingstakt. Utskottet skall strax återkomma härtill i samband med sina överväganden om den lilla ramens omfattning (*avsnitt 2.1.2*). Utskottet förutsätter samtidigt att huvuddelen av specialkurserna med karaktär av personalutbildning är avskaffade inför läsåret 1988/89.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad som i budgetpropositionen har förordats om avveckling av vissa specialkurser med karaktär av intern personalutbildning, i första hand på vårdutbildningens område.

2.1.2 Ramar för elevplatser i gymnasieskolan budgetåren 1987/88–1989/90

– Direktramen

Utskottet vill först erinra om vad riksdagen våren 1985 på utskottets förslag (UbU 1984/85:18 s. 20, rskr. 1984/85:272) gav regeringen till känna i fråga om planeringssystemet för gymnasieskolan. Därvid uttalades att ambitionen att bereda alla utbildningssökande 16- och 17-åringar en gymnasieplats i princip borde gälla även 18- och 19-åringar. Regeringen har sedan i den senaste regeringsförklaringen anfört att alla under 20 år bör beredas plats i gymnasieskolan.

16–17-åringarna har nu prioriterats i två intagningsomgångar. Rekom-

mendationer om sådan förtur gavs för övrigt redan för tre år sedan. Likväl var det, enligt budgetpropositionen, vid intagningen till läsåret 1986/87 ca 3 700 eller 3,2 % av de sökande 16–17-åringarna som inte fick plats på de studievägar de sökt till. Antalet 16-åringar, som var den helt dominerande sökandegruppen, var förra året knappt 110 000. Antalet intagningsplatser var 124 000. Utskottet har erfarit att 4 000 à 5 000 av platserna av olika skäl normalt inte kan utnyttjas. Då samtidigt antalet ej sökande 16-åringar är ungefär lika stort, blir antalet platser för övriga sökande ändå så pass stort som ca 14 000.

En viktig ambition i sammanhanget är att i görligaste mån bereda ungdomarna plats på önskad studieväg och helst enligt deras förstahandsval. Svårigheten att här lyckas fullt ut belyses enligt utskottet väl av vissa inhämtade uppgifter. Av de 3 700 16- och 17-åringar som inte fick någon gymnasieplats vid den senaste intagningen var det drygt 1 500 som bara hade gjort ett enda val till gymnasieskolan. Fyra av tio bland de 16- och 17-åringar som inte kom in i gymnasieskolan kunde alltså bara tänka sig att gå på en enda studieväg inom dess utbud av tjugofemtalet linjer och hundratals specialkurser.

Inom detta utbud var det vidare, enligt vad utskottet också har inhämtat, tre linjer som var förstahandsval för inemot 1 400 av de 3 700 som inte kom in (vårdlinje, livsmedelsteknisk linje och el-teleteknisk linje). Av de 3 700 hade vidare över 500 sökt till frisör-, kosmetolog- eller djurvårdarutbildning (specialkurser). Gemensamt för dessa sex utbildningar, till vilka alltså över hälften av dem som inte fått plats hade sökt, är att antalet platser är begränsat. Skälen härtill är antingen brist på lärare eller att arbetsmarknaden (för de tre specialkurserna) anses mättad.

Även när det gäller hela sökandegruppen under 20 års ålder är bilden densamma. Av den som sökt till el-teleteknisk och livsmedelsteknisk linje stod, enligt vad utskottet erfarit, totalt inemot 1 000 ungdomar utan plats. Ungdomar som sökte till de teoretiska linjerna var betydligt bättre lottade. Något över 250 ungdomar under 20 år blev utan plats i vad gäller någon av de fem tre- och fyraåriga linjerna. I riksperspektivet är alltså möjligheterna att få sina val tillgodosedda mycket olika för elever med olika studieinriktning.

Detta problem behandlas utifrån annan liktydig statistik även i budgetpropositionen. Föredragande statsrådet uppmärksammar också förstahandsvalets betydelse för eleverna och särskilt för dem som väljer en yrkesinriktad linje. Principen om en likvärdig utbildning måste innefatta rätten för en elev, som går ut från grundskolan, att så fritt som möjligt välja studieväg i gymnasieskolan, oavsett var han eller hon bor. Statsrådet konstaterar dock samtidigt att en total följsamhet till elevernas val är omöjlig av bl. a. arbetsmarknadsskäl.

Svårast att få sina val tillgodosedda har alltså de elever som direkt efter grundskolan endast kan tänka sig en yrkesutbildning. Möjligheterna att, inom befintlig ram, lättare få ett yrkesinriktat studieval tillgodosett skulle öka för eleverna, om ett antal yrkeslinjer med stort sökandetryck kunde byggas ut på både mindre och större orter. Utbildningarna är dock ofta dyra att anordna. Enligt föredragande statsrådet bör en riktad satsning göras på vissa yrkesinriktade studievägar som inte kunnat byggas ut i tillräcklig takt på

grund av stora investeringskostnader. Statsrådet återkommer till detta under anslaget B 22. Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m., vilket utskottet skall behandla senare i detta betänkande.

När det gäller antalet årselevplatser på direktramen har SÖ föreslagit en ökning med 7 568 till 300 800 eller, i intagningsplatser räknat, med 2 870 till 126 870. Med detta förslag bevaras innevarande budgetårs kapacitet om 2,64 årselevplatser per 16-åring. Antalet 16-åringar ökar mellan 1986 och 1987 med drygt 4 000 till knappt 114 000.

För budgetåren 1988/89 och 1989/90, då 16-årskullarna minskar igen, föreslår SÖ 297 600 resp. 292 200 årselevplatser, vilket innebär oförändrat 2,64 årselevplatser per 16-åring.

Föredragande statsrådet räknar för sin del med att den möjlighet till omfördelning av platserna som fortfarande bör finnas kan användas så att vissa platser förs från längre utbildningar till vissa tvååriga yrkesinriktade linjer, där de längsta köerna till utbildningen finns. Därmed skulle ett oförändrat antal årselevplatser räcka till fler intagningsplatser. Detta i kombination med de förslag som redovisas under anslaget B 22. Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. bör enligt statsrådets mening kunna medverka till att en större andel av 16–19-årsgruppen bereds plats i gymnasieskolan.

Med hänvisning till detta föreslår statsrådet att den dimensionering av gymnasieskolans direktram om 124 000 intagningsplatser eller 293 232 årselevplatser, som riksdagen beslutat om för budgetåren 1987/88 och 1988/89, fastställs. Han föreslår också att motsvarande antal fastställs som planeringsramar för budgetåret 1989/90.

Olika stora ökningar av denna dimensionering föreslås i fyra parti- och kommittémotioner från lika många partier.

Enligt motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 10 bör gymnasieskolan totaldimensioneras, dvs. ha en sådan omfattning, att alla ungdomar som så önskar skall få en plats i gymnasieskolan. I samma motions yrkande 32 preciseras detta i förslag om en ökning av antalet intagningsplatser med 8 000 till 132 000. Om samma relation mellan intagnings- och årselevplatser antas som i budgetpropositionen (dvs. 1:2,37), innebär detta en ökning med 18 960 årselevplatser till 312 192. Den utökade kapaciteten bör enligt motionärerna i första hand läggas ut på olika former av företagsförlagd utbildning. De anvisar ingen särskild finansiering av de extra platserna, eftersom de räknar med att ökade kostnader under detta anslag motsvaras av minskade anspråk på anslagen för åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år och för vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder (verksamhet med ungdomslag m. m.).

För budgetåren 1988/89 och 1989/90 föreslås i samma motions yrkande 34 delvis en lika stor ökning av antalet platser i förhållande till regeringens förslag.

I motion 1986/87:Ub242 (vpk) yrkande 2 delvis föreslås en ökning av direktramen med 4 000 intagningsplatser till 128 000 eller med 9 480 årselevplatser till 302 712. Samma relation mellan intagnings- och årselevplatser som i budgetpropositionen har då förutsatts. För tillkommande kostnader beräknas 40 milj. kr. Denna dimensionering bör enligt motionärerna gälla

också för budgetåren 1988/89 och 1989/90. Med denna ökade intagning beräknar motionärerna att målet att bereda alla en gymnasieutbildning skall uppfyllas. De vill däri också se en möjlighet att ha en betygsfri intagning till gymnasieskolan.

I två motioner föreslås för budgetåret 1987/88 en och samma ökning av antalet årselevplatser, nämligen med 8000. I motion 1986/87:Ub312 (m) yrkande 1 delvis översätts detta antal till 2870 intagningsplatser. Ökningen av platser finansieras genom ett överförande av medel från anslaget till uppföljningsåtgärder (B 20).

Samma ökningstal för budgetåret 1987/88 föreslås i motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 24. Motionärerna räknar med att platsökningen skall minska medelsbehovet i fråga om såväl ungdomsuppföljning som verksamhet med ungdomslag. 65 milj. kr. föreslås bli reserverade av de medel som avsätts i statsbudgeten för "tillkommande utgiftsbehov".

För budgetåren 1988/89 och 1989/90 skiljer sig sedan de två nu senast behandlade motionerna åt.

I motion 1986/87:Ub312 (m) föreslås i yrkande 3 för budgetåret 1988/89 en ökning med 4368 årselevplatser (1460 intagningsplatser) och i yrkande 4 för budgetåret 1989/90 en minskning med 1032 årselevplatser (940 intagningsplatser) i förhållande till regeringens förslag. Dessa dimensioneringstal motsvarar i vad gäller årselevplatser helt SÖ:s förslag och innebär således oförändrat 2,64 årselevplatser per 16-åring den aktuella treårsperioden ut.

Enligt motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 27 bör planeringsramen för budgetåren 1988/89 och 1989/90 ligga på en så hög nivå att alla ungdomar under 20 år får plats.

Utskottet vill för sin del fästa stor vikt vid vad som i det tidigare har anförts om en utbyggnad av den yrkesinriktade utbildningen. Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning att det är först med en utökning av viss gymnasial yrkesutbildning som statsmakternas mål att bereda alla under 20 år en gymnasieplats kan förverkligas. När detta mål uppsattes, var det i samband med överväganden om planeringssystemet för gymnasieskolan, vilket nu är föremål för översyn inom regeringskansliet (UbU 1984/85:18 s. 20).

Utskottet uttalade då att en översyn av planeringssystemet inte borde leda till att systemet med sektorer övergavs. Systemets styrande effekt har dock under de senaste åren minskats genom de vidgade möjligheterna till omfördelning av platser mellan sektorer. Detta har givetvis bara varit av godo i de fall då en mindre efterfrågad yrkesutbildning har bytts ut mot en annan, mer efterfrågad sådan. Därmed har tillgängliga platser kunnat utnyttjas bättre. I de fall en omfördelning däremot inneburit att en yrkesinriktad utbildning har bytts mot en teoretisk kan detta ha bidragit till att öka den tidigare påtalade klyftan mellan sökande av teoretisk resp. yrkesinriktad utbildning i vad gäller möjligheten att få förstahandsvalet tillgodosett. Utskottet utgår från att regeringen och den statliga skoladministrationen uppmärksamt följer vilka omfördelningar som görs.

Förutsättningarna i fråga om planeringssystemets sektorsindelning har alltså ändrats under de senaste åren. I den mån en än större utbytbarhet i fråga om utbildningar än nu skulle föreslås, förutsätter utskottet att ett

sådant förslag i första hand tillåts främja de yrkesinriktade utbildningarna.

Med den rådande kostnadsuppdelningen mellan stat och kommun för den gymnasiala utbildningen följer att klasser på vissa studievägar genom stora kostnader för lokaler och utrustning blir betydligt dyrare för kommunerna än vissa andra klasser, i vilka ofta dessutom dubbelt så många sökande kan tas in. Utskottet är fullt medvetet om att ingen kommun kan åläggas att anordna en viss gymnasieutbildning. En vital roll får då de utrustningsbidrag staten kan ge för att stimulera kommunerna till att anordna vissa utbildningar, som dels har en god arbetsmarknadsprognos, dels har ett stort sökandetryck från just de ungdomar under 20 år, vilka enligt statsmakternas egna mål skall beredas en plats i gymnasieskolan.

För sådana yrkesutbildningar borde det, som utskottet ser det, egentligen vara möjligt att ange vissa minimiramar för antalet platser. En sådan modell kräver dock ingående överväganden om vilken satsning staten kan göra på t. ex. utrustningsbidrag för att nå vissa bestämda mål, såsom de här angivna. Utskottet finner det naturligt att denna strategiska fråga behandlas i samband med aviserade förslag om en förändrad yrkesutbildning.

På kortare sikt bör, enligt utskottet, följande gälla i fråga om fördelningen av platser inom direktramen för budgetåren 1987/88–1989/90.

Med hänvisning dels till att andelen direktsökande från grundskolan ökat med en procentenhet, dels till det ökade antalet 16-åringar bör enligt utskottets mening *antalet intagningsplatser och årselevplatser inom gymnasieskolans direktram för budgetåren 1987/88 och 1988/89* vara 127 000 resp. 300 342.

Samma antal bör också gälla som *planeringsram för budgetåret 1989/90.*

Detta bör riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 24 som sin mening ge regeringen till känna.

Med detta finner utskottet att riksdagen bör avslå motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis, 1986/87:Ub312 yrkandena 3 och 4, 1986/87:Ub817 yrkandena 10 och 32 samt 34 delvis samt 1986/87:Ub827 yrkande 27.

I fråga om *fördelningen av tillkommande platser* har i motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 26 föreslagits en prioritering av de teoretiska tre- och fyraåriga studievägarna. Detta avses minska sökandetrycket på de yrkesinriktade linjerna.

Som utskottet senast vid förra riksmötet konstaterade (UbU 1985/86:16, s. 15 f.), har det vid flera tillfällen varit anledning att överväga förutsättningarna för planeringen av gymnasieskolan och riktlinjerna för dess dimensionering. Ungdomarnas intresse för olika utbildningar skall vägas mot vad som är känt om arbetsmarknadens behov och kommunernas möjligheter att anordna utbildningar. Relativt stora möjligheter finns för SÖ och länsskolnämnder att anpassa organisationen till de sökandes efterfrågan på olika studievägar.

Utskottet vill dock här åter fästa uppmärksamheten på att det inte är de tre- och fyraåriga linjerna som efterfrågas mest. Av de 3 700 prioriterade 16- och 17-åringar som inte kom in läsåret 1986/87 var det 1 350 som hade sökt till tre yrkesutbildningar – el-teleteknisk linje, livsmedelsteknisk linje och vårdlinje. Av de sökande till de fem tre- och fyraåriga linjerna var det knappt

200 sökande som inte kom in. Det är alltså med relativt få undantag så, att elever som söker till tre- och fyraåriga linjer kommer in på dessa. Enligt utskottets uppfattning kan därför inte en ökning av platserna på de tre- och fyraåriga linjerna antas minska trycket på de yrkesinriktade linjerna.

Ett uttalande av riksdagen av den art motionärerna önskar skulle, som utskottet ser det, inte fylla det avsedda syftet. Mot bakgrund av vad utskottet i det föregående har konstaterat om var de längsta köerna till gymnasieskolan finns bör den statliga skoladministrationen ha så stor frihet som möjligt att fördela de tillkommande platserna. Samtidigt skall det dock konstateras att tillskott av platser under en vårtermin erfarenhetsmässigt i många fall bara har *kunnat* läggas ut på de teoretiska studievägarna, däribland främst de tre- och fyraåriga linjerna. Kommunernas kostnader för lokaler och utrustning är här mindre, och utskottet erinrar om vad som i det föregående anförts om kommunernas skiftande ekonomiska förutsättningar att anordna olika slag av studievägar. Med detta finner utskottet att motionärernas yrkanden i realiteten kommer att tillgodoses, varför motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 26 bör avslås av riksdagen.

Med direkt anknytning till storleken av direktramen finns härutöver två yrkanden till förmån för de sökande som är äldre än den prioriterade 16- och 17-årsgruppen.

I motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 11 upprepas ett tidigare vid flera tillfällen framfört förslag om att avskaffa prioriteringen av 16- och 17-åringar. Motionärerna finner denna prioritering oförenlig med utfästelsen att bereda alla under 20 år plats i gymnasieskolan.

Det förslag i motion 1986/87:Ub242 (vpk) yrkande 2 om fler platser i gymnasieskolan som utskottet nyss redovisat följs i yrkande 3 upp med att därmed också äldre elever skall kunna erbjudas en plats.

Rekommendationer om prioritering av 16- och 17-åringar vid intagning till gymnasieskolan gavs efter riksdagens beslut med anledning av förslag i budgetpropositionen 1984 (prop. 1983/84:100 bil. 10, UbU 1983/84:19, rskr. 1983/84:147). Bindande föreskrifter om prioritering av denna åldersgrupp har sedan varit i kraft vid två intagningsomgångar.

Enligt vad utskottet har erfarit har bestämmelserna haft avsedd effekt. Andelen direktsökande från grundskolan, dvs. de yngsta och därmed den ungdomsgrupp som har det minsta antalet alternativ till fortsatt utbildning, har ökat med 2 procentenheter till 97 % av årskullen. Andelen ungdomar inom ungdomsuppföljningen har under samma tid minskat med 30 procentenheter. Utskottet vill vidare erinra om att prioriteringen endast tillämpas i de fall antalet platser är mindre än antalet sökande.

Mot denna bakgrund och med hänvisning till den totala ökning av antalet intagningsplatser som utskottet nyss har förordat avstyrks motion 1986/87:Ub817 yrkande 11 om *ett avskaffande av prioriteringen av 16- och 17-åringar*.

När det gäller motion 1986/87:Ub242 yrkande 3 finner utskottet att detta kan tillgodoses med den av utskottet förordade ökningen av platsantalet. Riksdagen behöver därför inte göra något särskilt uttalande i denna fråga, varför utskottet avstyrker också motion 1986/87:Ub242 yrkande 3.

Som bakgrund till sitt förslag om lilla ramen inleder föredragande statsrådet med att konstatera att för särskilt påbyggnadsutbildningarna inom lilla ramen är platsutnyttjandet ofta mycket dåligt. På grund härav har SÖ inte heller föreslagit någon utökning av lilla ramen. Under läsåret 1985/86 var det hela 18 % av antalet disponibla intagningsplatser som inte utnyttjades, vilket var en ökning med 3 procentenheter i förhållande till läsåret 1984/85. Bland de regionalt arbetsmarknadsanknutna påbyggnadsutbildningarna var mer än var fjärde plats eller 27 % av platserna vakanta läsåret 1985/86. Bl. a. med hänsyn till det dåliga platsutnyttjandet anser föredragande statsrådet att lilla ramen bör minskas. Vidare har en del av utbildningarna inom lilla ramen kunnat ses som ett alternativ till högskoleutbildning. Enligt statsrådet är behovet av högskoleavlänkande utbildningar inte längre lika stort. Han anser dessutom att ett visst utrymme inom lilla ramen bör kunna frigöras genom den avveckling av vissa specialkurser som utskottet nyss förordat.

Den av riksdagen beslutade omfattningen av *lilla ramen för budgetåret 1987/88* utgör 33 230 årselevplatser, varav 12 530 utgör minimiram för påbyggnadsutbildningar och 1 000 årselevplatser beräknas för kurser för invandrarungdom. Föredragande statsrådet föreslår mot bakgrund av de överväganden som nu redovisats en minskning av lilla ramen med 4 000 årselevplatser till 29 230 årselevplatser, varav 1 000 beräknas för kurser för invandrarungdom.

Vid sidan av dessa platser föreslås inom lilla ramen ett visst antal platser för viss teknisk utbildning i Stockholm, vartill utskottet skall återkomma senare i detta betänkande (*s. 42*).

Samma dimensionering föreslås gälla för lilla ramen även *budgetåren 1988/89 och 1989/90.*

Tre motioner har väckts om fler platser inom lilla ramen.

I motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 33 föreslås en ökning i förhållande till regeringens förslag med 5 000 årselevplatser, vilket skulle innebära totalt 34 230 årselevplatser för lilla ramen budgetåret 1987/88.

Finansiering av tillkommande platser bör enligt motionärerna kunna klaras genom att belastningen blir mindre på anslag för vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder (verksamhet med ungdomslag m. m.).

För budgetåren 1988/89 och 1989/90 föreslås i samma motions yrkande 34 delvis att platsantalet inom lilla ramen behålls på samma nivå som yrkats för budgetåret 1987/88.

Enligt motion 1986/87:Ub242 (vpk) yrkande 2 delvis bör den av regeringen föreslagna minskningen med 4 000 årselevplatser inte genomföras. Lilla ramen bör för alla tre budgetåren 1987/88–1989/90 vara oförändrad jämfört med i dag, dvs. omfatta 33 230 årselevplatser. Kostnaden för att behålla denna dimensionering beräknas av motionärerna till 100 milj. kr. De vill behålla platsantalet oförändrat för att värna om sådana specialkurser "som i dagens läge kan ses som öppningar för de studerande som upplever sig ha hamnat i en återvändsgränd".

I motion 1986/87:Ub322 (c) yrkas, slutligen, att den lilla ramen oförändrat bör omfatta 33 230 årselevplatser. Motionären finner det olämpligt att nu

minska den lilla ramen. Han hänvisar främst till den information som redan utgått till presumtiva sökande utifrån de beslut om platstilldelning inom länsramarna som i sin tur bygger på SÖ:s, regeringens och, ytterst, riksdagens beslut i denna fråga våren 1986.

Utskottet har i det föregående tillstyrkt regeringens förslag om avveckling av vissa specialkurser inom lilla ramen med karaktär av intern personalutbildning. Utskottet konstaterade därvid att skolhuvudmännen kan behöva en viss tid för att anpassa sig till en sådan avveckling. Enligt vad utskottet erfarit kan dock vissa specialkurser av det aktuella slaget avvecklas redan till budgetåret 1987/88.

Utskottet förordar därför att lilla ramen minskas med 1 000 årselevplatser jämfört med innevarande år till 32 230 för budgetåret 1987/88. Detta innebär en ökning med 3 000 årselevplatser i förhållande till budgetpropositionen. Samma antal bör gälla för budgetåren 1988/89 och 1989/90 (för det sist nämnda budgetåret som planeringsram). Detta bör riksdagen såsom sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet har för budgetåren 1988/89 och 1989/90, parallellt med en fortsatt avveckling av vissa specialkurser, räknat med ett visst ökande behov av årselevplatser för utbildning utöver en tvåårig grundutbildning. Utskottet tänker här på en tillfälligt ökande 18-årskull och de behov som är att vänta vid beslut om en förlängd yrkesutbildning. Utskottet skall återkomma på denna senare punkt (*s. 23 f.*).

Med detta tillgodoses i huvudsak motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis och 1986/87:Ub322, varför de kan avslås av riksdagen. Motion 1986/87:Ub817 yrkandena 33 samt 34 delvis om ett ännu större påslag av platser avstyrks av utskottet.

Beträffande *formerna för minskningen av lilla ramen* förordas i motion 1986/87:Ub312 (m) yrkande 2 att den av regeringen föreslagna minskningen med 4 000 årselevplatser ute i länen skall göras i förhållande till vad motionärerna kallar respektive läns vakanstal. I motion 1986/87:Ub283 (c) föreslår motionären att särskilda regionalpolitiska hänsyn skall vara vägledande vid en minskning genom avveckling av vissa specialkurser. Hon värnar särskilt om de regionalt arbetsmarknadsanknutna specialkurserna (RA-kurserna) med deras speciella roll för utflyttningsregioner.

Utskottet konstaterar inledningsvis att minskningen av lilla ramen nu av utskottet föreslås bli betydligt mindre än vad ursprungligen föreslagits. Utskottet har vidare entydigt förordat en successiv avveckling av vissa utbildningar med karaktär av intern personalutbildning på främst vårdområdet. Därmed förutsätter utskottet att detta blir ett avgörande kriterium vid en avveckling av specialkurser och inte t. ex. vakanstal för enstaka studievägar, vilka ju med nödvändighet skiftar från år till år. Utskottet vill här erinra om att vakanssituationen endast var ett av de kriterier som framfördes i budgetpropositionen. I vad slutligen gäller RA-kurserna torde dessa – med den avvecklingsprincip som enligt utskottet bör vara vägledande – knappast komma i fråga. De utgör för övrigt, enligt vad utskottet inhämtat, en mycket liten del av lilla ramens utbildningar, av den totala ramen ca 3 % och av påbyggnadsutbildningarna ca 10 %.

Med hänvisning till vad utskottet nu har anfört bör riksdagen avslå motionerna 1986/87:Ub283 och 1986/87:Ub312 yrkande 2.

2.1.3 Bemyndigande om utökning av platsramen

Såsom skett ett antal budgetår tillbaka begär regeringen riksdagens bemyndigande att, om det blir påkallat av arbetsmarknadsskäl, öka antalet platser inom totalramen utöver det föreslagna för det närmast kommande budgetåret.

Enligt motionerna 1986/87:Ub312 (m) yrkande 9 och 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 28 är ett sådant bemyndigande inte nödvändigt. Hänvisning görs till den platsökning som förordas i båda motionerna och som utskottet nyss behandlat. Regeringen bör enligt motionärernas åsikt i stället återkomma till riksdagen, om det behövs fler platser.

Utskottet, som redan vid tidigare riksmöten har behandlat yrkanden av denna innebörd (senast i UbU 1985/86:16), konstaterar för sin del att intagningsbilden inte är mer än preliminärt klar, när riksmötet upplöses efter våren. Regeringen bör på rent praktiska grunder kunna besluta om en platsökning av arbetsmarknadsskäl även då riksdagen inte är samlad. Utskottet föreslår därför att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 9 och 1986/87:Ub827 yrkande 28 lämnar regeringen det begärda bemyndigandet.

2.1.4 S. k. överintag i gymnasieskolan

I motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 12 föreslås med hänvisning till den platsökning som yrkats i samma motion och som utskottet nyss behandlat, att det inte längre skall vara möjligt att göra s. k. *överintag av elever* i gymnasieskolan, dvs. att ta in en sjuttonde elev i en 16-klass eller en trettioförsta elev i en 30-klass.

Medgivande till överintag lämnas, efter framställning från skolstyrelsen, av länsskolnämnden. Med tanke på betydelsen av att förstahandsvalet kan tillgodoses vill utskottet för sin del se möjligheten till överintag som en fördel för den enskilde eleven. Om det t. ex. finns fem fyllda klasser av en linje och ändå fem elever står utanför, bör det, som utskottet ser det, vara bättre för dessa elever att komma in i dessa klasser, var och en som den trettioförsta eleven, än att inte komma in alls eller att hänvisas till en annan linje, som de inte lika gärna vill gå på. Någon egen klass på linjen kan ju de fem inte bilda. Vidare torde omval och avhopp under de första veckorna av läsåret minska effekten av överintag. Utskottet har också inhämtat att denna effekt inte kan sägas vara alltför påtaglig för eleverna. Enligt senast tillgängliga statistik (hösten 1985) var det t. ex. bara ungefär fem elever på tusen som var intagna som trettioförsta elev på de tre- och fyraåriga linjerna.

Utskottet hänvisar till vad som nu anförts och förutsätter att länsskolnämnderna noga prövar de lokala förutsättningarna för begärda överintag och avstyrker därför motion 1986/87:Ub817 yrkande 12.

Föredragande statsrådet förordar att den möjlighet för SÖ till omfördelning mellan sektorsramarna som finns för innevarande budgetår bör gälla också för budgetåret 1987/88. Vidare förordas möjlighet till omfördelning av platser mellan direktramen och lilla ramen. Av hänsyn till prioriteringen av de yngre elever som söker grundskoleanknuten utbildning inom direktramen bör man dock enligt statsrådet vara mycket återhållsam med att överföra platser från denna ram till lilla ramen, som ju i princip är till för äldre sökande som ofta redan har en gymnasial utbildning.

I motion 1986/87:Ub312 (m) yrkande 8 önskas vidgade möjligheter för länsskolnämnderna att omfördela platser mellan studievägar.

Som utskottet just beskrivit regeringens förslag till omfördelningsmöjligheter finns härvidlag i princip ingen begränsning beträffande vare sig ramar eller enskilda sektorsramar – detta till skillnad mot vad som gällt för innevarande budgetår, då inga platser fått överföras från direktramen till lilla ramen. Utskottet uppfattar därför motionsyrkandet som i sak liktydigt med vad som framförts i motion 1986/87:Ub820 (m) yrkande 2 om nivå och tid för omfördelningsbeslut. I den nu sist nämnda motionen yrkas dels att länsskolnämnderna (och inte som nu SÖ) skall få ta sådana beslut, dels att besluten skall få tas så snart sökandebilden är klar och före preliminärintagningen. En sådan ordning motiveras av motionärerna med risken att annars fler elever än nödvändigt ändrar sina val.

Utskottet inser i och för sig de tekniska vinster i tid och administration denna modell skulle ge men vill samtidigt värna om värdet i den nationella överblick som nuvarande system via SÖ-beslut ger. Utskottet vill här erinra om vad det tidigare (*s. 14*) anfört om vikten av att följa upp av kommunerna önskade omfördelningar.

Med hänvisning till den omvittnade betydelsen av att övertänkta linjeval i görligaste mån tillgodoses finner utskottet för sin del inte heller någon nackdel i att omfördelningsproceduren ges den tid som nu gäller. Utskottet har för övrigt inhämtat att SÖ redan har färdigbehandlat länsskolnämndernas omfördelningsförslag.

Med det nu anförda avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 8 och 1986/87:Ub820 yrkande 2.

2.3 Fördelning av elevplatser på regioner och orter

Sex yrkanden avser fördelningen av elevplatser på *regioner*. I fyra av dessa vill motionärerna ha en förmånligare behandling av Stockholms län i fråga om såväl direktramen som lilla ramen. Detta gäller motionerna 1986/87:Ub317 (s), 1986/87:Ub814 (s) delvis och 1986/87:Ub820 (m) yrkandena 1 och 3.

Beträffande lilla ramen pläderar motion 1986/87:Ub258 (s) för Skaraborgs län och motion 1986/87:Ub819 (s) för skogslänen, däribland exempelvis Värmlands län (yrkande 2).

Ett enigt utskott ansåg vid 1985 års riksmöte med anledning av likartade motionsvis framförda yrkanden om positiv särbehandling av vissa län att riksdagen inte borde vidta någon åtgärd med anledning av motionerna. Hänvisning gjordes då till gällande planeringsordning för gymnasieskolan,

enligt vilken det inte är riksdagens sak att besluta om den regionala fördelningen (UbU 1984/85:18 s. 16).

I detta sammanhang vill utskottet markera sin uppfattning beträffande den regionala fördelningen av platser inom direktramen med dess grundläggande utbildningar. Som utskottet har inhämtat är det därvidlag antalet 16-åringar i länen – med viss kompensation till sådana län som mottar ett stort antal ungdomar i utbildning från andra län – som utgör grunden för den länsvisa tilldelningen. Det synes utskottet värdefullt om denna princip kan följas så nära som möjligt, eftersom den rimligen ger de bästa förutsättningarna för att klara målet om likvärdiga utbildningsmöjligheter åt alla, oavsett bostadsort.

I den nyss nämnda motion 1986/87:Ub819 (s), som tog upp skogslänens, särskilt Värmlands situation, önskas i yrkande 3 att Värmlands län skall få en flexibel utbildningsorganisation med friare resursanvändning för ett rikare urval och färre outnyttjade utbildningsplatser. Hur den eftersträvade samordningen mellan ungdomsskolan, arbetsmarknadsutbildning (AMU), folkhögskolan och högskolan närmare skulle se ut framgår inte av motionen.

Utskottet erinrar här om de möjligheter till en samplanering av utbudet hos olika utbildningsanordnare som numera finns på regional nivå, där både länsstyrelse och länsskolnämnd har viktiga roller att spela.

I fem motioner framförs förslag om lokalisering av studievägar till olika *orter*:

Motion 1986/87:	*Studieväg*	*Lokalisering*
Ub254 (fp) och Ub259 (c, s, m, vpk) yrkande 1 och 2	"datagymnasium"	Skellefteå
Ub318 (c)	vårdbiträdesutbildning	decentralisering, bl. a. till Kisa
Ub327 (c) yrkande 2	påbyggnadsutbildning till gymnasieingenjör	Kinda, Ydre, Valdemarsvik och Åtvidaberg
yrkande 3	stenhuggarutbildning	Borghamn
	marin elutbildning och marin motorutbildning	Valdemarsvik
	social servicelinje	Vadstena
	marknadsföringslinje	Mjölby
	trädgårdslinje (30 intagningsplatser)	Östergötlands län
	kurs för blivande avbytare inom jordbruket (20 intagningsplatser)	Östergötlands län
Ub823 (fp) yrkande 9	kemiteknisk gren av årskurs 4 av teknisk linje (T-linjen)	Kristianstad
	idrottslinje, knuten till	

yrkande 12	handboll	Ystad
yrkande 13	ungdomsfotboll	Helsingborg
yrkande 14	handboll och fotboll	Kristianstad

I fråga om yrkande 9 i motion 1986/87:Ub823 har utskottet erfarit att SÖ i enlighet med den gällande planeringsordningen beslutat i anledning av en framställning från skolstyrelsen i Kristianstad. SÖ har därvid medgivit att den kemitekniska grenen inrättas i Kristianstad fr. o. m. läsåret 1987/88. Därmed finner utskottet att syftet med motionen har tillgodosetts i den ordning som utskottet i olika sammanhang har uttalat bör gälla för lokalisering av utbildningar i gymnasieskolan, dvs. att det är SÖ och länsskolnämnderna och inte riksdagen som beslutar om lokalisering av studievägar (UbU 1979/80:6 s. 6, UbU 1980/81:22 s. 27, UbU 1981/82:18 s. 14, UbU 1982/83:21 s. 18, UbU 1983/84:19 s. 25 och 31, UbU 1984/85:18 s. 18, UbU 1985/86:16 s. 20 f.).

På denna principiella grund och med hänvisning till vad som i övrigt anförts avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub254, 1986/87:Ub258, 1986/87:Ub259 yrkandena 1 och 2, 1986/87:Ub317, 1986/87:Ub318, 1986/87:Ub327 yrkandena 2 och 3, 1986/87:Ub814 delvis, 1986/87:Ub819 yrkandena 2 och 3, 1986/87:Ub820 yrkandena 1 och 3 samt 1986/87:Ub823 yrkandena 9, 12, 13 och 14.

I motion 1986/87:Ub327 yrkande 5 hemställs att riksdagen begär att regeringen utfärdar nödvändiga *direktiv för att Söderköping och Kinda skall kunna inrätta gymnasieskola*, integrerad med kommunal vuxenutbildning (komvux). Förslaget motiveras med att de mindre kommunerna i länet behöver få en gymnasieutbildning som åtminstone täcker den egna efterfrågan. Med en gymnasieskola som från början integrerar ungdomar och vuxna skulle en gymnasieutbildning fortare komma till stånd.

I anslutning till vad som nyss har anförts om lokalisering av gymnasial utbildning erinrar utskottet först om att det enligt den vedertagna ansvarsfördelningen är SÖ och inte riksdagen som beslutar om inrättande av gymnasieskola. Motionärernas hemställan skulle emellertid också kunna uppfattas såsom gällande en viss försöksverksamhet med samarbete mellan gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning. Sådan bedrivs utifrån riksdagens beslut med anledning av proposition 1983/84:116 om gymnasieskola i utveckling (UbU 1983/84:29, rskr. 1983/84:412). Som framhålls i det nu angivna utskottsbetänkandet (s. 30) bör samarbetet avse den yrkesinriktade utbildningen dels för att tillgodose utbildningsbehov inom ramen för den kommunala uppföljningsverksamheten, dels för att söka åstadkomma ett mer rationellt utnyttjande av befintliga lokaler för yrkesutbildning. Även i detta fall är det dock SÖ som beslutar om bl. a. vilka kommuner som får delta i försöksverksamheten. Utskottet vill i sammanhanget också erinra om att i intentionerna bakom förslaget om denna försöksverksamhet ligger att genom samverkan mellan utbildningsanordnare vid minskande elevunderlag *bevara* utbildningsutbud i framför allt glesbygd, *inte* att *utvidga* eller t. o. m. *skapa* ett nytt utbud på nya orter med de urholkande effekter detta skulle få för orter med redan existerande utbildning. Dessa effekter skulle snabbt bli

särskilt kännbara i all undervisning i s. k. allmänna ämnen, i vilka förutsätts en rimlig fyllnadsgrad i undervisningsgrupperna. När om några år elevunderlaget generellt och stadigvarande minskar kraftigt, skulle – om inte dagens resursram utökas – de urholkande effekterna slå igenom även i andra utbildningar.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub327 yrkande 5.

3 Läroplansfrågor m. m.

3.1 Försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer

Föredragande statsrådet förordar att en försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer får startas läsåren 1987/88 och 1988/89 med för vartdera läsåret högst 500 intagningsplatser.

Försöksverksamheten är tänkt att bedrivas i sådana kommuner, där den ersätter en tvåårig linje och en ettårig påbyggnadsutbildning. Den bör dock, enligt statsrådet, efter prövning av regeringen också kunna förläggas till sådana mindre orter i utsatta regioner som saknar påbyggnadsutbildning.

Försöksverksamheten anknyter i stort till de förslag om treåriga yrkeslinjer från arbetsgruppen för översyn av den gymnasiala yrkesutbildningen (ÖGY), som för närvarande bereds inom regeringskansliet. Utan att nu föregripa denna beredning anser föredragande statsrådet det mycket angeläget att den gymnasiala yrkesutbildningen kan anpassas till de förändrade krav i arbetslivet som följer av snabb teknisk utveckling och elektronikens intåg på allt fler områden. Såväl av detta skäl som utifrån svårigheten att rekrytera elever till verkstadsteknisk linje fäster statsrådet särskild vikt vid den del av försöksverksamheten som gäller treårig elmekanisk utbildning. Genom ny uppläggning och med inslag av elektronik bedöms denna kunna bli attraktivare än verkstadsteknisk linje för både elever och avnämare.

Föredragande statsrådet har i ett inledande avsnitt av bilaga 10 till budgetpropositionen (s. 9 ff) pekat på sambandet mellan flickors studieval och deras framtida ogynnsamma situation på en alltmer könsuppdelad arbetsmarknad. Enligt statsrådet är det just när en på arbetsmarknaden efterfrågad utbildning inom det tekniskt-industriella området lanseras som flickor bör ges en särskild stimulans att söka till den. För att ge dessa företräde till den nya, treåriga elmekaniska utbildningen föreslås nu som riktlinje att en femtedel av platserna i första hand avsätts för flickor.

Den föreslagna försöksverksamheten har föranlett två motioner.

I den första, 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 31, finner motionärerna det anmärkningsvärt att motiveringen enligt SÖ:s förslag i anslagsframställningen bara avser utpräglat manliga yrkesutbildningar. Motionärerna räknar med att attitydförändrande insatser är ett arbete på mycket lång sikt och att det för överskådlig framtid kommer att finnas en kvinnlig och en manlig yrkessfär på arbetsmarknaden. I motionen yrkas därför att hälften av platserna i försöksverksamheten bör satsas på att utveckla utbildningar inom ett sådant traditionellt kvinnligt yrkesområde som konsumentekonomi. Riksdagen föreslås som sin mening ge regeringen detta till känna.

Utskottet ser det, i likhet med både föredragande statsrådet och motionärerna, som naturligt att en moderniserad yrkesutbildning kommer såväl

flickor som pojkar till del. Utskottet har därför med tillfredsställelse erfarit att planering numera pågår även för en moderniserad yrkesutbildning på sådana hittills traditionella "flickområden" som vård och social service. Utskottet vill erinra om att en intagning till fortsatt försöksverksamhet avses göras även till läsåret 1988/89. Ytterligare områden kan då komma att prövas.

Med det nu sagda anser utskottet att syftet med motionärernas yrkande – att utveckla utbildningar även inom det traditionellt kvinnliga yrkesområdet – är på väg att bli tillgodosett. Utskottet finner dock inte anledning för riksdagen att uttala sig om exakt på vilka studievägar i gymnasieskolan detta syfte bör främjas. Därmed avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub827 yrkande 31.

Även motion 1986/87:Ub312 (m) yrkande 10 tar upp jämställdhetsfrågan, men ur en annan aspekt. Motionärerna accepterar i stort föredragande statsrådets förslag om försöksverksamheten med treåriga yrkesinriktade linjer men avvisar tanken på en inkvotering av flickor till den del av försöket som avser elmekanisk utbildning.

Utskottet ser för sin del en viktig skillnad mellan de föreskrifter som i dag finns om ett gynnande av underrepresenterat kön och de nu föreslagna *riktlinjerna* om att en femtedel av platserna *i första hand* bör avsättas för flickor i den begränsade försöksverksamheten. Om därmed andelen flickor som söker till den elmekaniska utbildningen blir mindre än en femtedel, förutsätter utskottet sålunda att intagningsplatser inte kommer att undandras från denna utbildning. Utskottet har också inhämtat att regeringen givit SÖ i uppdrag att utforma särskilda regler för försöksverksamheten.

Med denna precisering avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub312 yrkande 10.

Utskottet förutsätter att årselevplatser reserveras inom de nu föreslagna ramarna för det tredje årets utbildning budgetåren 1989/90 och 1990/91 för dem som startar budgetåret 1987/88 respektive 1988/89. Utskottet har inget att invända mot den föreslagna försöksverksamheten med treåriga yrkeslinjer och föreslår att riksdagen godkänner vad som förordats om försöksverksamheten.

3.2 Modernisering av den gymnasiala yrkesutbildningen

Föredragande statsrådet har i inledningen till bilaga 10 av budgetpropositionen (s. 34 f) berört den pågående strukturella omdaningen av arbetslivet och dess krav på en allmän modernisering av den gymnasiala yrkesutbildningen. Frågan om formerna för en sådan bereds, som redan nämnts, inom regeringskansliet.

På detta område tas i ett par motioner upp rent principiella ståndpunkter och i ytterligare andra motioner frågor om enskilda linjer och ämnen.

Det första principiella ställningstagandet gäller finansieringen av det tillkommande tredje året av yrkesutbildningarna. I motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 9 delvis avvisas det av ÖGY föreslagna sättet att finansiera det tredje året, dvs. att arbetslivet får bära kostnaden för den arbetsplatsförlagda delen. All utbildning skall enligt motionärerna finansieras på samma sätt, dvs. över statsbudgeten.

I motionen avvisas också ÖGY:s förslag om att konsumtionslinjen skall avskaffas. Denna del av yrkandet kommer utskottet att behandla i ett senare sammanhang.

Utskottet vill i detta sammanhang konstatera att vad ÖGY föreslagit är att arbetslivet skall finansiera en *del* av kostnaderna för det tredje året men också en *del* av kostnaderna för de två första årskurserna. Resten föreslås, som nu, bli betald av stat och kommun.

Det andra principiella ställningstagandet i fråga om yrkesutbildningen görs i motion 1986/87:Ub812 (m) yrkande 18 om en tydligare uppdelning av gymnasielinjerna i yrkesförberedande och högskoleförberedande. Tydligt inriktade studievägar skapar enligt motionärerna en bra motivation hos eleverna och förmåga att se en direkt koppling mellan utbildningen och dess mål.

I vad gäller gymnasieskolans mål vill utskottet erinra om att detta allmänt har accepterats såsom dubbelt: att förbereda för yrkesliv *och* studier. Som utskottet uppfattar ÖGY:s principförslag om en förlängd yrkesutbildning, kan vid en förlängd utbildningstid andelen allmänna ämnen ökas till grund för fortsatta studier – samtidigt som yrkeskaraktären hos utbildningen profileras – till gagn för ett yrkesliv.

Såväl finansieringen av som strukturen hos en moderniserad yrkesutbildning torde komma att utgöra viktiga delar i den proposition som för närvarande förbereds inom regeringskansliet.

Så länge beredningen av ärendet pågår inom regeringskansliet bör enligt utskottets mening riksdagen inte göra några uttalanden i dessa frågor utan avslå motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 18 och 1986/87:Ub817 yrkande 9 delvis.

Vårdlinjens längd och uppsättning av s. k. allmänna ämnen behandlas i två motioner. I motion 1986/87:Ub804 (m) yrkande 1 föreslås att vårdlinjen snarast blir treårig. I samma motion, yrkande 2, föreslås att engelska, matematik, naturkunskap och svenska skall bli obligatoriska ämnen på vårdlinjen. Särskilt betonas vikten av en god utbildning i läkemedelsräkning. Likartade förslag om förlängning och ämnesuppsättning framförs i motion 1986/87:Ub811 (fp) yrkande 1. Förändringarna motiveras i båda motionerna med behovet av en allmän kvalitetshöjning, särskilt vad gäller de teoretiska förkunskaper som behövs för fortsatta studier vid högskolan.

ÖGY har föreslagit en förlängning av vårdlinjen till tre år, och utbildningsministern har i december 1986 vid ett frågesvar i riksdagen sagt sig vara positiv till en förlängning av vårdlinjen. Som utskottet nyss konstaterat, ger en förlängning också utrymme för en ökning av andelen allmänna ämnen. Beträffande denna fråga finner utskottet det naturligt att riksdagen avvaktar den proposition som aviserats av regeringen. Utskottet vill för sin del förutsätta att det allmänt erkända behovet av färdigheter i läkemedelsräkning kommer att kunna tillgodoses antingen inom matematik som obligatoriskt ämne eller som ett moment inom ramen för ett yrkesämne.

Med det nu sagda avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub804 yrkandena 1 och 2 samt 1986/87:Ub811 yrkande 1.

I motion 1986/87:Ub202 (s) begärs en översyn av *utbildningen inom social servicelinje*, dels för att höja utbildningens status, dels för att göra det möjligt

för eleverna att möta de krav som arbetet ställer på dem efter avslutad utbildning.

Utskottet har erfarit att SÖ inom sitt läroplansarbete har prioriterat en översyn av den önskade inriktningen av social servicelinje. Avsikten är att i samråd med socialstyrelsen och arbetsmarknadens parter få en bättre anpassning till de krav som socialtjänstlagen ställer på dem som arbetar inom det sociala yrkesområdet.

Med det anförda anser utskottet att syftet med motion 1986/87:Ub202 är tillgodosett, varför motionen avstyrks.

I motionerna 1986/87:Ub311 (fp) yrkande 2 och 1986/87:Ub335 (c) hemställs att riksdagen uttalar sig för att *religionskunskap* skall bli ett obligatoriskt ämne på de tvååriga linjer som i dag saknar ämnet, dvs. de yrkesinriktade. I den senare motionen görs en direkt anknytning till de förändringar av yrkesutbildningarna som föreslagits i ÖGY:s betänkande. I båda motionerna anförs som motiv ett ökande behov av kunskap hos alla om religiösa och etiska värderingar.

Utskottet vill erinra om att riksdagen relativt nyligen (UbU 1985/86:2 s. 4f., rskr. 13) har uttalat att det är av värde att religionskunskapsämnets ställning övervägs i samband med beredningen av ÖGY:s förslag. Därvid angavs två linjer, vårdlinjen och sociala servicelinjen, på vilka "möjligheten bör prövas att föra in religionskunskap som obligatoriskt ämne". Denna precisering till dessa två linjer gjordes för endast drygt ett år sedan utifrån krav i fem motioner, av vilka två hade samma yrkande om ett generellt obligatorium för religionskunskap på alla linjer som de två motioner som nu väckts.

Mot denna bakgrund bör även de nu aktuella motionerna 1986/87:Ub311 yrkande 2 och 1986/87:Ub335 avslås av riksdagen.

3.3 Ingenjörsutbildning på mellannivå

Föredragande statsrådet har i inledningen till bilaga 10 av budgetpropositionen (s. 35f.) framhållit att en förstärkning av den fyraåriga tekniska linjen (T-linjen) på kort sikt bör ske genom högskolekurser om 40 poäng. Den pågående försöksverksamheten med ett femte år på T-linjen utvidgas inte. Statsrådet tar också upp den kortare tekniska utbildningen under anslaget D 13. Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.

Önskemål om att riksdagen uttalar sig till förmån för en *femårig teknisk utbildning i Kristianstads län* framförs i tre motioner, nämligen 1986/87:Ub823 (fp) yrkande 10, 1986/87:Ub257 (s) med förläggning till Hässleholm och 1986/87:Ub650 (m) med förläggning till Hässleholm, Klippan och Kristianstad. I de två senare motionerna betonas vikten av att utbildningen snabbt kommer igång, oavsett om huvudmannen blir kommunal (gymnasieskola) eller statlig (högskoleutbildning).

Den framtida inriktningen, omfattningen och organisationen av ingenjörsutbildningen på mellannivå kommer, som föredragande statsrådet anfört, att behöva noga belysas såväl ekonomiskt och organisatoriskt som tidsmässigt.

Utskottet har erfarit att det inom regeringskansliet just har tillsatts en interdepartemental arbetsgrupp för att göra de analyser som här beskrivits.

Med hänsyn dels till behovet av att få en samlad bild av frågan, dels till att riksdagen inte brukar uttala sig i lokaliseringsfrågor av detta slag bör utskottet avstyrka motionerna 1986/87:Ub257, 1986/87:Ub650 och 1986/87:Ub823 yrkande 10.

3.4 Språkprogrammet i ungdomsskolan

3.4.1 Byte av B-språk mot C-språk

Föredragande statsrådet tillstyrker ett förslag från SÖ om att en elev som, trots minst två års studier av franska eller tyska på högstadiet, inte med behållning kan följa undervisningen i språket som fortsättningsspråk (B-språk) i gymnasieskolan skall kunna få börja på nytt med detta språk som nybörjarspråk (C-språk).

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad statsrådet har förordat.

3.4.2 Språken i grundskolan

I motionerna 1986/87:Ub213 (m) yrkande 2 och 1986/87:Ub807 (m) yrkande 1 delvis hemställs att riksdagen skall uttala sig till förmån för *alternativkurser av olika svårighetsgrad i såväl engelska som B-språk på grundskolans högstadium*. Förslaget förs i båda motionerna fram som en del av ett samlat program för en förstärkt språkutbildning.

Utskottet vill först erinra om att en uppdelning i allmän (lättare) och särskild (svårare) kurs tidigare funnits i B-språk men avskaffats av riksdagen i samband med beslutet om ny läroplan för grundskolan (prop. 1978/79:180, UbU 1978/79:45, rskr. 1978/79:422). B-språken garanterades därvid för annan gruppundervisning lika stora lärartimresurser som de tidigare hade haft med den gamla uppdelningen i olika kurser. Utskottet vill här fästa uppmärksamheten på det förhållandet att SÖ:s föreskrifter om detta från år 1982 alltjämt gäller och är bindande för skolstyrelser och skolledningar. Utskottet vill här också nämna att alternativa kurser i språk (kortare eller mindre krävande) inte sällan anordnas inom ramen för tilldelade resurser och då elevintresset är tillräckligt stort. I engelska finns fortfarande en uppdelning i allmän och särskild kurs med de resurser som därmed följer. Utskottet förutsätter att dessa resurser på samma sätt som tidigare för B-språken kommer att tillförsäkras ämnet engelska i det fall förslag läggs om ett slopande av själva kursuppdelningen. Ett uppdrag att utreda denna fråga har lämnats av regeringen till SÖ. Uppdraget skall redovisas i juli 1987.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 2 och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis.

I två motioner, 1986/87:Ub213 (m) yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub807 (m) yrkande 1 delvis, föreslås *förstärkt timtal i B-språk på grundskolans högstadium*. I den förra motionen anförs att denna ämnesgrupp förlorat 25 % av undervisningstiden jämfört med i realskolan.

Utskottet noterar för sin del att den sedan läsåret 1982/83 gällande läroplanen för grundskolan (Lgr 80) har samma antal veckotimmar i B-språk som föregångaren Lgr 69, dvs. 11. I Lgr 62, dvs. för 25 år sedan, kunde veckotimtalet för B-språk vara 9 eller 13. Föredragande statsrådet har i

inledningen till bilaga 10 till budgetpropositionen (s. 33) inte uteslutit att det i samband med en revision av läroplanen skulle kunna vara möjligt att göra vissa justeringar. Statsrådet vill dock se en klar koppling mellan eventuella ökningar av tiden för olika ämnen och det uppdrag som SÖ har fått när det gäller att redovisa underlag för en definition av grundläggande färdigheter i framför allt vissa basämnen. Utskottet har erfarit att detta uppdrag kommer att redovisas för regeringen under nästa budgetår.

Då en samlad avvägning av olika intressen och bedömningar är helt nödvändig, föreslår utskottet att motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis avstyrks.

I motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 2 reses också krav på en *förstärkt språkundervisning i grundskolan*. Hänvisning görs till den försöksverksamhet som bedrivs vid vissa högstadieskolor med s. k. dubbelt tillval, varigenom t. ex. ett B-språk inte ställs i konkurrens med ett annat tillvalsämne. Utifrån ett antagande att basen för bättre språkkunskaper bör läggas i grundskolan anser motionärerna att alla elever på högstadiet bör beredas möjlighet att studera antingen ett B-språk vid sidan av annat tillvalsämne eller t. o. m. två B-språk som tillvalsämnen.

I dag gäller att skolorna obligatoriskt skall erbjuda B-språk som tillval under alla tre årskurserna på högstadiet. Utskottet har inhämtat att SÖ senast den 1 november 1987 till regeringen skall redovisa ett uppdrag om tillvalen på högstadiet. I uppdraget ligger bl. a. att SÖ skall utreda möjligheterna att ha ett språktillval jämte ett annat tillval. Utskottet finner det naturligt att denna utvärdering inväntas och föreslår att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub827 yrkande 2.

3.4.3 Språken i gymnasieskolan

Franska och tyska är fortsättningsspråk i gymnasieskolan (B-språk). De kan emellertid också, liksom t. ex. italienska, ryska och spanska, vara nybörjarspråk (C-språk).

I gymnasieskolans undervisning i B- och C-språk samläser normalt elever från olika klasser inom årskursen.

Med det relativt breda språkutbud som skall kunna erbjudas eleverna är en sådan samläsning ekonomiskt nödvändig. Så kan t. ex. fem klasser i en årskurs fördela sig på två grupper med C-spanska, två grupper med C-franska och två grupper med C-tyska samt en grupp med C-italienska, inalles alltså sju grupper med tre veckotimmar var – totalt 21 veckotimmar. Om denna samläsning inte tillämpades utan varje klass läste språk för sig, skulle vissa grupper i de mindre språken bli mycket små och mycket kostnadskrävande.

Med den samläsning som sålunda måste accepteras följer ett för språken särskilt kännbart problem, nämligen deras sårbarhet vid varje form av s. k. schemabrytande aktiviteter för enstaka klasser, t. ex. studiebesök, koncentrationsdagar, praktik och "salsskrivningar". Språkens speciella utsatthet framgår tydligt av följande plan, där ett studiebesök för klass B under lektionerna 1 och 2 endast berör klass B och dess lektioner i samhällskunskap, medan t. ex. praktik i klass D under lektionerna 1–4 påverkar lektionerna 1–3 för klass D och lektion 4 – språkundervisningen – för alla

fem klasserna A–E (elever från klass D kommer under lektion 4 att saknas i undervisningsgrupperna i franska, italienska, spanska och tyska).

	A	B	C	D	E
1	Svenska	Samhällsk.	Fysik	Kemi	Idrott
2	Svenska	Samhällsk.	Kemi	Kemi	Idrott
3	Matematik	Latin	Historia	Idrott	Svenska
4	Franska	Italienska	Spanska	Tyska	

Genom denna ordning kan inte språkundervisningen kontinuerligt drivas framåt. Vecka för vecka uppstår för olika elevgrupper skiftande kunskapsluckor, som är svåra att ta igen. Kunskapsnivån sjunker, liksom motivationen för språkstudier.

Olika schemabrytande aktiviteter av det slag som här redovisats är en del av skolans undervisning. De måste få sitt utrymme på schemat utifrån den lokala planeringen. SÖ gav redan år 1980 ut anvisningar till hjälp för en mer samordnad sådan planering (SÖ-FS 1980:143). Språken har dock normalt inte förutsättningar för att "kompensera sig" med egna schemabrytande aktiviteter. Antalet sådana har vidare snarare ökat än minskat sedan år 1980, då SÖ fann det nödvändigt att agera i saken, om ock ej då uttryckligen för språkundervisningen.

I motion 1986/87:Ub818 (m, c, fp) yrkande 2 föreslås en åtgärd för att bemästra de problem som här redovisats. Den gäller ett system med *minimiundervisningstid för B- och C-språk*, innebärande att varje språkgrupp skall garanteras ett visst minimum av lektioner, under vilka eleverna från samtliga berörda klasser skall kunna närvara. Kravet att tillgodose behovet av ett visst minsta antal lektioner skall, som utskottet uppfattar motionsyrkandet, få utgöra grund för den samordnade planering av praktik, studiebesök m. m. under läsåret som skolledningen förväntas göra utifrån bl. a. de nämnda SÖ-anvisningarna.

Ett icke detaljerat förslag av samma innebörd – att freda lektionstiden för språk – framförs i motion 1986/87:Ub213 (m) yrkande 4. Därvid innefattas även B-språksundervisningen på grundskolans högstadium.

Utskottet ser i förslaget om minimiundervisningstid för B- och C-språk en framkomlig väg för att inom givna ramar förbättra situationen för språkundervisningen i främst gymnasieskolan, där utbudet av språk och därmed splittringen på sårbara undervisningsgrupper normalt är större än i grundskolan. I den nämnda motionen 1986/87:Ub818 föreslås att SÖ av regeringen får i uppdrag att lämna förslag till timplanebestämmelser om ett minimiantal lektioner för B- och C-språk som skall vara fredat mot bl. a. schemabrytande aktiviteter under ett läsår.

Utskottet finner detta ändamålsenligt. Regeringen bör uppdra åt SÖ att lämna ett förslag i ärendet, som – om så befinns lämpligt – även bör kunna gälla B-språken på högstadiet. Vid fullgörandet av uppdraget bör prövas, om det i motionen föreslagna "nettoveckoantalet" 32 (av ett läsår på totalt 40 veckor) är det lämpligaste. Uppdraget bör fullgöras i sådan tid, att de

föreslagna åtgärderna kan vidtas vid planeringen i skolorna inför läsåret 1988/89.

Utskottet finner denna särbehandling av B- och C-språken berättigad till följd av att de har ett särskilt utsatt läge. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 4 och 1986/87:Ub818 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet här har anfört om minimiundervisningstid för B- och C-språk i främst gymnasieskolan.

Härutöver har en rad förslag lämnats om förstärkning av gymnasieskolans språkundervisning.

Sålunda har i motionerna 1986/87:Ub213 (m) yrkande 3 och 1986/87:Ub807 (m) yrkande 1 delvis föreslagits inrättande av *s. k. språkgymnasier* för att ge språkintresserade elever möjligheter att få särskilt intensiv språkträning.

Utskottet har i flera sammanhang under de senaste åren ingående behandlat förslag om "språkgymnasier". Riksdagen avslog under föregående riksmöte en motion med ett likartat yrkande (motion 1984/85:2528, UbU 1985/86:2, s. 9). Utskottet har inte funnit att något nytt har framkommit som bör föranleda riksdagen till ett ändrat ställningstagande beträffande s. k. språkgymnasier. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 3 och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis.

I motion 1986/87:Ub818 (m, c, fp) föreslås i yrkande 1 *en genomgående treårig studiegång i moderna språk på flertalet av de tre- och fyraåriga linjerna.*

En sådan studiegång föreslås för de olika fall där eleverna i dag, normalt genom tillval av annat ämne, endast läser ett visst språk under ett eller två år. Utskottet konstaterar att, om motionens förslag skall genomföras, måste antingen t. ex. tekniska ämnen på T-linjen minska med tre veckotimmar eller elevens veckoschema ökas med tre veckotimmar under ett eller två år på H-, S- och N-linjerna. I de flesta fall kan det inte undvikas att det för nya undervisningsgrupper blir ökade kostnader, vilka icke har beräknats i motionen.

En förstärkt språkutbildning på främst H-linjen bör enligt yrkande 3 i samma motion åstadkommas bl. a. genom *att undervisningen i orienteringsämnena delvis bedrivs på engelska.*

I motionerna 1986/87:Ub213 (m) yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub807 (m) yrkande 1 delvis föreslås *en förstärkning av timtalen för B-språk och C-språk i gymnasieskolan.*

Såväl dessa två yrkanden som de två tidigare nämnda om treårig studiegång i språk resp. undervisning i orienteringsämnen på engelska är samtliga av utpräglad tim- och läroplanskaraktär.

Enligt utskottets mening bör riksdagen inte nu begära några separata åtgärder av det slag som föreslås i motionerna. I stället bör man invänta det samlade förslag som SÖ i olika sammanhang aviserat till innevarande år om förändringar i gymnasieskolans språkprogram.

Utskottet vill också peka på att ett system med en garanterad minimiundervisningstid för B- och C-språk av det slag som utskottet har förordat i sig innebär en viss förstärkning av de reella timtalen för undervisningen.

Med det nu anförda avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub213

yrkande 1 delvis, 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis samt 1986/87:Ub818 yrkandena 1 och 3.

I motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 35 konstateras att läroplanen visserligen medger *studier i utomeuropeiska språk* men att begränsad eller ingen tillgång till kompetenta lärare kan bromsa dessa möjligheter. Ett samarbete borde här enligt motionärerna utvecklas mellan högskolan och det allmänna skolväsendet.

Utskottet, som hösten 1986 behandlade samma motionsyrkande (UbU 1986/87:3 s. 3), delar också nu motionärernas uppfattning att det är av stort värde för vårt land med ökade kunskaper i utomeuropeiska språk. Åtminstone på större orter bör det vara möjligt att utnyttja de kvalificerade lärare som finns inom högskolan och därmed bredda språkutbudet i den önskade riktningen. Utskottet pekar i sitt nyss nämnda betänkande på att det står skolhuvudmannen fritt att tillsammans med den statliga skoladministrationen ta de initiativ och beslut som behövs.

Utskottet finner det inte heller nu påkallat att riksdagen vidtar någon särskild åtgärd för att syftet med motionärernas yrkande skall tillgodoses. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub817 yrkande 35.

3.4.4 Några för grundskolan och gymnasieskolan gemensamma språkfrågor

Med samma hänvisning till successivt minskat utrymme för språken som tidigare redovisats begärs i motion 1986/87:Ub213 (m) yrkande 5 *att svenska elevers språkfärdigheter skall prövas i en internationell jämförelse.*

Utskottet vill här erinra om att försök tidigare har gjorts till internationella jämförelser av elevers språkfärdigheter. Senast gjordes detta i den s. k. IEA-undersökningen 1975, varvid svenska högstadieelever i engelska var bland de allra främsta och i franska presterade resultat i nivå med genomsnittet. Vid en utvärdering av undersökningen framkom dock så stora svårigheter att garantera dess tillförlitlighet, att man inom IEA-projektet avstått från att upprepa den. Hemspråket i varje land bedöms alltid ha ett så unikt förhållande till det främmande testspråket, att mätinstrumenten blir svåra att konstruera och resultaten svåra att tolka.

En metodutveckling, som utskottet skulle finna mycket värdefull i detta sammanhang, kan uppenbarligen bara bli till hjälp i ett längre perspektiv. På kortare sikt är det därför med tillfredsställelse som utskottet inhämtat att mätningar av språkundervisningen avses ingå i det nationella program för utvärdering och prov som SÖ nu börjat bygga upp.

Med det nu anförda avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub213 yrkande 5.

I motion 1986/87:Ub818 (m, c, fp) yrkandena 4 och 5 föreslås att SÖ får i uppdrag att förbättra *målbeskrivningar för undervisning i olika språk* resp. att utforma *modeller för en mer individualiserad språkundervisning*. I fråga om målen, som motionärerna uppfattar som relativt generella, görs en jämförelse med de betydligt mer preciserade målen för matematik. Motionärerna önskar en anpassning mot den senare principen med mer konkreta, realistiska och därmed lättare mätbara mål för språkundervisningen.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att målens realism måste

relateras till de tilldelade resurserna. Utskottet utgår från att det relativt snart ges tillfälle till prövning av vilka resurser, i form av bl. a. timutrymme, som bör gälla för språkundervisningen i både grundskola och gymnasieskola. Utskottet finner det naturligt att frågan om målbeskrivningar för språken prövas, då resursramarna för dessa bestämts för en viss tid framöver, med eller utan ändringar jämfört med vad som gäller i dag, och avstyrker därför motion 1986/87:Ub818 yrkande 4.

Eftersom motionärerna även i yrkande 5 rörande ett uppdrag till SÖ om modeller för en mer individualiserad språkundervisning tar sin utgångspunkt i språkens resurstilldelning, bör utskottet av samma skäl nu avstyrka motion 1986/87:Ub818 yrkande 5. Dock vill utskottet i detta sammanhang anföra att t. ex. motionärernas förslag om flexibla elevgrupperingar – som utskottet uppfattat det – redan i dag är möjligt att tillämpa med den fria resursanvändning som finns i grundskolan och som för övrigt fr. o. m. nästa läsår i princip gäller även för gymnasieskolan (prop. 1985/86:97, UbU 1985/86:37, rskr. 1985/86:357).

3.5 Övriga läroplansfrågor

3.5.1 Verksamhet enligt gällande läroplan

I motion 1986/87:Ub226 (s) föreslås i yrkande 1 en uppföljning av hur mål och riktlinjer för *samlevnadsundervisningen* uppfylls i grundskolan. Visserligen har, säger motionärerna, samlevnadsfrågorna fått en stark ställning i grundskolans läroplan (Lgr 80), men en god undervisning på detta område har varit svår att nå, bl. a. till följd av bristande resurser och för litet av den samverkan mellan ämnesområden som kan ge ett helhetsperspektiv. I gymnasieskolans läroplan (Lgy 70) finner motionärerna få riktlinjer för undervisning i samlevnadsfrågor, och på s. k. timmar till förfogande (ttf) prioriteras sällan detta område. Som konstateras i motionen har heller inte alla elever ttf på sitt schema. Enligt yrkande 2 i den nu nämnda motionen bör därför alla studievägar i gymnasieskolan ha obligatorisk undervisning i samlevnadsfrågor.

Utskottet delar motionärernas åsikt att samlevnadsundervisningen inte får eftersättas i någondera skolformen. Utskottet vill framhålla att länsskolnämnderna i fråga om båda skolformerna har ett tillsynsansvar även när det gäller hur undervisning anordnas på ett icke direkt ämnesbundet område som detta. I fråga om gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar, där området nu har minst utrymme, erinrar utskottet ånyo om den beredning som pågår av ÖGY:s förslag. Utskottet har uppmärksammat att ÖGY föreslagit projektarbete under fem veckotimmar, vilket just är avsett att ge mer utrymme för ämnesövergripande aktiviteter.

Med hänvisning till vad som anförts anser utskottet att riksdagen bör avslå motion 1986/87:Ub226 yrkandena 1 och 2.

Jämställdhetsfrågor tas upp i tre motioner.

I motion 1986/87:Ub825 (c) föreslås i yrkande 2 att SÖ och UHÄ får i uppdrag att *utvärdera hur skolans mål om jämställdhet omsätts i praktisk handling* inom skolan själv respektive inom lärarutbildningen.

För skolans del vill utskottet först hänvisa till länsskolnämndernas tillsynsansvar när det gäller efterlevnaden av också skolans övergripande mål som t. ex. jämställdhet. Utskottet har också erfarit att det just på detta område bildats en särskild samverkansgrupp inom den statliga skoladministrationen.

När det gäller lärarutbildningen, där motionärerna vill att könsrollsfrågor skall bli ett obligatoriskt moment, utvärderas denna på alla linjer kontinuerligt av UHÄ. Inom ämbetet pågår nu också ett arbete med nya planer för grundskollärarutbildningarna. Grunden för detta arbete är vad som uttalades i proposition 1984/85:122 om en ny lärarutbildning för grundskolan (UbU 1984/85:31, rskr. 1984/85:366). Jämställdhetsfrågor angavs därvid explicit som ett prioriterat område.

Med detta finner utskottet att yrkande 2 i motion 1986/87:Ub825 är tillgodosett. Riksdagen bör därför avslå yrkandet.

I samma motions yrkande 1 och i motion 1986/87:Ub815 (fp) yrkande 4 föreslås *försöksverksamhet med separata flickgrupper* vid undervisning i vad som traditionellt ses som "pojkämnen", t. ex. data, fysik och teknologi. Härigenom skulle undvikas en del av de påfrestningar som annars kan leda flickor med otraditionella val till studiemisslyckanden och avhopp.

Utskottet har i denna fråga inhämtat att renodlade flickgrupper redan prövas i olika sammanhang även vid sidan av de särskilda sommarkurser i teknik som tidigare redovisats. Utskottet vill samtidigt peka på att en indelning i flickgrupper inte alltid låter sig göras, även om ambitionen finns i det enskilda fallet. Ett hinder kan därvid vara att extra kostnader, vid vissa elevtal, kan uppstå för en på detta sätt avgränsad undervisningsgrupp. Skolorganisationen kan också behöva ha en viss volym i form av tillräckligt antal parallellklasser. Som exempel kan nämnas T-linjen, där ungefär var femte elev är flicka. Då behövs fem klasser inom årskursen för att en skall kunna avdelas helt för flickor utan att extrakostnader skall uppstå. Några sådana har heller inte beräknats i de nu aktuella motionerna. Utskottet utgår därvid från att förslagsställarna – utan att det uttryckligen sägs – räknar med att prioriteringar av detta slag lättare än hittills skall kunna prövas inom det nya statsbidragssystemet (prop. 1985/86:97, UbU 1985/86:37, rskr. 1985/86:357).

Utskottet anser inte att det är påkallat att centralt påbjuda en försöksverksamhet som redan pågår. Utskottet finner motionärernas önskemål uppfyllt och avstyrker därför motionerna 1986/87:Ub815 yrkande 4 och 1986/87:Ub825 yrkande 1.

I motion 1986/87:Ub216 (m), slutligen, pläderas för ett behov av att skolan aktivare uppmärksammar *flickors studie- och yrkesval*, upplyser om egenföretagande som ett framtida arbete och ger flickor en positiv syn på den nya teknikens möjligheter att skapa arbetsuppgifter.

Utskottet erinrar här om att medel finns anvisade via arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel för att stimulera kvinnor till både arbete och vidareutbildning inom industri. Medel används också till vissa projekt ute i skolorna. En metod är därvid att med konkreta exempel ta till vara praktiska erfarenheter för att stimulera till mer otraditionella yrkesval.

Utskottet har också särskilt uppmärksammat den vikt som föredragande

statsrådet i bilaga 10 till budgetpropositionen (s. 9–12) lägger vid att flickor förmås till att studera teknik även på högre nivå. De riskerar annars att fastna i vissa tekniska yrken med en lönenivå som inte avviker från den som gäller för traditionella kvinnoyrken.

Med det nu sagda finner inte utskottet det påkallat att riksdagen gör något särskilt uttalande med anledning av motion 1986/87:Ub216, varför motionen avstyrks.

I motion 1986/87:Ub533 (s) yrkande 1 krävs åtgärder för att förbättra *undervisningen om mänskliga rättigheter*. SÖ har på detta område inlett ett utvecklingsarbete för undervisning om internationell förståelse, innefattande även undervisning i mänskliga rättigheter. Resultaten hittills är, enligt motionären, dock otillräckliga, varför verksamheten behöver intensifieras.

Utskottet hänvisade senast, när detta tema aktualiserades (UbU 1985/86:1 s. 21), till SÖ:s servicematerial "Fredsundervisning, Fred-Frihet-Utveckling-Mänskliga rättigheter". Hur detta jämte annat material används i undervisningen om detta övergripande tema är – i linje med vad utskottet nyss uttalat – återigen en fråga för de enskilda skolorna och för länsskolnämnderna inom ramen för deras tillsyn av skolverksamheten. Med detta avstyrks motion 1986/87:Ub533 yrkande 1.

I motion 1986/87:Ub810 (c) yrkande 1 pläderas för *likabehandling för kooperationen* (i förhållande till andra företagsformer) *inom den ekonomiska utbildningen*.

Som utskottet redan vid ett tidigare tillfälle konstaterat (UbU 1983/84:5 s. 5) finns på detta område material från såväl Kooperativa förbundet som Lantbrukarnas riksförbund. Materialet används enligt uppgift i icke ringa omfattning på inte minst gymnasieskolans ekonomisk-merkantila studievägar.

Underlag för undervisning om just den företagsform motionsyrkandet talar för finns således. Ansvaret för en rättvis och oväldig presentation måste åvila skolorna själva inom den pedagogiska frihet som lärarna enligt läroplanen skall ha. Riksdagen bör avslå motion 1986/87:Ub810 yrkande 1.

För att nå en bättre samverkan mellan skola och samhälle önskar motionärerna bakom yrkande 5 i motion 1986/87:Ub241 (vpk) klarare direktiv för *föreningars och organisationers medverkan i undervisningen*. Enligt motionen är det t. ex. långtifrån självklart att de politiska ungdomsförbunden inbjuds att presentera sig och sin politik i anslutning till att eleverna läser om Sveriges politiska system.

Utskottet anser för sin del att på ömse sidor väl förberedd politikermedverkan kan göra undervisningen konkret i de avsnitt det här gäller. Valet av representanter – från ungdomsförbund eller moderparti – bör dock få vara den enskilda skolans. Utskottet måste här förutsätta att de riktlinjer för politikermedverkan i undervisningen som finns (SÖ-FS 1981:182) följs. Det synes naturligt att tider för och omfattning av denna verksamhet prövas i god tid inom den samordnade planering av läsåret som utskottet tidigare behandlat (*s. 29*).

Utskottet avstyrker med det anförda motion 1986/87:Ub241 yrkande 5.

I motion 1986/87:Ub291 (fp) hemställs om en möjlighet till försöksverksamhet med *en till fyra år förlängd naturvetenskaplig linje (N-linjen)*. Motionären motiverar förslaget med minskande rekrytering till N-linjen, vilken i sin tur skulle bero av att denna upplevs som alltför krävande och ger alltför låg utdelning i betyg. Ett fyraårigt alternativ skulle ge eleverna en långsammare studietakt – till fördel inte minst för kunskapsinhämtandet i matematik och naturvetenskapliga ämnen.

Utskottet vill för sin del först med tillfredsställelse konstatera att andelen förstahandssökande till N-linjen sedan några år åter ökar (från 5,7 % av samtliga förstahandssökande till 7,4 % på de tre senaste åren). Vad gäller N-linjens krav och den utdelning i form av betyg som eleverna på linjen får vill utskottet erinra om effekterna av det system som i dag gäller. Om många ambitiösa och duktiga elever samlas i en klass, slår detta igenom i relativt höga medelvärden på de centrala proven. Dessa medelvärden blir sedan normalt riktningsgivande för betygsättningen i övriga ämnen. Detta gäller alla studievägar. För N-linjen tillkommer också en särskild betygskompensation i karaktärsämnena biologi, fysik, kemi och matematik. I princip kan utskottet därför inte instämma i att N-linjens elever generellt skulle få alltför låg utdelning i betyg.

Utskottet har redan (*avsnitt 3.3*) berört och skall i ett senare sammanhang återkomma till den nu enda fyraåriga linjens – T-linjens – framtid. Med ett överförande av dess fjärde år till högskolan och med ett aviserat förslag om treåriga yrkesutbildningar skulle en fyraårig N-linje bli en helt avvikande företeelse, för vilken utskottet inte ser tillräckliga motiv. För elevernas del vill utskottet också peka på de möjligheter som i dag finns, nämligen mindre studiekurs i ett eller flera ämnen och en påbörjad försöksverksamhet med långsam studietakt (prop. 1985/86:100 bil. 10, UbU 1985/86:16, s. 24, rskr. 1985/86:299). Utskottet avstyrker därför motion 1986/87:Ub291.

En försöksverksamhet med internationell linje med *freds- och konfliktkunskap* föreslås i motion 1986/87:Ub307 (fp) yrkande 2. En sådan linje finns, som motionärerna påpekar, sedan flera år i Norge.

Som utskottet uppfattar yrkandet skulle freds- och konfliktkunskap kunna vara ett ämne inom en linje i gymnasieskolan. Utrymme för ett sådant ämne under upp till 5 veckotimmar per årskurs skulle – som utskottet ser det – kunna skapas inom den försöksverksamhet med s. k. ramtimplaner med valbara timtal som sedan flera år bedrivs i sex kommuner. Försöksverksamhet med freds- och konfliktkunskap skulle därför kunna komma till stånd – efter vederbörlig prövning av SÖ –, om intresse finns i någon av de sex försökskommunerna.

Riksdagen bör mot denna bakgrund inte göra något särskilt uttalande i frågan, varför utskottet avstyrker motion 1986/87:Ub307 yrkande 2.

I tre motioner framförs förslag om olika timplaneanordningar för att tillgodose *specialintressen för teoretiska ämnen*.

I motiveringarna dras paralleller till av riksdagen behandlade och redan existerande verksamheter med idrott och estetiska ämnen – nämligen de s. k. idrottsgymnasierna (1986/87:Ub827 (fp), yrkande 32), det s. k. hemorts-

alternativet för idrottande elever (1986/87:Ub827 (fp) yrkande 33) och timplanejämkningar för elever med intresse för estetiska ämnen (1986/87:Ub812 (m) yrkande 20).

Utskottet har senast förra året ingående behandlat principfrågan om hur elevers specialintressen bör kunna tillgodoses (UbU 1985/86:16 s. 23). Utskottet har också redan inom det nu föreliggande betänkandet (*s. 30*) behandlat och avstyrkt förslag om s. k. språkgymnasier. I de tre nu aktuella motionerna anvisas inte några medel för att täcka de kostnader förslagen skulle medföra. Vad gäller motionärernas hänvisningar till det s. k. hemortsalternativet och till timplanejämkningar för estetiska intressen vill utskottet peka på att dessa inte drar några särskilda kostnader för staten. Tränar- och handledarinsatser, som i motionärernas förslag skulle motsvaras av lärarinsatser, betalas därvid på annat sätt.

Riksdagen har upprepade gånger under de senaste åren haft att pröva men avslagit de nu aktuella önskemålen. Eftersom utskottet inte finner att något nytt tillkommit i saken, avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 20 samt 1986/87:Ub827 yrkandena 32 och 33.

I motion 1986/87:Ub311 (fp) yrkande 1 föreslås *religionskunskap som värdämne i försöksverksamheten med ämnet kulturkunskap*. Någon motivering återfinns inte i motionstexten. Så var inte heller fallet, när samma förslag framfördes under förra riksmötet i motion 1985/86:Ub238 (fp) yrkande 1. Utskottet avstyrkte då yrkandet efter att ha inhämtat att ämnet religionskunskap i försöksverksamheten är helt jämställt med andra berörda ämnen, t. ex. historia och samhällskunskap. Den delredovisning som SÖ lämnat under hösten 1986 anför allmänt positiva erfarenheter av försöksverksamheten. I den samlade utvärdering som är att vänta i september 1988 kommer bl. a. effekter för värdämnen att redovisas. Med det anförda avstyrks motion 1986/87:Ub311 yrkande 1.

Utskottet har tidigare i detta betänkande (*avsnitt 2.4*) avstyrkt yrkande 3 i motion 1986/87:Ub327 (c) om särskilda utbildningsplatser för ett antal studievägar i Östergötlands län, bl. a. marin elutbildning och marin motorutbildning i Valdemarsvik. I yrkande 4 i samma motion föreslås att riksdagen beslutar begära att regeringen låter ta fram *läroplaner* för dessa två utbildningar och för ytterligare fem kurser om upp till ett års längd, dvs. specialkurser.

Utskottet vill här först erinra om att gymnasieskolans specialkurser normalt utarbetas och fortlöpande moderniseras av SÖ. Vad gäller teknisk och yrkesteknisk utbildning, som det oftast är fråga om, måste det tekniska innehållet i utbildningarna planeras i nära samråd med näringslivet. I den mån de i motionen anförda läroplanerna bedöms kunna ha ett nationellt intresse utgår utskottet från att de uppmärksammas av SÖ och arbetsmarknadens parter. Om så inte skulle vara fallet till följd av att de aktuella utbildningarna endast skulle ha ett mera lokalt intresse, vill utskottet erinra om de möjligheter som finns att pröva frågan inom ramen för lokalt arbetsmarknadsanknutna specialkurser (LA-kurser). Dels mot den bakgrunden, dels med hänvisning till de förslag om generella förändringar av yrkesutbildningen som har aviserats föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub327 yrkande 4.

Sedan några år pågår i gymnasieskolan ett utvecklingsarbete med en rad lokala försök på olika områden utifrån riksdagens beslut våren 1984 med anledning av proposition 1983/84:116 om gymnasieskola i utveckling (UbU 1983/84:29, rskr. 1983/84:412). Riksdagen lade vid sitt principbeslut stor vikt vid att en noggrann utvärdering skulle komma till stånd. Försöken utvärderas nu under en femårsperiod fram till decennieskiftet, då slutsatser skall kunna dras om vilka förändringsförslag som kan bli aktuella att framlägga för riksdagen.

Inför det första verkliga försöksåret, 1985/86, hade enligt SÖ anmälts för start omkring 700 försök, av vilka ca 550 kom i gång från början av läsåret och flertalet av de resterande från början av innevarande läsår.

Enligt SÖ:s senaste anslagsframställning hade därtill ungefär 250 nya försök anmälts för start, varigenom det totala antalet försök nu torde vara minst 900.

I motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 29 pläderas för en återhållsamhet med *omfattningen av de fortsatta försöken* så att de kan utvärderas på ett tillfredsställande sätt.

Utskottet har inhämtat att i det över åren snabbt ökande antalet försök ingår såväl större som mycket små och att vissa försök förekommer på flera ställen. Det verkliga antalet olika försök med större tyngd – och därmed de viktigaste objekten för en utvärdering – blir därmed mindre. Anordnande av samma försök på olika ställen ger en bättre jämförbarhet. Utskottet ser därför inte med samma oro som motionärerna på själva *kvantiteten* av de pågående försöken. Bland dessa finns – som utskottet uppfattat situationen – rimligtvis ett icke ringa antal försök som helt är av arten lokalt utvecklingsarbete, för vilket inte behövs vare sig riksdagsbeslut eller särskild utvärdering.

När det däremot gäller vikten av att noga utvärdera *innehållet* i det mindre antalet större, mer genomgripande försök är utskottet helt av samma mening som motionärerna. Ett tecken på allvaret i detta intresse hos riksdag och regering är de relativt stora medel som anvisats för ändamålet, även i tider av nedskärningar på andra områden. För information om, planering och utvärdering av försöksverksamhet och utvecklingsarbete i gymnasieskolan har riksdagen för de fyra budgetåren 1984/85–1987/88 anslagit uppemot 60 milj. kr. Utskottet har erfarit att tilldelade resurser i stort har koncentrerats till valda, tyngre områden. Utskottet förutsätter därför att kommande redovisning av utvärderingsarbetet skall kunna ge ett tillräckligt underlag för den prövning av förändringar i gymnasieskolan som kan bli aktuella.

Med detta klarläggande av innehåll respektive kvantitet i den del av försöksverksamheten som berör riksdagen finner utskottet att motionärernas önskemål får betraktas som tillgodosett. Motion 1986/87:Ub827 yrkande 29 bör därför inte nu behöva föranleda något tillkännagivande från riksdagens sida och bör därför avslås av riksdagen.

Innehållet i försöken tas uttryckligen upp i två andra motionsyrkanden.

Enligt motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 8 bör SÖ få i uppdrag att göra *en översyn av försöksverksamheten* med sikte på mer genomgripande föränd-

ringar och t. ex. medverkan av arbetslivet, såväl det privata som det offentliga.

Utskottet vill erinra om att den större del av gymnasieskolan som har allra mest att vinna på en bättre medverkan av arbetslivet – alltså yrkesutbildningen – är föremål för beredning inom regeringskansliet. Utskottet vill för sin del fästa stor vikt vid det samband som kan upprättas mellan redan pågående utvecklingsarbete och den försöksverksamhet som kan följa av beslut utifrån den aviserade propositionen om yrkesutbildningen.

I vad gäller den arbetslivets medverkan i utbildningen som motionärerna önskar finner utskottet att just detta område har den näst största uppslutningen i den försöksverksamhet som redan pågår – nämligen praktikförsöken. Ca 160 sådana projekt finns, främst på den treåriga ekonomiska linjen och på den fyraåriga tekniska linjen.

Utskottet anser inte att något uttalande av riksdagen i enlighet med motionsyrkandet behövs, varför motion 1986/87:Ub817 yrkande 8 avstyrks.

Praktikförsöken berörs även i motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 30. Enligt detta bör praktiken, för att kännas meningsfull för eleverna, anknyta till deras studieinriktning och vara av god kvalitet. Olika linjer och ämnen bör enligt motionären kunna ha praktik av varierande längd och innehåll.

Utskottet ser den nu nämnda flexibiliteten som både självklar och en naturlig följd av de bestämmelser som finns för försöksverksamheten med ämnesanknuten praktik. I dessa sägs bl. a.: "--- avgör klasskonferensen i vilka ämnen praktiken uppfyller de krav som en ämnesanknytning ställer i fråga om såväl praktikplatsernas beskaffenhet som praktikens omfattning och förläggning i tiden" (SFS 1985:123 4 §). Detta är de ramar som gäller, och hur genomförandet sedan äger rum i olika skolor skall följas upp i den utvärdering, om vilken tidigare talats.

Med det anförda anser utskottet att motionens syfte är tillgodosett, varför motion 1986/87:Ub827 yrkande 30 avstyrks.

3.7 Intagningsfrågor

Olika, och i vissa fall skärpta, *förkunskapskrav för intagning på olika linjer i gymnasieskolan* förordas i två motioner, nämligen 1986/87:Ub807 (m) yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub812 (m) yrkande 7. Förkunskapskrav, formulerade i genomsnittsbetyg, lägsta betyg i vissa ämnen och i vissa fall genomgångna tillvalskurser, skulle enligt motionärerna hjälpa eleverna att förbereda sig för vad som senare möter inom resp. utbildning.

Utskottet erinrade våren 1985 med anledning av ett likartat motionsyrkande (UbU 1984/85:16 s. 24) om att riksdagen med bred majoritet tidigare beslutat om de intagningsformer som nu gäller, dvs. att slutbetyg från grundskolan ger rätt att fritt söka studieväg i gymnasieskolan, oberoende av betygsmedelvärde och betyg i enskilda ämnen. Riksdagen avslog motionen (rskr. 1984/85:234). Utskottet har inte funnit att något nytt framkommit i saken som ger riksdagen anledning att ändra sitt ställningstagande. Utskottet avstyrker därför motionerna 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub812 yrkande 7.

I motion 1986/87:Ub804 (m) yrkande 3 förordas en *lämplighetsprövning för intagning på social servicelinje (Ss-linje) och vårdlinje (Vd-linje)*. Som exempel på tänkbara förkunskapskrav anförs någon form av provelevtid, som i tidigare vårdutbildning, eller yrkesinriktad arbetspraktik. Motiv för yrkandet är att värna om och helst höja kvaliteten i utbildningen. Motionärerna pekar på hur låga intagningskraven är för särskilt Ss-linjen till följd av stora rekryteringsproblem.

Utskottet konstaterar att de elevgrupper som det här är fråga om snabbt efter avslutad utbildning kan komma i direkt och tät kontakt med utsatta grupper – äldre, barn och handikappade. Utskottet anser därför, liksom motionärerna, att det är särskilt viktigt att just dessa elever från början har både mognad och tillräckliga kunskaper för sitt grannlaga arbete inom omvårdnad och service.

Både Ss- och Vd-linjen är grundskoleanknuta studievägar. Det skulle inte stämma med de antagna målen för grundskolan att uppsätta krav på t. ex. yrkespraktik för inträde i den grundskoleanknutna delen av gymnasieskolan. En förändrad utbildning, som kunde höja utbildningens status och göra den mer attraktiv för eleverna, skulle däremot kunna öka och förbättra rekryteringen. Utskottet erinrar här dels om vad som tidigare sagts om en inom SÖ prioriterad översyn av Ss-linjen (*avsnitt 3.2*), dels om de förslag från ÖGY, som för närvarande bereds inom regeringskansliet. En treårig yrkesutbildning innefattande mer praktik än i dag skulle kunna ge förutsättningar för både större mognad och bredare kunskaper hos eleverna.

Med hänvisning till aviserade förslag om en förändrad yrkesutbildning avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub804 yrkande 3.

4 Gymnasial lärlingsutbildning

I motionerna 1986/87:Ub231 (fp), 1986/87:Ub260 (fp) yrkandena 2 och 3, 1986/87:Ub312 (m) yrkandena 5 och 6, 1986/87:Ub812 (m) yrkande 19 och 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 35 lämnas olika förslag till *förändringar av den gymnasiala lärlingsutbildningen*. Den skall i första hand kunna vara ett alternativ till alla linjer, antalet platser bör inte begränsas och statsbidrag bör ges med gradvis sjunkande lönetäckning och även för det tredje eller fjärde årets utbildning. Det offentliga bör svara främst för utbildningskostnader i gymnasieskolan, varvid utbildningsinslagen alltid skall handhas av behöriga lärare. Skolstyrelsen bör ensam få besluta om lärlingsplatser. För varje yrke skall finnas särskilda utbildningsplaner, och betyg och bevis skall ges över fullgjord utbildning. Det skall vara möjligt att provanställa lärlingar.

Den gymnasiala lärlingsutbildningen blev reguljär läsåret 1984/85 (prop. 1983/84:100 bil. 10, UbU 1983/84:19, rskr. 1983/84:321). Såväl i det sammanhanget som vid de två senaste riksmötena har utskottet avstyrkt motionsvisa förslag, likartade dem som nu har redovisats (UbU 1984/85:18 s. 35 och UbU 1985/86:16 s. 30). Den gymnasiala lärlingsutbildningen har därvid av utskottet ansetts kunna vara ett värdefullt komplement, särskilt i mer udda yrken. Utformningen och finansieringen efter den tvååriga grundutbildningen har överlämnats åt berörda parter att överväga.

Vad i övrigt gäller förslagen i de olika yrkandena om innehåll i och

uppläggning av en förändrad lärlingsutbildning vill utskottet hänvisa till de överväganden som torde komma att bli aktuella i samband med förslag från regeringen utifrån ÖGY:s betänkande. I detta har lärlingsutbildningen behandlats som en individuell linje i gymnasieskolan. Särskild vikt har lagts vid innehållet i fråga om förekomsten av fackteori och allmänna ämnen.

Med hänvisning härtill och till sina tidigare ställningstaganden avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub231, 1986/87:Ub260 yrkandena 2 och 3, 1986/87:Ub312 yrkandena 5 och 6, 1986/87:Ub812 yrkande 19 och 1986/87:Ub827 yrkande 35.

Enligt motion 1986/87:Ub312 (m) yrkande 7 bör *antalet platser inom den gymnasiala lärlingsutbildningen* öka från det av regeringen föreslagna 5 915 till 10 000.

Utskottet, som konstaterar att det under de senaste åren varit svårt att utnyttja mycket mer än hälften av de tilldelade 5 915 platserna ser inte något skäl för en utökning inför läsåret 1987/88 och avstyrker därför motion 1986/87:Ub312 yrkande 7.

Ett delvis likartat yrkande förekommer i motion 1986/87:Ub316 (c). Där föreslås en utredning, syftande till förslag om ett större antal platser för hantverksutbildning. I motion 1986/87:Ub824 (m) yrkande 1 föreslås möjlighet att friare använda bidrag till gymnasieskolan för en utbyggnad av lärlingsutbildning i Örebro län. Utskottet avstyrker motionerna 1986/87:Ub316 och 1986/87:Ub824 yrkande 1 med samma motivering som nyss anförts.

I motion 1986/87:Ub261 (c) föreslås att SÖ ges i uppdrag att utarbeta *särskilda riktlinjer för lärlingsutbildning i mindre frekventa yrken*.

Ett likartat motionsyrkande avstyrktes förra riksmötet av utskottet (mot. 1985/86:Ub206, bet. UbU 1985/86:16 s. 31). Nu exemplifieras med utbildning till stuckatör, som kan ta upp till sex år. Motionärerna önskar allmänt en större flexibilitet hos den gymnasiala lärlingsutbildningen vad avser såväl studietidens längd som elevernas ålder och bakgrund.

I fråga om det senare konstaterar utskottet att dagens bestämmelser inte innebär några begränsningar – sett ur motionärernas perspektiv. Vad gäller studietidens längd hänvisar utskottet till sina nyss redovisade ställningstaganden och avstyrker därmed motion 1986/87:Ub261.

5 Statsbidrag till åtgärder för invandrarelever

5.1 Extra undervisning i svenska

SÖ har i sin anslagsframställning föreslagit att elever som har svenska som andraspråk skall få denna undervisning som ett eget, betygsatt ämne inom en försöksverksamhet i ett antal kommuner.

Föredragande statsrådet har sett detta förslag som en del i ett större komplex, nämligen frågor om hur elever med ett annat hemspråk än svenska klarar sig i gymnasieskolan och huruvida de efter gymnasieskolan är lika väl rustade som sina kamrater att gå ut i ett arbetsliv eller till fortsatta studier. SÖ har sedan 1986 i uppdrag att utvärdera den extra undervisningen i svenska och bl. a. eventuellt föreslå förändringar av denna. Föredragande statsrådet vill avvakta SÖ:s redovisning innan han tar ställning till SÖ:s förslag om

försöksverksamhet med svenska som andraspråk såsom betygsatt ämne.

I motion 1986/87:Ub312 (m) yrkande 11 föreslås att den av SÖ föreslagna försöksverksamheten skall få starta. I motion 1986/87:Ub346 (s) delvis framförs samma förslag men utan särskild markering av betygsfrågan eller av en start i form av försöksverksamhet. Enligt den senare motionen har invandrarelevers språkliga situation utretts tillräckligt, och enligt motionären finns redan nu underlag för en säråtgärd av det önskade slaget.

Utskottet konstaterar att SÖ:s utvärdering skall vara regeringen till handa redan i september 1987, varför ett slutligt ställningstagande av regeringen bör vara att vänta i nästa budgetproposition. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet nu motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 11 och 1986/87:Ub346 delvis.

5.2 Undervisning i hemspråk och studiehandledning på hemspråket

För de angivna ändamålen begärs i propositionen för budgetåret 1987/88 17 609 000 kr.

I motion 1986/87:Ub828 (m) yrkande 24 delvis föreslås att detta bidrag inte längre skall utgå från statsbudgeten.

Utskottet har vid de två senaste riksmötena haft att behandla motionsyrkanden av denna innebörd (UbU 1984/85:12 och UbU 1985/86:16). Utskottet har vid båda tillfällena avstyrkt med hänvisning till principiella beslut om hemspråksundervisning i grundskolan och gymnasieskolan (prop. 1984/85:100, bil. 10, UbU 1984/85:12, rskr. 1984/85:149). Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att nu ändra uppfattning i frågan, varför utskottet avstyrker motion 1986/87:Ub828 yrkande 24 delvis.

Med samma motivering avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub827 yrkande 45 delvis, vari föreslås att det här aktuella anslaget minskas med 5 milj. kr., motsvarande *bidraget till hemspråksundervisningen.*

I motion 1986/87:Ub829 yrkande 2 begärs förslag från regeringen till hur *finska språkets ställning* skall kunna stärkas i gymnasieskola och högskola.

För gymnasieskolans del konstaterar utskottet att olika åtgärder redan prövas och utvärderas. I Stockholm bedrivs sålunda försöksverksamhet med finskspråkiga linjer, och en utvärdering är att vänta till hösten 1989. Ett år tidigare skall SÖ redovisa erfarenheter av det försök som bedrivs med särskild intagning av tvåspråkiga elever till vårdutbildning. Undervisningen i både hemspråk och studiehandledning på hemspråk, som utskottet nyss behandlade, kan inriktas mot det karaktäristiska yrkesinnehållet på vissa studievägar.

Vad gäller högskolan har UHÄ, enligt vad utskottet inhämtat, i uppdrag att se över utbildningar av personal i socialtjänsten. Avsikten är att pröva möjligheterna att t. ex. med särskild antagning av tvåspråkiga och med olika varianter av utbildningslinjer öka tillgången till högskoleutbildad personal på det nämnda området. Särskild vikt har lagts vid finskspråkiga studerande. Mot denna bakgrund finner inte utskottet det nödvändigt för riksdagen att göra något uttalande om ett särskilt uppdrag i frågan. Motion 1986/87:Ub829 yrkande 2 avstyrks därför.

5.3 Försöksverksamhet med särskilda undervisningsgrupper i nybörjarengelska

Denna verksamhet bör enligt SÖ:s anslagsframställning få prövas i vissa invandrartäta kommuner. Den har av SÖ kostnadsberäknats till ca 0,5 milj. kr. Föredragande statsrådet vill även på denna punkt avvakta SÖ:s redovisning av det tidigare nämnda uppdraget och de förslag som kan följa därmed (*avsnitt 5.1*).

I motion 1986/87:Ub346 delvis yrkas att SÖ skall få bedriva den här aktuella försöksverksamheten och därvid på såväl C- (nybörjar-) som B-(andraspråks-)nivå. Försöket skulle gälla invandrarelever utan engelskkunskaper som kommer in i svensk skola, när deras klasskamrater redan studerar engelska sedan ett antal år tillbaka. Alternativet för dessa elever blir, enligt motionären, att inte studera engelska alls.

Utskottet finner det även i denna fråga, som alltså också har budgetkonsekvenser, naturligt att SÖ:s samlade utvärdering inväntas och avstyrker därför motion 1986/87:Ub346 delvis.

6 Övriga frågor

6.1 Höjd avgift till International Baccalaureate Office (IBO)

Föredragande statsrådet föreslår att Sveriges avgift till IBO i Genève fr. o. m. budgetåret 1987/88 räknas upp med ca 80 000 kr. till ca 170 000 kr. Frånsett en mindre, automatisk uppräkning vid ett tillfälle har Sveriges bidrag varit oförändrat sedan anslutningen till IBO för sex år sedan.

Utskottet har inget att erinra mot föredragandens hemställan, vilken bör bifallas av riksdagen.

6.2 Medel för viss teknisk utbildning i Stockholms kommun

Riksdagen beslöt 1984 med anledning av proposition 1983/84:118 om fristående skolor på gymnasial nivå (UbU 1983/84:27, rskr. 1983/84:366) att statsbidraget till Stockholms Tekniska Institut (STI) skulle börja avvecklas läsåret 1987/88. Riktlinjer finns numera (SÖ-FS 1986:193) för motsvarande utbildning i kommunal regi i Stockholm dels inom dess gymnasieskola, dels inom dess komvux. Efter överläggningar mellan kommunen och företrädare för STI har ett avtal slutits om att kommunen övertar hela verksamheten läsåret 1987/88. Föredragande statsrådet har beräknat medel för driftbidrag under dels anslaget B 19, som nu behandlas (6,5 milj. kr.), dels anslaget C 1. Bidrag till kommunal utbildning för vuxna (2,1 milj. kr.). Vissa medel för utrustning har också beräknats under anslaget B 22 (4,8 milj. kr.).

Enligt motion 1986/87:Ub828 (m) yrkande 25 delvis bör det nämnda driftbidraget på 6,5 milj. kr. inte överföras till det anslag som nu behandlas från anslaget B 21. Bidrag till driften av fristående skolor på gymnasial nivå. Enligt samma motions yrkande 31 delvis bör inte heller 2,1 milj. kr. överföras till anslaget C 1. Bidrag till kommunal utbildning för vuxna. Det sistnämnda yrkandet kommer utskottet att behandla senare i detta betänkande (*anslaget B 21, s. 54*). I motionen hänvisar motionärerna till ett principiellt ställningstagande i den moderata partimotionen 1986/87:Ub812 yrkande 23. Enligt

detta uppfyller bl. a. STI nuvarande villkor för att få statsbidrag som fristående skola, bl. a. utifrån den klara särprägeln hos institutets utbildning. Denna anges gälla såväl koncentrationen på tekniska ämnen som antalet lektioner i sådana.

Utskottet har redan konstaterat att de överläggningar som förutsattes följa av riksdagens beslut om STI nu har avslutats och resulterat i ett avtal, underskrivet av företrädare för Stockholms kommun och för STI. Utskottet har inte funnit att något nytt har tillkommit, som skulle kunna föranleda något ändrat ställningstagande av riksdagen. Utskottet avstyrker därför motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 23 delvis och 1986/87:Ub828 yrkande 25 delvis.

6.3 Frågan om stöd till specialkurs för yrkesdansare

Sedan specialkurs för yrkesdansare startade i Stockholms kommuns gymnasieskola läsåret 1982/83 har ett särskilt verksamhetsstöd lämnats till kommunen (1,6 milj. kr). Vid behandlingen av förra årets budgetproposition uttalade riksdagen viss tveksamhet till att sådant särskilt stöd skulle behöva utgå till Stockholms kommun även framdeles (UbU 1985/86:16 s. 34). Regeringen borde, enligt utskottet, inför budgetåret 1987/88 överväga att överföra motsvarande medel till det särskilda verksamhetsstödet för lågfrekventa utbildningar inom utrustningsanslaget (B 22). Riksdagen gav detta regeringen till känna som sin mening (rskr. 1985/86:204).

I årets budgetproposition föreslår regeringen att denna överföring görs fr. o. m. budgetåret 1987/88.

I motion 1986/87:Ub337 (m) yrkande 1 hemställs att riksdagen avslår regeringens förslag på denna punkt. Enligt motionären är bidraget att se som ett uttryck för statens särskilda kulturpolitiska ansvar för dansarutbildningen på både grund- och gymnasieskolnivå. Att bidraget ligger inom ett gymnasieskolanslag anförs som en rent teknisk fråga, och någon särskild prövning borde inte behövas av kommunens behov.

Utskottet finner inte att det i ärendet har framkommit något nytt som bör leda riksdagen till att ändra sitt ställningstagande vid förra riksmötet. Den nya ordningen innebär realiter inte annat än att prövningen av särskilda bidrag till lågfrekventa utbildningar av riksintresse kan göras inom en större ekonomisk ram.

Med det nu sagda avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub337 yrkande 1.

6.4 Förändringar i statsbidragssystemet

6.4.1 En garantiresurs

Enligt riksdagens beslut med anledning av proposition 1985/86:97 om ett nytt statsbidrag till lärarlöner (UbU 1985/86:37, rskr. 1985/86:357) skall en garantiresurs kunna utgå till kommuner som får en kraftigt minskad statsbidragstäckning till följd av förändringarna. Tillskottet bör i princip kompensera för den försämring av bidraget som överstiger 5 %.

Föredragande statsrådet har i budgetpropositionen beräknat behovet av garantiresurs för budgetåret 1987/88 till ca 600 lärarveckotimmar, vilket

motsvarar ca 5 milj. kr. Utskottet har uppmärksammat att denna beräkning är gjord på den senast kända resursbilden, från hösten 1985. Det verkliga utfallet två läsår senare måste därför i mycket kunna bli beroende av de förändringar som kan inträda i fråga om bl. a. elevers val av studieväg och ämnen och därmed fyllnadsgraden i klasser och grupper.

Enligt motion 1986/87:Ub242 (vpk) yrkande 4 bör inte garantiresursen på 5 milj. kr., såsom sker i regeringsförslaget, finansieras ur den totala resursen på ca 4,6 miljarder kr. utan tillföras som nya medel och med ett till 20 milj. kr. höjt belopp. Därmed skulle kompensation kunna ges ned till en negativ avvikelse på 2 % i förhållande till vad respektive kommun hittills har fått.

Utskottet vill först erinra om att det nya bidragssystemet är tänkt att ge skolhuvudmännen en större frihet att hantera sina samlade resurser, främst till förmån för en mer behovsinriktad resursanvändning än i dag. Vägen till den större friheten går genom den schablonisering som med nödvändighet resulterar i plus- eller minuseffekter för olika kommuner, utifrån hur deras gymnasieorganisation förhåller sig till ett riksgenomsnitt.

Som utskottet uppfattar garantiresursen är det rimligt att denna främst kompenserar sådana kommuner som kraftigast berörs av schabloniseringen och som har svårast att anpassa sin organisation till en för riket genomsnittlig sådan, dvs. i första hand mindre kommuner med endast en gymnasieskolenhet.

Utskottet har inhämtat att motionärernas förslag skulle leda till att rikets två största städer, som får anses ha relativt goda möjligheter att anpassa och ekonomisera sin organisation, skulle få hela ca 70 % av garantiresursen, om en sådan skulle lämnas redan vid två procents avvikelse från vad kommunerna hittills fått.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub242 yrkande 4 och föreslår att riksdagen godkänner regeringens hemställan.

6.4.2 Ersättning för metodiklektorers tjänstgöring i gymnasieskolan

Utskottet har inget att erinra mot vad som föreslås i budgetpropositionen i denna del. Riksdagen bör godkänna regeringens hemställan.

6.5 Medgivande till smärre, sakliga ändringar vid översyn av regleringen för gymnasieskolan

Med utgångspunkt i dels förslag från skolförfattningsutredningen, dels det förändrade statsbidragssystemet planeras inom utbildningsdepartementet en samlad förordning om gymnasieskolan, som skall kunna ersätta ett stort antal i dag separata bestämmelser. Inom denna beredning kan det enligt föredragande statsrådet visa sig naturligt och angeläget att – t. ex. i förenklande syfte – göra smärre, sakliga ändringar gentemot nuvarande föreskrifter. På skolområdet är också vissa föreskrifter, som ej har lagform, till sitt sakinnehåll bundna med riksdagen. Detta gäller även en del detaljföreskrifter. Regeringen begär nu riksdagens medgivande att, utan hinder av riksdagens tidigare beslut, vid översynen av gymnasieskolans reglering göra de smärre, sakliga ändringar som kan bedömas befogade.

Riksdagen bör enligt utskottet lämna regeringen det begärda medgivandet.

Riksdagen beslutade våren 1985 att avskaffa *tjänster som huvudlärare och institutionsföreståndare* i gymnasieskolan (prop. 1984/85:100 bil. 10, UbU 1984/85:18, rskr. 1984/85:272). Förändringarna avses ske den 1 juli 1987.

I motion 1986/87:Ub312 (m) yrkande 12 erinrar motionärerna om att man avvisat ett avskaffande av de aktuella tjänsterna redan vid den första behandlingen av ärendet (motion 1984/85:2543 yrkande 3). De motiv för en särreglering man då hänvisade till ser motionärerna som lika aktuella idag, dvs. att huvudlärarnas pedagogiska uppgifter är av stort värde för andra lärare i ämnet och att institutionsföreståndarna ansvarar för vården av ofta mycket dyrbar utrustning.

Regeringen har utfärdat en förordning (SFS 1986:1081) med vissa provisoriska bestämmelser om gymnasieskolans skolledning och skolledningsbidrag m. m. Förordningen föreskriver hur riksdagens beslut i dessa frågor skall genomföras. Arvodestjänster som huvudlärare och institutionsföreståndare ersätts av möjligheter för skolstyrelsen i en kommun att uppdra åt lärare att fullgöra specialfunktioner. Detta arbete fullgörs inom lärarens tjänst genom att läraren får nedsatt undervisningsskyldighet. Med specialfunktioner avses uppgifter av främst pedagogisk art för planering, samordning och utveckling vid gymnasieskolan för att verksamheten där skall fungera enligt läroplanen och andra författningar. Specialfunktioner skall också omfatta ansvar för gemensam utrustning, varvid särskild vikt skall läggas vid skötseln av dels ämnesinstitutioner i naturvetenskapliga och tekniska ämnen på tre- och fyraåriga linjer, dels datasalar.

Inom begreppet specialfunktioner ryms alltså – som utskottet ser det – alla uppgifter som hittills utförts av huvudlärare och institutionsföreståndare. Det nya i systemet är den större friheten för skolhuvudmannen att utifrån sina lokala förhållanden fördela olika insatser inom den samlade skolledningsresursen. Utskottet har vidare uppmärksammat att den nu nämnda förordningen innehåller övergångsbestämmelser som ger huvudlärare och institutionsföreståndare rätt att behålla sina arvodestjänster, om det återstår högst fem år till den nedre tidsgränsen för pensionering.

Utskottet ser inte att ärendet har tillförts något nytt, som borde föranleda ett ändrat ställningstagande av riksdagen. Utskottet avstyrker därför motion 1986/87:Ub312 yrkande 12.

I motion 1986/87:Ub274 (vpk) förordas att *vårdlärarutbildade sjukgymnaster bör kunna få tjänst som lärare i vårdkunskap* (lärare 145).

Enligt motionärerna behövs ökade kunskaper om rehabilitering bland de vårdutbildade. Yrkesspecifika kunskaper finns härvidlag hos just sjukgymnaster. Sådana är också engagerade inom vårdutbildningen vid många gymnasieskolor. Genom att de ej har gymnasielärarbehörighet arvoderas de dock vanligen bara per timme. De vårdlärarutbildade sjukgymnasternas speciella kompetens bör enligt motionärerna inte undanhållas gymnasieskolan utan de bör kunna få adekvat lärartanställning inom denna.

Utskottet har inhämtat att regeringen sommaren 1985 uppdragit åt SÖ och UHÄ att göra en översyn av dels innehållet i lärarutbildningarna för bl. a. gymnasieskolan, dels behörighetsbestämmelserna för lärartjänster i gymna-

sieskolan. Myndigheternas analys och förslag till åtgärder beräknas föreligga under våren innevarande år. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub274.

7 Anslagsbeloppet

Regeringen föreslår att riksdagen till Bidrag till driften av gymnasieskolor för budgetåret 1987/88 skall anvisa ett förslagsanslag av 4 899 227 000 kr.

Utskottet har i det tidigare *(avsnitt 2.1.2)* föreslagit vissa ökningar av antalet elevplatser i gymnasieskolan. Utskottet beräknar den ökade kostnaden för lärarlöner till 90 milj. kr. Detta belopp bör således läggas till det av regeringen föreslagna. I detta belopp är ej inräknade ökade kostnader för studiehjälp med ca 45 milj. kr.

Med hänvisning till vad utskottet i övrigt anfört i det föregående föreslår utskottet att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 under anslaget anvisar 4 989 227 000 kr. Riksdagen bör därjämte avslå motion 1986/87:Ub242 (vpk) yrkande 6, vari hemställs om en ökning med 160 milj. kr. jämfört med budgetpropositionen. Riksdagen bör också avslå motion 1986/87:Ub828(m), enligt vilken (yrkande 26) anslagsbeloppet bör vara 4 905 876 000 kr. genom att anslaget minskas med 17 609 000 kr. (yrkande 24 delvis) och att 30 758 000 kr (yrkande 27 delvis) överförs från anslaget B 20 samt att 6 500 000 kr. (yrkande 25 delvis) återförs till anslaget B 21. Slutligen bör riksdagen avslå också motionerna 1986/87:Ub337 (m) yrkande 2 (+ 1,7 milj. kr. avseende yrkesdansarutbildningen i Stockholm) och 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 34 (+ 20 milj. kr. för vissa stödbehov).

8 Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *avveckling av vissa specialkurser med karaktär av intern personalutbildning*
att riksdagen godkänner vad som har förordats i proposition 1986/87:100–

2. beträffande *antalet elevplatser inom gymnasieskolans direktram för budgetåren 1987/88–1989/90*
att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 24 samt med avslag på motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis, 1986/87:Ub312 yrkandena 3 och 4, 1986/87:Ub817 yrkandena 10 och 32 samt 34 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 27 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

3. beträffande *fördelningen av tillkommande platser*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 26,

4. beträffande *ett avskaffande av prioriteringen av 16- och 17-åringar*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 3 och 1986/87:Ub817 yrkande 11,

5. beträffande *antalet elevplatser inom gymnasieskolans lilla ram för budgetåren 1987/88–1989/90*
att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och med avslag på motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis, 1986/87:Ub322 och 1986/87:Ub817 yrkande 33 samt 34 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

6. beträffande *formerna för minskning av lilla ramen*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub283 och 1986/87:Ub312 yrkande 2,

7. beträffande *ett bemyndigande för regeringen att för budgetåret 1987/88 medge en utökning av totalramen för elevplatser i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar*
att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:100 och med avslag på motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 9 och 1986/87:Ub827 yrkande 28 lämnar regeringen det begärda bemyndigandet,

8. beträffande *överintag i gymnasieskolan*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub817 yrkande 12,

9. beträffande *omfördelning av platser*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 8 och 1986/87:Ub820 yrkande 2,

10. beträffande *fördelning av elevplatser på regioner och orter*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub254, 1986/87:Ub258, 1986/87:Ub259 yrkandena 1 och 2, 1986/87:Ub317, 1986/87:Ub318, 1986/87:Ub327 yrkandena 2 och 3, 1986/87:Ub814 delvis, 1986/87:Ub819 yrkandena 2 och 3, 1986/87:Ub820 yrkandena 1 och 3 samt 1986/87:Ub823 yrkandena 9, 12, 13 och 14,

11. beträffande *gymnasieutbildning i Söderköping och Kinda*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub327 yrkande 5,

12. beträffande *försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer*
att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 10 och 1986/87:Ub827 yrkande 31 godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100,

13. beträffande *principerna för en modernisering av den gymnasiala yrkesutbildningen*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 18 och 1986/87:Ub817 yrkande 9 delvis,

14. beträffande *förändringar av vårdlinjen*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub804 yrkandena 1 och 2 samt 1986/87:Ub811 yrkande 1,

15. beträffande *utbildningen inom social servicelinje*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub202,

16. beträffande *ämnet religionskunskap på tvååriga yrkesinriktade linjer*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub311 yrkande 2 och 1986/87:Ub335,

17. beträffande *femårig teknisk utbildning i Kristianstads län*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub257, 1986/87:Ub650 och 1986/87:Ub823 yrkande 10,

18. beträffande *byte av B-språk mot C-språk*
att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100,

19. beträffande *alternativkurser i engelska och B-språk på grundskolans högstadium*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 2 och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis,

20. beträffande *förstärkt timtal i B-språk på grundskolans högstadium*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis,

21. beträffande *förstärkt språkundervisning i grundskolan*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub827 yrkande 2,

22. beträffande *minimiundervisningstid för B- och C-språk*
att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Ub213 yrkande 4 och 1986/87:Ub818 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

23. beträffande *s. k. språkgymnasier*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 3 och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis,

24. beträffande *vissa förstärkningar av språkprogrammet i gymnasieskolan*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 1 delvis, 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis samt 1986/87:Ub818 yrkandena 1 och 3,

25. beträffande *studier i utomeuropeiska språk*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub817 yrkande 35,

26. beträffande *svenska elevers språkfärdigheter i en internationell jämförelse*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub213 yrkande 5,

27. beträffande *målbeskrivningar för språkundervisning* och *modeller för en mer individualiserad sådan*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub818 yrkandena 4 och 5,

28. beträffande *samlevnadsundervisning*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub226 yrkandena 1 och 2,

29. beträffande *utvärdering av skolans mål om jämställdhet*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub825 yrkande 2,

30. beträffande *separata flickgrupper i tekniska ämnen*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub815 yrkande 4 och 1986/87:Ub825 yrkande 1,

31. beträffande *flickors studie- och yrkesval*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub216,

32. beträffande *undervisning om mänskliga rättigheter*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub533 yrkande 1,

33. beträffande *likabehandling för kooperationen inom den ekonomiska utbildningen*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub810 yrkande 1,

34. beträffande *föreningars och organisationers medverkan i undervisningen*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub241 yrkande 5,

35. beträffande *en förlängd naturvetenskaplig linje*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub291,

36. beträffande *undervisning i freds- och konfliktkunskap*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub307 yrkande 2,

37. beträffande *specialintressen för teoretiska ämnen*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 20 samt 1986/87:Ub827 yrkandena 32 och 33,

38. beträffande *religionskunskap som värdämne i ämnet kulturkunskap*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub311 yrkande 1,

39. beträffande *läroplaner för vissa utbildningar*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub327 yrkande 4,

40. beträffande *omfattningen av försöksverksamheten i gymnasieskolan*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub827 yrkande 29,

41. beträffande *en översyn av försöksverksamheten*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub817 yrkande 8,

42. beträffande *praktikförsök*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub827 yrkande 30,

43. beträffande *förkunskapskrav för intagning i gymnasieskolan*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub812 yrkande 7,

44. beträffande *lämplighetsprövning för intagning på vissa linjer*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub804 yrkande 3,

45. beträffande *förändringar av den gymnasiala lärlingsutbildningen*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub231, 1986/87:Ub260 yrkandena 2 och 3, 1986/87:Ub312 yrkandena 5 och 6, 1986/87:Ub812 yrkande 19 och 1986/87:Ub827 yrkande 35,

46. beträffande *antalet platser inom den gymnasiala lärlingsutbildningen*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub312 yrkande 7,

47. beträffande *en ökad lärlingsutbildning i hantverksyrken* och *lärlingsutbildning i Örebro*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub316 respektive 1986/87:Ub824 yrkande 1,

48. beträffande *särskilda riktlinjer för lärlingsutbildning i mindre frekventa yrken*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub261,

49. beträffande *extra undervisning i svenska*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 11 och 1986/87:Ub346 delvis,

50. beträffande *bidrag till undervisning i hemspråk och till studiehandledning på hemspråket*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub827 yrkande 45 delvis och 1986/87:Ub828 yrkande 24 delvis,

51. beträffande *finska språkets ställning*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub829 yrkande 2,

52. beträffande *undervisning i engelska på B- och C-språksnivå*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub346 delvis,

53. beträffande *höjning av Sveriges avgift till International Baccalaureate Office*
att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100,

54. beträffande *medel för viss teknisk utbildning i Stockholms kommun*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 23 delvis och 1986/87:Ub828 yrkande 25 delvis,

55. beträffande *stöd till specialkurs för yrkesdansare*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub337 yrkande 1,

56. beträffande *garantiresurs*
att riksdagen med avslag på motion 1986/87:Ub242 yrkande 4 godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100,

57. beträffande *ersättning för metodiklektorers tjänstgöring i gymnasieskolan*
att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100,

58. beträffande *medgivande till smärre, sakliga ändringar i regleringen av gymnasieskolan*
att riksdagen lämnar regeringen det begärda medgivandet,

59. beträffande *tjänster som huvudlärare och institutionsföreståndare*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub312 yrkande 12,

60. beträffande *behörighet till tjänst som lärare i vårdkunskap*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub274,

61. beträffande *anslagsbeloppet*
att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och med avslag på motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 6, 1986/87:Ub337 yrkande 2, 1986/87:Ub827 yrkande 34 samt 1986/87:Ub828 yrkandena 24 delvis, 25 delvis, 26 samt 27 delvis till *Bidrag till driften av gymnasieskolor* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 4 989 227 000 kr.

2. Bidrag till åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år m. m.

Regeringen har under punkt B 20 (s. 142–145) föreslagit riksdagen att till Bidrag till åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år m. m. för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 224 007 000 kr.

1986/87:Ub828 av Birgitta Rydle m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

27. att riksdagen beslutar att överföra 30 758 000 kr. från B 20. Bidrag till åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år m. m. till B 19. Bidrag till driften av gymnasieskolor,

28. att riksdagen beslutar att till B 20. Bidrag till åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år m. m. för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 193 249 000 kr.

Utskottet

Ur anslaget utgår statsbidrag enligt förordningen (1983:583) om statsbidrag till uppföljningsinsatser för ungdomar under 18 år (ändrad senast 1986:399). Enligt förordningen får kommuner statsbidrag för *uppföljningsprogram och administration* (allmänt bidrag). Till arbetsgivare som anställer ungdomar på ungdomsplatser lämnas bidrag till *ungdomsplats*. Till kommunerna lämnas bidrag till *utbildningsinslag* under ungdomarnas perioder på ungdomsplats.

Från anslaget bestrids också kostnader för bidrag till kommuner enligt förordningen (1983:584) om statsbidrag till *utbildning av handledare* för skolungdomar under praktik på arbetsplats.

För budgetåret 1987/88 föreslår föredragande statsrådet för åtgärder bekostade under detta anslag oförändrad beräkningsgrund jämfört med föregående budgetår, dvs. 14 000 16- och 17-åringar.

Totalt beräknas under anslaget ett medelsbehov för budgetåret 1987/88 om 224 007 000 kr.

I motion 1986/87:Ub828 (m) yrkande 28 delvis föreslås att riksdagen under anslaget anvisar 193 249 000 kr. Detta belopp är det som återstår, sedan 30 758 000 kr. överförts till anslaget B 19 för finansiering av ett ökat antal intagningsplatser i gymnasieskolan (samma motions yrkande 27 delvis).

Utifrån vad utskottet anfört i denna fråga tidigare i detta betänkande (*anslaget B 19, avsnitt 2.1.2 och 7*) avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub828 yrkandena 27 och 28, båda delvis.

Utskottet har inget att erinra mot medelsberäkningen i budgetpropositionen och föreslår att riksdagen till Bidrag till åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år m. m. för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 224 007 000 kr.

Med hänvisning till det nu anförda hemställer utskottet

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:100 och med avslag på motion 1986/87:Ub828 yrkandena 27 och 28, båda delvis, till *Bidrag till åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år m. m.* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 224 007 000 kr.

3. Bidrag till driften av fristående skolor på gymnasial nivå

Regeringen har under punkt B 21 (s. 145–148) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen har föreslagits som ram för budgetåret 1987/88 för statsbidragsgrundande årselevplatser vid fristående skolor på gymnasial nivå,

2. till Bidrag till driften av fristående skolor på gymnasial nivå för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 89 713 000 kr.

Motionerna

1986/87:Ub227 av Lars Tobisson m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar tillerkänna Göteborgs högre samskola och Sigrid Rudebecks gymnasium i Göteborg statligt stöd enligt gällande regler för stöd till fristående skolor på gymnasial nivå.

1986/87:Ub315 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående borttagandet av begränsningen av statsbidraget till 15 årselevplatser per årskurs för vissa skolor,

2. att riksdagen med ändring av sitt tidigare ställningstagande beslutar att nuvarande principer för beräkning av statsbidrag till Göteborgs högre samskola och Sigrid Rudebecks gymnasium skall gälla också efter budgetåret 1987/88.

1986/87:Ub353 av Marianne Andersson (c) och Rune Thorén (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statsbidrag även i fortsättningen skall utgå till Göteborgs högre samskolas gymnasium.

1986/87:Ub812 av Carl Bildt m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

23. att riksdagen beslutar om fortsatta statsbidrag till Samskolan i Göteborg, Sigrid Rudebecks gymnasium i Göteborg samt Stockholms Tekniska Institut (delvis).

1986/87:Ub828 av Birgitta Rydle m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

25. att riksdagen beslutar att från anslaget B 19. Bidrag till driften av gymnasieskolor överföra 6 500 000 kr. till B 21. Bidrag till driften av fristående skolor på gymnasial nivå,

29. att riksdagen beslutar att till B 21. Bidrag till driften av fristående skolor på gymnasial nivå för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 98 313 000 kr.,

31. att riksdagen beslutar att överföra 2 100 000 kr. från C 1. Bidrag till kommunal utbildning för vuxna till B 21. Bidrag till driften av fristående skolor på gymnasial nivå.

Ur anslaget utgår bidrag till bl. a. riksinternatskolor, skolor som omfattas av privatskolförordningen, Bergsskolan i Filipstad, Vackstanässkolan och Apelrydsskolan.

Från anslaget bekostas också statsbidrag till sådana skolor med enskild huvudman som av regeringen har förklarats berättigade till statsbidrag enligt förordningen (1984:573) om statsbidrag till fristående skolor på gymnasial nivå. Statsbidrag utgår per ianspråktagen årselevplats med belopp som regeringen årligen fastställer per högstadieelev. Detta belopp multipliceras med en faktor, som regeringen fastställer för utbildning vid resp. skola.

Riksdagen fastställer den totala ramen för årselevplatser, som får ligga till grund för statsbidrag.

Av budgetpropositionen framgår att regeringen i särskild ordning medgivit utökning av antalet statsbidragsgrundande årselevplatser vid Institutet för optometri och Tyska skolan. Vidare har Rudolf Steinerskolan i Norrköping genom särskilt regeringsbeslut medgivits statsbidrag fr. o. m. budgetåret 1987/88.

I motion 1986/87:Ub812 (m) yrkande 23 delvis föreslås att statsbidrag fortsatt skall utgå till STI som fristående skola även efter budgetåret 1986/87. Såsom redan berörts under anslaget B 19. Bidrag till driften av gymnasieskolor har avtal nu slutits mellan Stockholms kommun och Stiftelsen *Stockholms Tekniska Institut* (STI) om kommunalisering av verksamheten vid STI. Utskottet har redan tidigare i betänkandet (*anslaget B 19, avsnitt 6.2*) avstyrkt den nu nämnda motionen i denna del.

I ett antal motioner erinras om riksdagens beslut våren 1984 om fristående skolor (prop. 1983/84:118, UbU 1983/84:27, rskr. 1983/84:366) i de delar detta avsåg statsbidrag till *Göteborgs högre samskola* och *Sigrid Rudebecks gymnasium*. Beslutet innebar att en avveckling av statsbidraget till de båda skolorna borde vara påbörjad senast budgetåret 1988/89 (UbU 1983/84:27 s. 11 f.). De motioner som nu är aktuella är 1986/87:Ub812 (m) yrkande 23 i den del yrkandet avser Göteborgs högre samskola och Sigrid Rudebecks gymnasium, motionerna 1986/87:Ub227 (m) och 1986/87:Ub315 (fp) yrkande 2 samt motion 1986/87:Ub353 (c), den sistnämnda avseende endast Göteborgs högre samskola. För den sist nämnda skolans del pekar motionärerna på att denna i dag är den enda totalt vertikalt integrerade grund- och gymnasieskolan (dvs. med klasser från lågstadiets första till det treåriga gymnasiets sista). Vidare prövas där inslag av Montessoripedagogik även på det gymnasiala stadiet. Vad gäller Sigrid Rudebecks gymnasium främjar, enligt motionärerna, denna enhet bl. a. elevernas sociala fostran genom att den inte är stor (ca 400 elever) och fungerar väl.

Riksdagen har under de två föregående riksmötena avslagit motioner med likartade yrkanden (UbU 1984/85:18 och UbU 1985/86:16). Utskottet har inte funnit att något nytt har framkommit i ärendet som bör föranleda riksdagen att ändra sitt tidigare ställningstagande i fråga om statsbidraget till de aktuella skolorna. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub227, 1986/87:Ub315 yrkande 2, 1986/87:Ub353 och 1986/87:Ub812 yrkande 23 delvis.

I motion 1986/87:Ub315 (fp) yrkande 1 föreslås ett slopande av *begränsningen till 15 årselevplatser per årskurs för statsbidrag till vissa skolor*, nämligen tre Waldorfskolor och två internationella skolor. Motionärerna hänvisar till att de aktuella skolornas grundskoledel omfattar 30 platser per årskurs och att en sammanhållen tolvårig skolgång är ett inslag i skolornas pedagogik. Mot den bakgrunden bör skolorna, enligt motionärerna, få statsbidrag även för elever som befinner sig utanför de 15 första elevplatserna i årskursen.

Ett likartat motionsyrkande behandlades av utskottet under det förra riksmötet (mot. 1985/86:Ub269, bet. UbU 1985/86:16 s. 41 f.). Därvid erinrades om att regeringen bedömt att de ifrågavarande skolorna uppfyller de av riksdagen angivna villkoren för statligt bidrag. Det är vidare regeringen som mot bakgrund av kända förhållanden i vad avser berörd skolas organisation och elevutveckling skall besluta om omfattningen av respektive skolas ram. Enligt vad utskottet erfarit var prognosen vid beslutstillfället att halvklass skulle räcka. Om elevtillströmningen på den gymnasiala nivån ökar, får omfattningen av respektive skolas ram prövas på nytt. Enligt vad utskottet har inhämtat är totalramen inte fullt ianspråktagen.

Med det anförda finner utskottet att motionärernas yrkande i stort är tillgodosett, varför riksdagen bör avslå motion 1986/87:Ub315 yrkande 1.

Som nämnts är det regeringen som fastställer den totala *ramen för årselevplatser, som får ligga till grund för statsbidrag*. Föredragande statsrådet har i sitt förslag för budgetåret 1987/88 angivit en oförändrad ram på 4 900 årselevplatser. Sedan beslut fattats om budgetpropositionen har avtal slutits om ett totalt överförande av STI:s verksamhet till Stockholms kommun i och med budgetåret 1987/88. Den successiva avräkning med inalles 810 årselevplatser, vilken omnämns i budgetpropositionen, blir därmed aktuell i sin helhet redan nästa budgetår.

Utskottet erinrar i sammanhanget om vad som anförts under föregående riksmöte, nämligen att utrymmet inom årselevplatsramen bör vara så stort, att man kan göra en reell prövning av fristående skolors ansökningar utifrån de principer som riksdagen har antagit.

I budgetpropositionen beräknas ett sammanlagt medelsbehov om 89 713 000 kr. under *anslaget* för nästa budgetår. Vid denna medelsberäkning har föredragande statsrådet utgått från att under budgetåret 1987/88 endast slutreglering av statsbidraget till STI för innevarande budgetår kommer att belasta anslaget. Regeringen föreslår att riksdagen anvisar det angivna beloppet såsom ett förslagsanslag.

I motion 1986/87:Ub828 (m) yrkandena 25 och 31, båda delvis, föreslås att anslaget räknas upp med 6,5 respektive 2,1 milj. kr. genom överföringar från anslagen B 19. Bidrag till driften av gymnasieskolor respektive C 1. Bidrag till kommunal utbildning för vuxna. Förslaget motiveras med att fortsatt statsbidrag bör utgå till STI som fristående skola även efter budgetåret 1986/87. I motion 1986/87:Ub828 yrkande 29 föreslås ett samlat belopp av 98 313 000 kr. under anslaget.

Utskottet har tidigare avstyrkt förslaget om fortsatt statsbidrag till STI, såsom det framförts i motion 1986/87:Ub812 yrkande 23 delvis och avstyrker

nu i konsekvens med detta motion 1986/87:Ub828 yrkandena 25 delvis, 29 samt 31 delvis.

Utskottet har inget att erinra mot föredragande statsrådets medelsberäkning och tillstyrker därför att riksdagen anvisar de begärda medlen.

Beträffande allmänna frågor om fristående skolor hänvisar utskottet till sitt betänkande UbU 1986/87:12 om anslag till grundskolor, m. m. (s. 16 f.).

Med hänvisning till vad som nu anförts hemställer utskottet

1. beträffande *Göteborgs högre samskola* och *Sigrid Rudebecks gymnasium*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub227, 1986/87:Ub315 yrkande 2, 1986/87:Ub353 och 1986/87:Ub812 yrkande 23 delvis,

2. beträffande *begränsning av antalet årselevplatser för vissa skolor*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub315 yrkande 1,

3. beträffande *ramen för statsbidragsgrundande årselevplatser för budgetåret 1987/88*
att riksdagen godkänner vad som har föreslagits i proposition 1986/87:100,

4. beträffande *anslagsbeloppet*
att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:100 och med avslag på motion 1986/87:Ub828 yrkandena 25 delvis, 29 samt 31 delvis till *Bidrag till driften av fristående skolor på gymnasial nivå* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 89 713 000 kr.

4. Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m.

Regeringen har under punkt B 22 (s. 149–152) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen har förordats om förnyelsebidraget,

2. godkänna vad som i propositionen har förordats om extra bidrag till utrustning till Stockholms kommun,

3. till Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. för budgetåret 1987/88 anvisa ett reservationsanslag av 108 340 000 kr.

Motionerna

1986/87:Ub242 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bidrag till utrustning för gymnasieskolan,

7. att riksdagen med ändring i proposition 1986/87:100 bil. 10 Utbildningsdepartementet B 22. Bidrag till utrustning för gymnasieskolan, anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 54 milj. kr. förhöjt belopp.

1986/87:Ub817 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

36. att riksdagen med avslag på regeringens besparingsförslag beslutar tillföra anslaget B 22. Bidrag till utrustning för gymnasieskolan 80 milj. kr.

1986/87:Ub827 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

25. att riksdagen beslutar att under anslaget B 22. Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. anslå 22 600 000 kr. utöver vad regeringen har föreslagit som förhöjt anslag till start- och kompletteringsbidrag.

1986/87:Ub828 av Birgitta Rydle m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas 30. att riksdagen beslutar att avskaffa anslaget B 22. Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m.

Utskottet

Från anslaget utgår statsbidrag till anskaffning och förnyelse av utrustning i gymnasieskolan.

Kommuner har enligt föreskrifterna rätt att i mån av medel få

– *startbidrag*, då en för kommunens gymnasieskola ny studieväg införs eller då antalet platser på en redan införd studieväg utökas, såvitt gäller karaktärsämnen inom de tekniskt-industriella och tekniskt-naturvetenskapliga områdena,
– *kompletteringsbidrag*, då undervisningen på en redan införd studieväg läggs om till följd av nya föreskrifter, som medför behov av ny utrustning för karaktärsämnen på de nyss nämnda studievägarna samt för studievägar inom det ekonomiskt-merkantila området,
– *förnyelsebidrag* för att ersätta föråldrad och försliten utrustning, såvitt gäller karaktärsämnen inom de tekniskt-industriella och ekonomiskt-merkantila områdena.

Särskilda föreskrifter gäller i fråga om *statsbidrag till kostnader för datorutrustning och programvara* i gymnasieskolan. Efter beslut av regeringen i varje enskilt fall kan ur anslaget också anvisas medel för *särskilt verksamhetsstöd* till vissa lågfrekventa utbildningar i gymnasieskolan. Ur anslaget utgår vidare efter särskilda beslut av regeringen medel för stöd till verksamheten vid *tekniska centra*, där gymnasieskolan medverkar.

Utskottet tar först upp regeringens förslag om slopande av *förnyelsebidraget*. Härvidlag gjordes redan till innevarande budgetår en besparing med 45,5 milj. kr. Inom de prioriteringar som då gjordes och bifölls av riksdagen (UbU 1985/86:17 s. 3f., rskr. 1985/86:205) bedömdes det som ett kommunalt åtagande att fortlöpande svara för att utrustningen i gymnasieskolan hålls modern.

Inför budgetåret 1987/88 har SÖ föreslagit att förnyelsebidraget slutgiltigt slopas. Föredragande statsrådet biträder förslaget.

Ett bibehållande av ett särskilt förnyelsebidrag om 25 milj. kr. förordas i motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 36 delvis.

Utskottet tog vid förra riksmötet principiellt ställning i fråga om kommunernas kostnadsansvar för förnyelsen av utrustning. Utskottet tillstyrker vad föredragande statsrådet har förordat om ett slopande av förnyelsebidraget och avstyrker motion 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis.

Utskottet övergår nu till regeringens andra hemställan under anslaget, vilken anknyter till en fråga som redan har berörts tidigare i detta betänkande (*anslaget B 19, avsnitt 6.2* och *anslaget B 21*). Därvid behandlades frågan om uppbyggnad av viss teknisk utbildning inom Stockholms kommun som ersättning för den utbildning som för närvarande ges av Stockholms Tekniska Institut. Föredragande statsrådet föreslår att 4,8 milj. kr. får utgå för budgetåret 1987/88 som *extra bidrag till utrustning till Stockholms kommun*.

Enligt motion 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis bör inga som helst bidrag ges till utrustning för gymnasieskolan.

Utskottet har i det tidigare nämnda sammanhanget avstyrkt motioner om att STI även i fortsättningen skulle få statsbidrag som fristående skola. Avstyrkandet motiverades med att avtal nu träffats mellan Stockholms kommun och STI om nedläggning av institutets verksamhet i och med utgången av innevarande budgetår.

Utskottet har inget att erinra mot vad föredragande statsrådet har förordat om extra bidrag till utrustning till Stockholms kommun och avstyrker motion 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis.

Utskottet övergår till den samlade *anslagsberäkningen*.

Start- och kompletteringsbidragen uppgår i dag till 124 480 000 kr. I avvaktan på ställningstaganden till ÖGY:s förslag om förändringar av yrkesutbildningen är föredragande statsrådet inte beredd att redan till budgetåret 1987/88 reservera medel för komplettering och modernisering i den omfattning som SÖ föreslagit. Av statsfinansiella skäl föreslås en minskning av de samlade start- och kompletteringsbidragen med drygt 40 % eller 53 480 000 kr. Av de resterande 71 milj. kr. bör enligt föredragande statsrådet en så stor del som möjligt användas till riktade insatser för en utbyggnad av vissa yrkesinriktade studievägar med stort sökandetryck. Till övriga anslagsposter under anslaget beräknas sammanlagt 37 340 000 kr. Det totala utrustningsanslaget föreslås därmed komma att uppgå till 108 340 000 kr., vilket innebär en minskning med 72 540 000 kr. mot innevarande budgetår.

Ett fullständigt avskaffande av utrustningsbidraget föreslås, som redan nämnts, i motion 1986/87:Ub828 (m) yrkande 30 delvis. Motionärerna erinrar om vad regeringen anfört om kommunalt åtagande vad beträffar ansvaret för förnyelse av utrustning. Enligt motionärerna hade regeringen bort vidga resonemanget till att omfatta även övriga delar av anslaget. Samma princip skulle då ha kunnat gälla för gymnasieskolan som för grundskolan vad avser finansieringen av materiel och även lokaler.

I tre motioner föreslås olika justeringar av det anslagsbelopp regeringen föreslagit.

I motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 25 föreslås att riksdagen till anslaget återför drygt 40 % av den av regeringen föreslagna besparingen på start- och kompletteringsbidraget om ca 53,5 milj. kr., dvs. 22,6 milj. kr. Detta motiveras med ett ökat behov av utrustning till följd av det ökade antal intagningsplatser som tidigare yrkats i samma motion och även tidigare behandlats i detta betänkande (*anslaget B 19, avsnitt 2.1.2*).

I motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 36 delvis föreslås att start- och kompletteringsbidragen skall beräknas till samma belopp som innevarande år. Det sammanlagda anslagsbeloppet för statsbidrag till utrustning bör enligt denna motion vara 188 340 000 kr. Hänvisning görs till stora behov för kommunerna av att både köpa och förnya utrustning.

I motion 1986/87:Ub242 (vpk) yrkandena 5 och 7 föreslås att start- och kompletteringsbidraget inte skall minskas utan som för innevarande budgetår uppgå till 125 milj. kr. Inom detta belopp skulle även rymmas medel för att ersätta föråldrad och försliten utrustning. Motionärerna motiverar sitt

yrkande med att en nedskärning skulle drabba undervisningens kvalitet och minska de laborativa inslag, där teorin kan tillämpas. Med motionärernas förslag om ett oförändrat belopp för start- och kompletteringsbidrag skulle det totala utrustningsanslaget komma att uppgå till drygt 162 milj. kr.

Utskottet har noterat att den totala belastningen på anslaget förra budgetåret var 21 milj. kr. lägre än det senast nämnda beloppet, nämligen 141 milj. kr., trots att det i detta belopp ingick t. ex. ett betydligt större förnyelsebidrag. Under innevarande budgetår har kommunerna, enligt vad utskottet inhämtat, på de åtta första månaderna rekvirerat endast ca 67 av de drygt 180 milj. kr. som har anslagits.

Mot denna bakgrund synes för närvarande en minskning av anslaget möjlig. Utskottet föreslår därför att riksdagen till Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. med bifall till budgetpropositionen för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 108 340 000 kr. I samband därmed bör riksdagen avslå motionerna 1986/87:Ub242 yrkandena 5 och 7, 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 25. Likaledes avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis. Utrustningsanslaget har en viktig roll när det gäller att få kommuner att anordna angelägna men investeringskrävande utbildningar (UbU 1984/85:19 och UbU 1985/86:17).

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *förnyelsebidraget*

att riksdagen med avslag på motion 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100,

2. beträffande *extra bidrag till utrustning till Stockholms kommun*

att riksdagen med avslag på motion 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100,

3. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:100 och med avslag på motionerna 1986/87:Ub242 yrkandena 5 och 7, 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis, 1986/87:Ub827 yrkande 25 och 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis till *Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m.* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 108 340 000 kr.

Stockholm den 9 april 1987

På utbildningsutskottets vägnar

Pär Granstedt

Närvarande: Pär Granstedt (c), Helge Hagberg (s), Birgitta Rydle (m), Lars Svensson (s), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Barbro Nilsson (s), Margareta Hemmingsson (s), Marita Bengtsson (s), Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk), Kerstin Keen (fp), Kaj Larsson (s), Rinaldo Karlsson (s) och Rune Rydén (m).

1. Antalet elevplatser inom gymnasieskolans direktram för budgetåren 1987/88–1989/90 (punkt 1, mom. 2)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "Med hänvisning" och slutar "yrkande 27" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning dels till att andelen direktsökande från grundskolan ökat med en procentenhet, dels till det ökade antalet 16-åringar bör enligt utskottets mening *antalet intagningsplatser och årselevplatser inom gymnasieskolans direktram för budgetåret 1987/88* vara 127 000 resp. 300 342.

För budgetåren 1988/89 och 1989/90 bör motsvarande antal intagnings- och årselevplatser vara 125 460 och 297 600 resp. 123 060 och 292 200. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub312 yrkandena 3 och 4 samt med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 24 som sin mening ge regeringen till känna.

Med dessa dimensioneringstal bevaras antalet årselevplatser per sextonåring oförändrat gentemot nu under hela den kommande treårsperioden. Utskottet skall strax återkomma till hur de nu tillkommande platserna bör fördelas på olika slag av studievägar. Utskottet avstyrker samtidigt motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 i denna del, 1986/87:Ub817 yrkandena 10 och 32 samt 34 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 27.

dels att mom. 2 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

> 2. beträffande *antalet elevplatser inom gymnasieskolans direktram för budgetåren 1987/88–1989/90*
> att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub312 yrkandena 3 och 4, med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 24 samt med avslag på motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis, 1986/87:Ub817 yrkandena 10 och 32 samt 34 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 27 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

2. Antalet elevplatser inom gymnasieskolans direktram för budgetåren 1987/88–1989/90 (punkt 1, mom. 2)

Ylva Annerstedt och Kerstin Keen (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "Med hänvisning" och slutar "yrkande 27" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning dels till att andelen direktsökande från grundskolan ökat med en procentenhet, dels till det ökade antalet 16-åringar bör *antalet intagningsplatser och årselevplatser inom gymnasieskolans direktram för budgetåret 1987/88* vara 127 000 resp. 300 342.

För budgetåren 1988/89 och 1989/90 bör planeringsramen ligga på en så hög nivå, att alla ungdomar under 20 år får plats. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 27 och med anledning av proposi-

tion 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 24 som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet avstyrker samtidigt motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis, 1986/87:Ub312 yrkandena 3 och 4 samt 1986/87:Ub817 yrkandena 10 och 32 samt 34 delvis.

Hur de nu tillkommande platserna bör fördelas på olika studievägar skall utskottet strax återkomma till.

dels att mom. 2 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *antalet elevplatser inom gymnasieskolans direktram för budgetåren 1987/88–1989/90*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 27, med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 24 samt med avslag på motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis, 1986/87:Ub312 yrkandena 3 och 4 samt 1986/87:Ub817 yrkandena 10 och 32 samt 34 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

3. Antalet elevplatser inom gymnasieskolans direktram för budgetåren 1987/88–1989/90 (punkt 1, mom. 2)

Pär Granstedt och Larz Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "Med hänvisning" och slutar "yrkande 27" bort ha följande lydelse:

I en totaldimensionerad gymnasieskola som är så stor, att alla ungdomar, som så önskar, får plats kan det inte accepteras att 3 700 16- och 17-åringar utestängs. Med hänvisning vidare till att andelen direktsökande från grundskolan ökat och att det faktiska antalet 16-åringar nu ökar med drygt 4 000 bör enligt utskottets mening *antalet intagningsplatser och årselevplatser inom gymnasieskolans direktram för budgetåren 1987/88 och 1988/89* vara 132 000 resp. 312 192.

Samma antal bör också gälla som *planeringsram för budgetåret 1989/90.*

Den utökade platskapaciteten bör i första hand läggas ut på olika former av företagsförlagd utbildning.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkandena 10 och 32 samt 34 delvis och med avslag på proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis, 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och yrkandena 3 och 4 samt 1986/87:Ub827 yrkandena 24 och 27 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 2 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *antalet elevplatser inom gymnasieskolans direktram för budgetåren 1987/88–1989/90*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkandena 10 och 32 samt 34 delvis och med avslag på proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis, 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och yrkandena 3 och 4 samt 1986/87:Ub827 yrkandena 24 och 27 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

4. Fördelningen av tillkommande platser (punkt 1, mom. 3)

Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Kerstin Keen (fp) och Rune Rydén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "Utskottet vill" och på s. 16 slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Som SÖ har anfört i sin anslagsframställning har intresset för de teoretiska linjerna ökat under de senaste åren. Med tanke på den vikt som bör läggas vid elevernas förstahandsval synes det utskottet naturligt att merparten av de tillkommande platserna läggs ut på de tre- och fyraåriga linjerna. Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 26 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 3 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

> 3. beträffande *fördelningen av tillkommande platser*
>
> att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 26 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

5. Ett avskaffande av prioriteringen av 16- och 17-åringar (punkt 1, mom. 4)

Pär Granstedt och Larz Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar "Enligt vad" och slutar "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Enligt vad utskottet har erfarit har bestämmelserna i och för sig haft avsedd effekt. Andelen direktsökande från grundskolan, dvs. de yngsta och därmed den ungdomsgrupp som har det minsta antalet alternativ till fortsatt utbildning, har ökat med 2 procentenheter till 97 % av årskullen.

Samtidigt har dock, som framgår av budgetpropositionen, inemot hälften av de sökande 18- och 19-åringarna stängts ute från gymnasieskolan. Orsaken är givetvis det hittills otillräckliga antalet intagningsplatser. Med den ökade dimensionering av direktramen som utskottet nyss har förordat bör det inte längre behövas någon regel om prioritering av 16- och 17-åringar. Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 3 och 1986/87:Ub817 yrkande 11 såsom sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 4 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

> 4. beträffande *ett avskaffande av prioriteringen av 16- och 17-åringar*
>
> att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 3 och 1986/87:Ub817 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

6. Antalet elevplatser inom gymnasieskolans lilla ram för budgetåren 1987/88–1989/90 (punkt 1, mom. 5)

Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Kerstin Keen (fp) och Rune Rydén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Utskottet förordar" och slutar "av utskottet" bort ha följande lydelse:

När det gäller det totala platsantalet bör detta enligt utskottet inte minskas, såsom föreslagits i budgetpropositionen, utan ligga kvar på 33 230 årselevplatser under budgetåren 1987/88–1989/90 (för det sistnämnda budgetåret som planeringsram). Genom avvecklingen av vissa specialkurser, som hellre bör anordnas utanför gymnasieskolans ram, och genom de överföringsmöjligheter som finns mellan ramarna ökar därmed möjligheterna att bereda en allt större andel ungdomar under 20 år en fullständig gymnasieutbildning. Detta bör riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis och 1986/87:Ub322 samt med avslag på motion 1986/87:Ub817 yrkandena 33 samt 34 delvis som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 5 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *antalet elevplatser inom gymnasieskolans lilla ram för budgetåren 1987/88–1989/90*

att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis och 1986/87:Ub322 samt med avslag på motion 1986/87:Ub817 yrkandena 33 samt 34 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

7. Antalet elevplatser inom gymnasieskolans lilla ram för budgetåren 1987/88–1989/90 (punkt 1, mom. 5)

Pär Granstedt och Larz Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Utskottet förordar" och slutar "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utrymmet för sådana utbildningar som enligt utskottets mening bättre hör hemma inom gymnasieskolans lilla ram – t.ex. vissa RA-kurser – bör samtidigt ökas ytterligare. Lilla ramen bör, i stället för att minskas, tvärtom tillföras 1 000 årselevplatser och totalt omfatta 34 230 årselevplatser under hela treårsperioden 1987/88–1989/90 (för det sistnämnda budgetåret som planeringsram). Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkandena 33 samt 34 delvis, med anledning av proposition 1986/87:100 och med avslag på motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis och 1986/87:Ub322 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 5 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *antalet elevplatser inom gymnasieskolans lilla ram för budgetåren 1987/88–1989/90*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkandena 33 samt 34 delvis, med anledning av proposition 1986/87:100 och med avslag på

motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 2 delvis och 1986/87:Ub322 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

8. Formerna för minskning av lilla ramen (punkt 1, mom. 6)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Utskottet konstaterar" och på s. 19 slutar "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar inledningsvis att minskningen nu av utskottet föreslagits bli betydligt mindre än vad ursprungligen tänkts. Utskottet har vidare tydligt förordat en successiv avveckling av vissa utbildningar med karaktär av intern personalutbildning på främst vårdområdet.

I den mån härutöver minskningar av platsantalet inom lilla ramen blir aktuella bör ett avgörande kriterium vara vakansgraden för de olika utbildningarna i respektive län. Utskottet ser nämligen med oro på de höga, och därtill växande, antalen outnyttjade platser på vissa typer av utbildningar inom lilla ramen.

Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub312 yrkande 2 och med anledning av motion 1986/87:Ub283 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 6 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *minskning av lilla ramen*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub312 yrkande 2 och med anledning av motion 1986/87:Ub283 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

9. Ett bemyndigande för regeringen att för budgetåret 1987/88 medge en utökning av totalramen för elevplatser i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar (punkt 1, mom. 7)

Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Kerstin Keen (fp) och Rune Rydén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar "Utskottet, som" och slutar "begärda bemyndigandet" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det tidigare förordat en ökning av antalet platser i gymnasieskolan.

I likhet med vad som förordats i de nämnda motionerna anser utskottet mot den bakgrunden att riksdagen inte bör ge regeringen något bemyndigande att utöka den totala ramen för gymnasieskolan. Ifall en utökning av arbetsmarknadsskäl bedöms nödvändig, bör regeringen i stället återkomma till riksdagen med begäran om erforderliga medel på tilläggsbudget. Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 9 och 1986/87:Ub827 yrkande 28 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 7 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *ett bemyndigande för regeringen att för budgetåret 1987/88 medge en utökning av totalramen för elevplatser i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 9 och 1986/87:Ub827 yrkande 28 samt med avslag på proposition 1986/87:100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

10. Överintag i gymnasieskolan (punkt 1, mom. 8)

Pär Granstedt och Larz Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar "Medgivande till" och slutar "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Med den kraftiga platsökning som utskottet i det föregående har förordat bör enligt utskottet själva behovet av överintag kunna minskas avsevärt. Överintag kan endast ha negativa effekter på skolans arbetsmiljö och därmed på arbetsresultaten. Utskottet har inhämtat att enligt senast tillgängliga statistik (hösten 1985) förekom det överintag i 13 % av klasserna på de tre- och fyraåriga linjerna.

Utskottet anser mot denna bakgrund att möjligheten till överintag av elever i gymnasieskolan bör avskaffas fr. o. m. läsåret 1987/88. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 12 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 1 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *överintag i gymnasieskolan*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

11. Omfördelning av platser (punkt 1, mom. 9)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar "Utskottet inser" och slutar "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet inser väl de tekniska vinster i tid och administration denna modell kan ge.

Med hänvisning till den omvittnade betydelsen av att övertänkta linjeval i görligaste mån tillgodoses finner utskottet det viktigt att flexibiliteten för omfördelningar kan göras så stor som möjligt. Om omfördelningar kan beslutas direkt av länsskolnämnderna (och inte, som nu, av SÖ) så fort sökandebilden står klar, minskar risken att fler elever än nödvändigt ändrar sina val. Preliminärintagningen kan då bättre än nu fylla sin uppgift att ge vägledning inför den slutliga intagningen. Enligt utskottets mening bör länsskolnämnderna i fortsättningen själva få besluta om omfördelningar av platser redan före preliminärintagningen. Riksdagen bör med bifall till

motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 8 och 1986/87:Ub820 yrkande 2 som sin mening ge regeringen detta till känna.

dels att mom. 9 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *omfördelning av platser*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub312 yrkande 8 och 1986/87:Ub820 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

12. Försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer (punkt 1, mom. 12)

Ylva Annerstedt och Kerstin Keen (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar "Utskottet ser" och på s. 24 slutar "yrkande 31" bort ha följande lydelse:

Utskottet ser det, i likhet med både föredragande statsrådet och motionärerna, som naturligt att en moderniserad yrkesutbildning kommer såväl flickor som pojkar till del. Utskottet har därför med tillfredsställelse erfarit att planering numera pågår även för hittills traditionellt kvinnligt dominerade områden såsom vård och social service.

Utskottet delar emellertid också motionärernas syn på vikten av att utveckla den konsumentekonomiska utbildningen till att passa förändrade krav från arbetslivet. För den omgång av försöksverksamheten som är tänkt att starta läsåret 1988/89 bör enligt utskottet 250 av de 500 platserna reserveras för yrkesutbildningar som traditionellt attraherar kvinnliga sökande.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 31 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 12 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer* att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 31, med anledning av proposition 1986/87:100 och med avslag på motion 1986/87:Ub312 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

13. Försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer (punkt 1, mom. 12)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar "Utskottet ser" och slutar "yrkande 10" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan i och för sig se en viss skillnad mellan de föreskrifter som i dag finns om gynnande av underrepresenterat kön och de förslagna riktlinjerna om att en femtedel av platserna i första hand bör avsättas för flickor i den begränsade försöksverksamheten. Om riktlinjerna skall antas ha någon mening, ser dock utskottet följande problem i det *korta* perspektiv

som gäller för försöksverksamheten. Om andelen flickor som söker till den elmekaniska utbildningen skulle bli mindre än en femtedel – vilket torde vara det realistiska –, kommer intagningsplatser att undandras från denna viktiga utbildning. Detta skulle minska hela försökets värde.

En utgångspunkt för försöksverksamheten måste vara att den skall i någon form få en fortsättning efter de två första åren. I ett *längre* perspektiv synes ett givet minimiantal flickor eller – för en annan, tänkt utbildning – pojkar än mer tvivelaktigt. Utskottet avvisar en könskvotering av detta slag och föreslår att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub312 yrkande 10 som sin mening ger regeringen detta till känna.

dels att mom. 12 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer* att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub312 yrkande 10, med anledning av proposition 1986/87:100 och med avslag på motion 1986/87:Ub827 yrkande 31 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Principerna för en modernisering av den gymnasiala yrkesutbildningen (punkt 1, mom. 13)

Pär Granstedt (c), Larz Johansson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "Så länge" och slutar "yrkande 9 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i fråga om finanseringen av det tillkommande, tredje årets utbildning anföra att även denna del av gymnasieskolan bör betalas av samhället. Endast därigenom kan samhället stå fritt och självt råda över struktur och innehåll i hela den gymnasiala utbildningen. En ökad arbetsplatsförläggning, såsom ÖGY föreslår, är att eftersträva, men den bör anordnas på skolans och samhällets villkor.

Innan en sådan principiell grund har skapats bör enligt utskottets mening riksdagen inte göra några uttalanden om t. ex. strukturen hos en moderniserad yrkesutbildning. Vad utskottet här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 9 delvis och med avslag på motion 1986/87:Ub812 yrkande 18 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 13 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *principerna för en modernisering av den gymnasiala yrkesutbildningen*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 9 delvis och med avslag på motion 1986/87:Ub812 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

15. Principerna för en modernisering av den gymnasiala yrkesutbildningen (punkt 1, mom. 13)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "I vad" och slutar "yrkande 9 delvis" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening behöver de olika linjerna i gymnasieskolan en tydligare målinriktning än de vanligen har i dag mot ett bestämt yrke, en viss bransch eller fortsatta studier efter gymnasieskolan. Tydligt inriktade utbildningslinjer har, som utskottet ser det, stora fördelar. De kan skapa en bra motivation hos eleverna att kunna se en direkt koppling mellan utbildningen och det mål den syftar till. En utveckling av gymnasieskolan bör därför syfta till att göra gymnasielinjerna bättre som antingen yrkesförberedande eller högskoleförberedande utbildning.

I övrigt bör enligt utskottets mening riksdagen inte göra några uttalanden om t. ex. finansieringen av en moderniserad yrkesutbildning. Vad utskottet här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub812 yrkande 18 och med avslag på motion 1986/87:Ub817 yrkande 9 delvis som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 13 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

> 13. beträffande *principerna för en modernisering av den gymnasiala yrkesutbildningen*
> att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub812 yrkande 18 och med avslag på motion 1986/87:Ub817 yrkande 9 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

16. Förändringar av vårdlinjen (punkt 1, mom. 14)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "ÖGY har" och slutar "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

ÖGY har föreslagit en förlängning av vårdlinjen till tre år, och utbildningsministern har i december 1986 vid ett frågesvar i riksdagen sagt sig vara positiv till en förlängning av vårdlinjen. Utskottet finner en sådan helt nödvändig, inte minst med tanke på att eleverna – genom prioriteringen av de yngsta sökande – är mycket unga, när de avslutar sin utbildning. En förlängning av vårdlinjen är också helt i linje med krav som framförts av bl. a. socialstyrelsen och företrädare för vårdhögskolorna.

Enligt utskottet bör en förlängning av vårdlinjen till att bli treårig genomföras snarast och, om så bedöms nödvändigt, utan att invänta de beslut som kan följa av den aviserade propositionen om en förändrad yrkesutbildning.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub804 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1986/87:Ub804 yrkande 2 och 1986/87:Ub811 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 14 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *förändringar av vårdlinjen*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub804 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1986/87:Ub804 yrkande 2 och 1986/87:Ub811 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

17. Alternativkurser i engelska och B-språk på grundskolans högstadium (punkt 1, mom. 19)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar "Utskottet vill" och slutar "yrkande 1 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet har redan tidigare i olika sammanhang uttalat sig om värdet av en god språkutbildning och vill först erinra om att en uppdelning i allmän (lättare) och särskild (svårare) kurs fortfarande finns i ämnet engelska med de resurser för anpassning av undervisningen som därmed följer. Utskottet förutsätter att denna uppdelning bevaras även vid en eventuell läroplansöversyn för grundskolan.

I B-språk är däremot läget ett annat och påkallar enligt utskottet snarast åtgärder. Den uppdelning i allmän och särskild kurs som tidigare fanns i B-språk avskaffades av riksdagen i samband med beslutet om ny läroplan för grundskolan (prop. 1978/79:180, UbU 1978/79:45, rskr. 1978/79:422). B-språken garanterades därvid för anpassning av undervisningen lika stora lärartimresurser som de tidigare hade haft med den gamla uppdelningen i olika kurser. Utskottet vill här uppmärksamma det faktum att SÖ:s föreskrifter om detta från 1982 alltjämt gäller och är bindande för skolstyrelser och skolledningar. Utskottet har tyvärr erfarit att detta inte överallt har iakttagits. Vidare har utskottet noterat att de kommuner som deltar i det s. k. frikommunförsöket helt nyligen fått dispens att använda de nämnda, särskilda B-språksresurserna till andra ändamål (SFS 1987:49, 4 a §).

Läroplanen utsäger klart att studier i B-franska och B-tyska skall vara öppna för alla elever och kunna *fullföljas* av alla elever. Särskilt mot bakgrund av vad som nyss anförts är det enligt utskottet väsentligt att B-språksundervisningen kan anordnas i olika svårighetsgrader för att anpassas till alla elever. För detta syfte har riksdagen tidigare uttalat sig om en viss extra resursmängd. För att denna verkligen skall tillförsäkras B-språken synes det mest praktiskt att återinföra uppdelningen i allmän och särskild kurs.

Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 2 och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 19 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *alternativkurser i engelska och B-språk på grundskolans högstadium*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 2 och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

18. Förstärkt timtal i B-språk på grundskolans högstadium (punkt 1, mom. 20)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar "Utskottet noterar" och på s. 28 slutar "delvis avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar för sin del att i den läroplan för grundskolan som gällde ännu i slutet av 60-talet kunde veckotimtalet för B-språk vara upp till 13. Ett återställande av timtalen till denna nivå skulle öka antalet övningstillfällen – så viktigt för språk – och därmed höja språkkunskaperna på den grundläggande nivån.

Föredragande statsrådet har för sin del i inledningen till bilaga 10 till budgetpropositionen (s. 33) inte uteslutit att det i samband med en revision av läroplanen skulle kunna vara möjligt att gör vissa justeringar. Han vill dock se en klar koppling mellan eventuella ökningar av tiden för olika ämnen och det uppdrag som SÖ har fått när det gäller att redovisa underlag för en definition av grundläggande färdigheter i framför allt vissa basämnen. Utskottet, som till basämnen vill räkna även B-språk, har erfarit att detta uppdrag kommer att redovisas till regeringen under nästa budgetår.

I den samlade avvägning av olika intressen och bedömningar som då blir aktuell bör i underlaget för denna ligga en förstärkning av timtalet i B-språk. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis som sin mening ger regeringen detta till känna.

dels att mom. 20 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

> 20. beträffande *förstärkt timtal i B-språk på grundskolans högstadium*
>
> att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

19. Förstärkt språkundervisning i grundskolan (punkt 1, mom. 21)

Ylva Annerstedt och Kerstin Keen (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar "I dag" och slutar "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

I dag finns inte möjligheten att som tillval läsa två främmande språk på högstadiet. I och med införandet av "lokala" tillval har man dessutom upplevt en rivalitet mellan språktillval och lokala tillval.

På ett par orter i landet pågår – enligt vad utskottet erfarit – försök med möjligheter till ett utökat språktillval. De utvärderingar som hittills gjorts av försöket visar bl. a. att fler elever valt att läsa ett främmande språk. Utskottet anser att behovet av bättre språkkunskaper är så angeläget, att alla elever i grundskolan bör ges möjligheter att förutom engelska studera två främmande språk på högstadiet och att ett främmande språk som tillval inte skall

behöva konkurrera med andra tillvalsmöjligheter. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 21 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *förstärkt språkundervisning i grundskolan*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

20. S. k. språkgymnasier (punkt 1, mom. 23)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar "Utskottet har" och slutar "yrkande 1 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill här först erinra om att riksdagen under de senaste åren godkänt flera särskilda anordningar i syfte att tillgodose elevers specialintressen. Efter modell av de s. k. idrottsgymnasierna har timplanerna jämkats för såväl estetiska ämnen som, senast, matematik vid ett särskilt s. k. matematikgymnasium. Ett naturligt komplement till den senare försöksverksamheten vore enligt utskottet att, likaledes försöksvis, inrätta särskilda språkgymnasier. Vid dessa skulle, som motionärerna föreslår, undervisningen i ett eller ett par språk utökas genom att högst fem veckotimmar i andra ämnen byttes ut. Försök bör också kunna göras med att bedriva undervisningen i ett eller flera andra ämnen på främmande språk, företrädesvis engelska.

Vad utskottet har förordat bör riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 3 och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 23 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *s. k. språkgymnasier*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 3 och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

21. Vissa förstärkningar av språkprogrammet i gymnasieskolan (punkt 1, mom. 24)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar "Enligt utskottets" och på s. 31 slutar "yrkandena 1 och 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill peka på att ett system med garanterad minimiundervisningstid för B- och C-språk av det slag som utskottet har förordat i sig innebär en viss förstärkning av de reella timtalen för undervisningen.

Med hänvisning till vad utskottet vid upprepade tillfällen har anfört om vikten av en god språkutbildning är detta dock inte tillräckligt. Enligt utskottets uppfattning skulle avsevärda vinster i språkundervisningen kunna nås redan genom någon veckotimmes ökning för resp. språk.

Utskottet har erfarit att SÖ i olika sammanhang till innevarande år aviserat ett samlat förslag om förändringar i gymnasieskolans språkprogram. Regeringen bör, när detta inkommit, behandla frågan om förstärkningar för B- och C-språken i gymnasieskolan med förtur och om möjligt förelägga riksdagen förslag härom redan i nästa budgetproposition.

Vad som i motion 1986/87:Ub818 yrkande 1 föreslagits om en treårig studiegång i språk bör ses i ett längre perspektiv, där timplaner för fler linjer kan behöva ses över. Vad beträffar yrkande 3 i samma motion – om undervisning i engelska i vissa ämnen – bör erfarenheter först vinnas av bl. a. den försöksverksamhet som bedrivs med undervisning på engelska på vissa tekniska studievägar i Norrköping.

Vad utskottet nu har förordat bör riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis samt med anledning av motion 1986/87:Ub818 yrkandena 1 och 3 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 24 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *vissa förstärkningar av språkprogrammet i gymnasieskolan*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub213 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis samt med anledning av motion 1986/87:Ub818 yrkandena 1 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

22. Studier i utomeuropeiska språk (punkt 1, mom. 25)

Pär Granstedt (c), Ylva Annerstedt (fp), Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar "Utskottet, som" och slutar "yrkande 35" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är av stort värde för vårt land med ökade kunskaper i utomeuropeiska språk, bl. a. med tanke på vårt lands kulturella och kommersiella förbindelser. Åtminstone på större orter bör det vara möjligt att utnyttja de kvalificerade lärare som finns inom högskolan och därmed bredda språkutbudet i den önskade riktningen. Även om det står skolhuvudmannen fritt att tillsammans med den statliga skoladministrationen ta de initiativ och beslut som behövs, kan i dag vissa praktiska omständigheter sätta en gräns för möjligheterna. Enligt utskottets mening vore det värdefullt med en genomlysning av de praktiska problem som kan finnas och av vilka åtgärder som kan lösa dessa. Utskottet föreslår därför att regeringen av riksdagen uppmanas att återkomma med en redovisning av frågan och de förslag till åtgärder som kan bedömas nödvändiga.

Vad utskottet här har förordat bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 35 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 25 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *studier i utomeuropeiska språk*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

23. Separata flickgrupper i tekniska ämnen (punkt 1, mom. 30)

Pär Granstedt (c), Ylva Annerstedt (fp), Larz Johansson (c) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar "Utskottet har i denna fråga" och slutar "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i denna fråga inhämtat att renodlade flickgrupper redan prövas i olika sammanhang även vid sidan av de särskilda sommarkurser i teknik som tidigare redovisats, när utskottet behandlat denna fråga. Utskottet är dock samtidigt medvetet om att en indelning i rena flickgrupper inte alltid låtit sig göras, även om ambitionen funnits i det enskilda fallet. Ett hinder har därvid kunnat vara att extra kostnader, vid vissa elevtal, kan uppstå för en på detta sätt avgränsad undervisningsgrupp. Utskottet vill här peka på att prioriteringar av detta slag lättare än hittills skall kunna prövas inom det nya statsbidragssystemet (prop. 1985/86:97, UbU 1985/86:37, rskr. 1985/86:357).

Utskottet finner likväl att motionärernas förslag väl skulle främjas av en systematiskt bedriven och utvärderad försöksverksamhet i ett antal här aktuella ämnen. Utskottet, som samtidigt förutsätter att en sådan försöksverksamhet inte permanentas till t. ex. pojk- och flickteknik, föreslår att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub815 yrkande 4 och 1986/87:Ub825 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna det som här har anförts.

dels att mom. 30 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *separata flickgrupper i tekniska ämnen*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub815 yrkande 4 och 1986/87:Ub825 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

24. Föreningars och organisationers medverkan i undervisningen (punkt 1, mom. 34)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 34 börjar "Utskottet anser" och slutar "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser för sin del att på ömse sidor väl förberedd politikermedverkan – och då gärna av de politiska ungdomsförbunden – kan göra undervisningen konkret i de avsnitt det här gäller. Utskottet har här erfarit att de riktlinjer för politikermedverkan i undervisningen som finns (SÖ–FS 1981:182) inte alltid uppfattats som entydiga. Också här har givetvis

länsskolnämnden ett ansvar för tillsyn. Det synes naturligt att tider och omfattning för denna verksamhet prövas i god tid inom den samordnade planering av läsåret som utskottet tidigare behandlat (*avsnitt 3.4.3*).

Med tanke på den vikt utskottet vill lägga vid dessa inslag i undervisningen synes en översyn av dagens riktlinjer lämplig. Dessa bör därvid göras så klara och tydliga, att inga elever berövas möjligheten att få olika partiers ståndpunkter belysta och det inte bara i ett kompakt koncentrat just månaden före ett riksdagsval.

Vad utskottet här har förordat om klarare riktlinjer för bl. a. de politiska ungdomsförbundens medverkan i undervisningen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Riksdagen bör därmed också bifalla motion 1986/87:Ub241 yrkande 5.

dels att mom. 34 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

34. beträffande *föreningars och organisationers medverkan i undervisningen*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub241 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

25. Specialintressen för teoretiska ämnen (punkt 1, mom. 37)

Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Kerstin Keen (fp) och Rune Rydén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar "Utskottet har senast" och slutar "yrkandena 32 och 33" bort ha följande lydelse:

Frågan om personliga intresseval och möjlighet till jämkningar i timplanen för att tillgodose sådana har riksdagen tidigare behandlat våren 1984 (prop. 1983/84:116, UbU 1983/84:29, rskr. 1983/84:412). Utöver idrott borde estetiska ämnen, t. ex. musik och bild, vara möjliga som personliga intresseval och därmed kunna studeras på timmar som frigjorts genom jämkning i timplanen.

Enligt utskottets uppfattning är det – med de goda erfarenheter som redan vunnits av denna flexibilitet – angeläget att också elever med andra talanger än inom idrott och estetiska ämnen ges möjlighet att utveckla sina specialintressen. Elever som har speciella förutsättningar för t. ex. matematik, fysik och språk bör på motsvarande sätt få utveckla dessa. Rimligen bör sådana specialgymnasier för teoretiska ämnen, liksom de för idrott, bli riksrekryterande. Enligt utskottets mening bör också modellen med s. k. hemortsalternativ med utbyte av fem veckotimmar få prövas för de ungdomar som har speciella talanger eller intressen inom de teoretiska områdena men som av olika skäl inte vill lämna sin hemort. Utskottet föreslår därför att också sådana teoretiska ämnen som nyss nämnts skall kunna ingå i en försöksverksamhet med en kombination av specialintresse och studier vid hemortens gymnasieskola fr. o. m. den 1 juli 1987.

Utskottet delar slutligen också motionärernas uppfattning att de nuvarande möjligheterna för eleverna att genom individuella timplanejämkningar kunna tillgodose egna anlag och intressen för estetiska ämnen bör vidgas.

Riksdagen bör därför ändra sitt beslut från riksmötet 1983/84 att ifrågava-

rande timplanejämkningar skulle avse endast idrott eller estetiska ämnen. Rikdagen bör med bifall till motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 20 samt 1986/87:Ub827 yrkandena 32 och 33 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet här anfört.

dels att mom. 37 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *specialintressen för teoretiska ämnen*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 20 och 1986/87:Ub827 yrkandena 32 och 33 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

26. En översyn av försöksverksamheten (punkt 1, mom. 41)

Pär Granstedt och Larz Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar "I vad" och slutar "yrkande 8 avstyrks" bort ha följande lydelse:

I vad gäller den arbetslivets medverkan i utbildningen som motionärerna önskar finner utskottet att detta område i och för sig har en kvantitativt god uppslutning inom försöksverksamheten, nämligen i praktikförsöken.

Utskottet vill dock här lyfta fram även de kvalitativa aspekterna av arbetslivets medverkan. Dessa berör själva utbildningens relevans och meningsfullhet, såväl för samhälle och arbetsliv som för den enskilde eleven. Dåvarande utbildningsministern konstaterade själv i den aktuella propositionen att "ett statiskt utbildningsväsende i ett dynamiskt samhälle blir snabbt en dålig investering" (prop. 1983/84:116). Utbildningens relevans för arbetslivets kompetensbehov är en nödvändig förutsättning. Detta ställer i sin tur, som utskottet ser det, krav på en mer omfattande innehållsmässig förnyelse av en lång rad utbildningar inom gymnasieskolan än bara praktikförsöken kan medverka till. En sådan förnyelse kräver medverkan av arbetslivet, såväl inom den privata sektorn som inom den offentliga. Först då kommer reformarbetet inom gymnasieskolan att präglas av den helhetssyn som är nödvändig för ett framgångsrikt resultat.

Det är mot en sådan bakgrund regeringen bör ge SÖ i uppdrag att göra en översyn av den pågående försöksverksamheten och utvecklingsarbetet. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 41 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

41. beträffande *en översyn av försöksverksamheten*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

27. Praktikförsök (punkt 1, mom. 42)

Ylva Annerstedt och Kerstin Keen (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar "Utskottet ser" och slutar "yrkande 30 avstyrkts" bort ha följande lydelse:

Utskottet ser en sådan flexibilitet som självklar och anser att de bestäm-

melser som finns för försöksverksamheten med ämnesanknuten praktik (SFS 1985:123) bör ses över på så sätt att det helt klart framgår att olika studievägar och ämnen har olika förutsättningar för praktikförsök, vad gäller såväl omfattning som innehåll. Detta är den ram som bör gälla. Hur genomförandet sedan äger rum i olika skolor förutsätter utskottet att den statliga skoladministrationen uppmärksamt följer upp i den utvärdering, om vilken tidigare talats.

Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 30 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 42 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

42. beträffande *praktikförsök*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 30 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

28. Förkunskapskrav för intagning i gymnasieskolan (punkt 1, mom. 43)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar "Utskottet erinrade" och slutar "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet har inhämtat att betygsfrågan för närvarande är föremål för en allmän genomlysning inom utbildningsdepartementet. Inför de överväganden som kan bli resultatet därav bör enligt utskottet följande uppmärksammas.

I och med att 1980 års läroplan för grundskolan (Lgr 80) infördes innebär genomgången grundskola rätt att oberoende av betyg i de olika ämnena söka vilken studieväg som helst i gymnasieskolan. Det är bara när det är fler sökande än antalet intagningsplatser som betygsmedelvärdet spelar någon roll. Resultatet har blivit att elever visserligen kommer in på en linje, men att kanske redan under första året alltför många upptäcker att deras förkunskaper inte räcker till, t. ex. i språk och matematik. Studieavbrottet blir oundvikligt, till nackdel för både den enskilde och samhället.

Utskottet förutsätter att detta problem skulle minskas, om den gängse syo-informationen kompletterades med tydliga krav på vissa förkunskaper, som är nödvändiga för studier på vissa linjer. Sådana krav är enligt utskottet att ses som en hjälp för eleverna att förbereda sig för vad de senare kommer att möta i sina studier. Kraven bör kunna formuleras i genomsnittsbetyg, lägsta betyg i vissa ämnen och i vissa fall genomgångna tillvalskurser.

Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag till sådana förkunskapskrav. Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub812 yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 43 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

43. beträffande *förkunskapskrav för intagning i gymnasieskolan*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub807 yrkande 1 delvis och 1986/87:Ub812 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

29. Förändringar av den gymnasiala lärlingsutbildningen (punkt 1, mom. 45)

Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Kerstin Keen (fp) och Rune Rydén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 39 börjar "Den gymnasiala" och på s. 40 slutar "yrkande 35" bort ha följande lydelse:

Den gymnasiala lärlingsutbildningen blev reguljär läsåret 1984/85 (prop. 1983/84:100 bil. 10, UbU 1983/84:19, rskr. 1983/84:321). Den gymnasiala lärlingsutbildningen har hittills av utskottet ansetts kunna vara ett värdefullt komplement, särskilt i mer udda yrken. Utformningen och finansieringen efter den tvååriga grundutbildningen, den s.k. färdigutbildningen, har överlämnats åt berörda parter att överväga.

Den reguljära gymnasiala lärlingsutbildningen bör dock enligt utskottets mening och med ändring av vad utskottet tidigare förordat i fortsättningen betraktas som helt likvärdig med övrig gymnasial utbildning. Den bör därför kunna vara ett alternativ till alla yrkesinriktade linjer och specialkurser i gymnasieskolan, om eleverna önskar det. För detta talar att lärlingsutbildningen visat sig vara den av gymnasieskolans yrkesutbildningar som bäst leder till en fast anställning.

I vad gäller den s.k. färdigutbildningen anser utskottet i likhet med motionärerna att denna skall ingå i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Därvid bör statsbidrag utgå med gradvis sjunkande lönetäckning enligt motionärernas förslag. Bidrag gavs till med färdigutbildningen före riksdagens beslut under riksmötet 1983/84 om reguljär gymnasial lärlingsutbildning.

När det i övrigt gäller förslagen i de olika yrkandena om innehåll i och uppläggning av en förändrad lärlingsutbildning vill utskottet förutsätta att dessa kommer att kunna tillgodoses i de förslag om en förändrad yrkesutbildning som aviserats av regeringen.

Utskottet har nu uttalat sig om – på kort sikt – lärlingsutbildning som en fullvärdig utbildningsform och om statsbidrag till färdigutbildningen och – på litet längre sikt – lärlingsutbildningens allmänna innehåll och uppläggning. Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub231, 1986/87:Ub260 yrkandena 2 och 3, 1986/87:Ub312 yrkandena 5 och 6, 1986/87:Ub812 yrkande 19 och 1986/87:Ub827 yrkande 35 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 45 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

> 45. beträffande *förändringar av den gymnasiala lärlingsutbildningen* att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub231, 1986/87:Ub260 yrkandena 2 och 3, 1986/87:Ub312 yrkandena 5 och 6, 1986/87:Ub812 yrkande 19 och 1986/87:Ub827 yrkande 35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

30. Antalet platser inom den gymnasiala lärlingsutbildningen (punkt 1, mom. 46)

Under förutsättning av bifall till reservation 29

Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Kerstin Keen (fp) och Rune Rydén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar "Utskottet, som" och slutar "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående förordat vissa förändringar av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Sålunda bör i fortsättningen sådan kunna anordnas som alternativ till alla andra yrkesutbildningar i gymnasieskolan. Vidare bör statsbidrag utgå även för den s. k. färdigutbildningen. Mot bakgrund av dessa förändrade – och förbättrade – förutsättningar för den gymnasiala lärlingsutbildningen synes det utskottet naturligt att ramen för antalet årselevplatser, och därmed även medelstilldelningen, utökas betydligt. Antalet årselevplatser för gymnasial lärlingsutbildning bör för budgetåret 1987/88 i enlighet med motionärernas förslag vara 10 000.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub312 yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 46 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

46. beträffande *antalet platser inom den gymnasiala lärlingsutbildningen*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub312 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

31. Extra undervisning i svenska (punkt 1, mom. 49)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "1986/87:Ub346 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att SÖ:s utvärdering inte kommer att vara regeringen till handa förrän i september 1987, varför ett slutligt ställningstagande av regeringen tidigast kan vara att vänta i nästa budgetproposition. Utskottet har vidare inhämtat att många undersökningar om invandrarelevers språkliga situation redan har gjorts, såväl nationellt som internationellt. Genomgående dras slutsatsen att språkutvecklingen i detta fall – som också annars – vinner på en högre grad av individualisering. Utskottet ser för sin del det förslag som framförs i motion 1986/87:Ub312 yrkande 11 om svenska som andraspråk och med betygsättning som en lämplig markering till förmån för detta ämne som ett självständigt ämne med egna villkor. En försöksverksamhet bör kunna påbörjas redan under läsåret 1987/88. Med egen referensgrupp och betygsättning inom denna ökar också möjligheten att undervisa efter egna metoder, anpassade till invandrarelevernas egna behov.

Vad utskottet nu har framfört om försöksverksamhet med undervisning i svenska som andraspråk såsom betygsatt ämne redan fr. o. m. läsåret 1987/88 bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub312 yrkande 11 och med

anledning av motion 1986/87:Ub346 delvis som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 49 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

49. beträffande *extra undervisning i svenska*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub312 yrkande 11 och med anledning av motion 1986/87:Ub346 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

32. Bidrag till undervisning i hemspråk och till studiehandledning på hemspråket (punkt 1, mom. 50)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar "Utskottet har" och slutar "*till hemspråksundervisningen*" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att erfarenheterna av hemspråksundervisningen i skolan tyder på behov av en mer rationell organisation av verksamheten.

För invandrares barn som kommer till Sverige i tidig ålder eller är födda här bör hemspråksundervisningen koncentreras till förskolan och grundskolans låg- och mellanstadium. För invandrarbarn som kommit till Sverige i sådan ålder, att de skall börja på högstadiet, bör hemspråksundervisningen anpassas efter de individuella behoven. För invandrarelever i gymnasieskolan bör den hemspråksundervisning som kan bedömas nödvändig ske i andra former, t. ex. genom studieförbundens cirkelverksamhet eller genom invandrarorganisationernas försorg.

Det bör enligt utskottets mening alltså inte finnas någon rätt till hemspråksundervisning för invandrarelever i gymnasieskolan. Detta bör gälla fr. o. m. budgetåret 1987/88.

Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkande 24 delvis och med anledning av motion 1986/87:Ub827 yrkande 45 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 50 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

50. beträffande *bidrag till undervisning i hemspråk och till studiehandledning på hemspråket*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkande 24 delvis och med anledning av motion 1986/87:Ub827 yrkande 45 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

33. Bidrag till undervisning i hemspråk och till studiehandledning på hemspråket (punkt 1, mom. 50)

Ylva Annerstedt och Kerstin Keen (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar "Utskottet har" och slutar "*till hemspråksundervisningen*" bort ha följande lydelse:

Anslaget till hemspråksundervisning i gymnasieskolan består av två delar – studiehandledning på hemspråket resp. undervisning i hemspråk. Stu-

diehandledning måste enligt utskottet anses vara mycket väsentlig, medan behovet av undervisning i hemspråk på detta stadium synes vara mindre angeläget.

SCB:s undersökningar visar att ca 80 % av grundskolans elever i hemspråksundervisning är födda i Sverige. Då dessa elever kommer till gymnasieskolan, har de fått hemspråksträning i förskolan och nio års hemspråksundervisning i grundskolan. De invandrarelever i gymnasieskolan som kommit sent till Sverige har rimligtvis sitt hemspråk intakt och torde främst behöva studiehandledning.

Utskottet föreslår därför i likhet med motionärerna att medel till hemspråksundervisning (5 milj. kr.) inte skall utgå under detta anslag fr. o. m. budgetåret 1987/88.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 45 och med anledning av motion 1986/87:Ub828 yrkande 24 delvis som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 50 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

50. beträffande *bidrag till hemspråksundervisning*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 45 och med anledning av motion 1986/87:Ub828 yrkande 24 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

34. Medel för viss teknisk utbildning i Stockholms kommun (punkt 1, mom. 54)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 43 börjar "Utskottet har" och slutar "yrkande 25 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas syn på den tydliga särprägeln hos STI:s utbildning. Som utskottet uppfattar denna räcker den väl till för att motivera ett fortsatt statligt stöd till STI som fristående skola utifrån de kriterier regeringen tidigare redovisat för riksdagen (prop. 1983/84:118, UbU 1983/84:27, rskr. 1983/84:366). Enligt samstämmiga uppgifter från olika avnämare representerar också de tekniker som institutet utbildar en yrkeskategori, som inom näringslivet är starkt efterfrågad.

Med detta följer också att det inte – och till skillnad mot vad regeringen föreslagit – bör göras några överföringar av medel för STI från anslaget B 21 till detta anslag (6,5 milj. kr.) eller till anslaget för kommunal vuxenutbildning (2,1 milj. kr.).

Vad utskottet här har anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 23 delvis och 1986/87:Ub828 yrkande 25 delvis som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 54 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

54. beträffande *medel för viss teknisk utbildning i Stockholms kommun*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 23 delvis och 1986/87:Ub828 yrkande 25 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

35. Garantiresurs (punkt 1, mom. 56)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 44 börjar "Utskottet har" och slutar "regeringens hemställan" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning finns det en uppenbar risk att det belopp regeringen föreslagit som garantiresurs inte räcker för att täcka de minskningar av statsbidraget som en del, även mindre, kommuner drabbas av. Till skillnad från regeringsförslaget anser utskottet därför att tillskottet i form av garantiresurs bör kompensera den försämring som överstiger 2 %. Ett särskilt anslag om 20 milj. kr. bör därför anslås till garantiresurs. Garantiresursen bör tas från grundresurserna.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub242 yrkande 4 och med anledning av proposition 1986/87:100 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 56 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

56. beträffande *garantiresurs*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub242 yrkande 4 och med anledning av proposition 1986/87:100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

36. Tjänster som huvudlärare och institutionsföreståndare (punkt 1, mom. 59)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 45 börjar "Regeringen har" och slutar "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker motionsyrkandet och föreslår därmed att riksdagen med ändring av sitt beslut under 1985 års riksmöte om skolledningens framtida organisation nu beslutar att huvudlärar- och institutionsföreståndartjänster skall finnas i gymnasieskolan även efter den 1 juli 1987. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub312 yrkande 12 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 59 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

59. beträffande *tjänster som huvudlärare och institutionsföreståndare*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub312 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

37. Anslagsbeloppet under Bidrag till driften av gymnasieskolor (punkt 1, mom. 61)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 32 och 34

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 46 börjar "Med hänvisning" och slutar "vissa stödbehov)" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till vad utskottet i övrigt anfört i det föregående föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkandena 24 delvis, 25 delvis, 26 samt 27 delvis under anslaget anvisar 4 905 876 000 kr. Riksdagen bör därjämte avslå motion 1986/87:Ub242 (vpk) yrkande 6, vari hemställs om en ökning med 160 milj. kr., jämfört med budgetpropositionen. Riksdagen bör också avslå motionerna 1986/87:Ub337 (m) yrkande 2 (+ 1,7 milj. kr. avseende yrkesdansarutbildningen i Stockholm) och 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 34 (+ 20 milj. kr. för vissa stödbehov).

dels att mom. 61 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

61. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkandena 24 delvis, 25 delvis, 26 samt 27 delvis och med anledning av proposition 1986/87:100 samt med avslag på motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 6, 1986/87:Ub337 yrkande 2 och 1986/87:827 yrkande 34 till *Bidrag till driften av gymnasieskolor* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 4 905 876 000 kr.

38. Anslagsbeloppet under Bidrag till driften av gymnasieskolor (punkt 1, mom. 61)

Under förutsättning av bifall till reservation 35

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 46 börjar "Med hänvisning" och slutar "vissa stödbehov)" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning härtill och till vad utskottet i övrigt anfört i det föregående föreslår utskottet att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och med anledning av motion 1986/87:Ub242 yrkande 6 under anslaget anvisar 5 009 227 000 kr. Riksdagen bör också avslå motion 1986/87:Ub828 (m), enligt vilken (yrkande 26) anslagsbeloppet bör vara 4 905 876 000 kr. genom att anslaget minskas med 17 609 000 kr. (yrkande 24 delvis) och att 30 758 000 kr. (yrkande 27 delvis) överförs från anslaget B 20 samt att 6 500 000 kr. (yrkande 25 delvis) återförs till anslaget B 21. Slutligen bör riksdagen också avslå motionerna 1986/87:Ub337 (m) yrkande 2 (+ 1,7 milj. kr. avseende yrkesdansarutbildningen i Stockholm) och 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 34 (+ 20 milj. kr. för vissa stödbehov).

dels att mom. 61 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

61. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och motion

1986/87:Ub242 yrkande 6 samt med avslag på motionerna 1986/87:Ub337 yrkande 2, 1986/87:Ub828 yrkandena 24 delvis, 25 delvis, 26 samt 27 delvis till *Bidrag till driften av gymnasieskolor* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 5 009 227 000 kr.

39. Bidrag till åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år m. m. (punkt 2)

Under förutsättning av bifall till reservation 37

Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Kerstin Keen (fp) och Rune Rydén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar "Utifrån vad" och slutar "224 007 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i detta betänkande (*anslaget B 19, avsnitt 2.1.2*) förordat en utökning av antalet intagningsplatser inom direktramen. Därmed minskar antalet ungdomar som behöver tas om hand inom uppföljningsansvaret. Anslaget för åtgärder inom detta kan därmed enligt utskottets beräkningar minskas med 30 758 000 kr.

Utskottet har i övrigt inget att erinra mot medelsberäkningen i budgetpropositionen och föreslår att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkandena 27 och 28, båda delvis, till Bidrag till åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år m. m. för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 193 249 000 kr.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkandena 27 och 28, båda delvis, och med anledning av proposition 1986/87:100 till *Bidrag till åtgärder inom kommunernas uppföljningsansvar för ungdom under 18 år m. m.* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 193 249 000 kr.

40. Göteborgs högre samskola och Sigrid Rudebecks gymnasium (punkt 3, mom. 1)

Pär Granstedt (c), Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Larz Johansson (c), Kerstin Keen (fp) och Rune Rydén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar "Riksdagen har" och slutar "yrkande 23 delvis" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till vad i motionerna anförs om de två skolorna och värdet av deras verksamhet föreslår utskottet att riksdagen upphäver sitt beslut från våren 1984 om ett avskaffande av statsbidrag till skolorna. Riksdagen bör nu i stället göra ett uttalande av sådan innebörd att bidrag i fortsättningen tillförsäkras skolorna i huvudsak enligt de bestämmelser som hittills har gällt för dem. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub227, 1986/87:Ub315 yrkande 2, 1986/87:Ub353 och 1986/87:Ub812 yrkande 23 delvis.

dels att mom. 1 i utskottets hemställan i punkt 3 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *Göteborgs högre samskola* och *Sigrid Rudebecks gymnasium*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub227, 1986/87:Ub315 yrkande 2, 1986/87:Ub353 och 1986/87:Ub812 yrkande 23 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

41. Begränsning av antalet årselevplatser för vissa skolor (punkt 3, mom. 2)

Ylva Annerstedt och Kerstin Keen (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 54 börjar "Ett likartat" och slutar "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Enligt vad utskottet erfarit var prognosen vid beslutstillfället att halvklass skulle räcka. Utskottet anser det viktigt att inte ett tidigare fattat beslut, utifrån de elevtal som då gällde, får hindra de speciella pedagogiska intentionerna hos dessa skolor. Om elevtillströmningen på deras gymnasiala nivå ökar, bör detta också leda till en ökning av antalet statsbidragsgrundande årselevplatser.

Vad utskottet här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub315 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 2 i utskottets hemställan i punkt 3 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *begränsning av antalet årselevplatser vid vissa skolor*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub315 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

42. Anslagsbeloppet under Bidrag till driften av fristående skolor på gymnasial nivå (punkt 3, mom. 4)

Under förutsättning av bifall till reservation 34

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 54 börjar "Utskottet har" och på s. 55 slutar "samt 31 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare tillstyrkt förslaget om fortsatt statsbidrag till STI, såsom det framförts i motion 1986/87:Ub812 yrkande 23 delvis. Utskottet tillstyrker nu i konsekvens med detta motion 1986/87:Ub828 yrkandena 25 delvis, 29 samt 31 delvis.

Utskottet har i övrigt inget att erinra mot föredragande statsrådets medelsberäkning och föreslår därför att riksdagen under anslaget för budgetåret 1987/88 anvisar 98 313 000 kr.

dels att mom. 4 i utskottets hemställan i punkt 3 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkandena 25 delvis, 29 samt 31 delvis och med anledning av proposition 1986/87:100

till *Bidrag till driften av fristående skolor på gymnasial nivå* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 98 313 000 kr.

43. Förnyelsebidraget (punkt 4, mom. 1)

Pär Granstedt och Larz Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 56 börjar "Utskottet tog" och slutar "yrkande 36 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att kommunerna fortlöpande redovisar stora behov av att förnya den utrustning, i vilken stat och kommun redan investerat stora belopp. Strävandena att utöka och även förbättra den yrkesinriktade utbildningen behöver enligt utskottet stödjas, bl. a. genom att förnyelsebidraget behålls intakt.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis som sin mening ge regeringen till känna.

dels att mom. 1 i utskottets hemställan i punkt 4 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *förnyelsebidraget*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis och med anledning av proposition 1986/87:100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

44. Extra bidrag till utrustning till Stockholms kommun (punkt 4, mom. 2)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 34 och 42.

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar "Utskottet har i det" och slutar "yrkande 30 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det tidigare nämnda sammanhanget tillstyrkt motioner om att STI även i fortsättningen skall få statsbidrag som fristående skola. Därmed blir ingen kommunalisering av STI:s utbildningar aktuell, lika litet som något extra bidrag till utrustning till Stockholms kommun. Riksdagen bör med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis avslå proposition 1986/87:100 i denna del.

dels att mom. 2 i utskottets hemställan i punkt 4 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *extra bidrag till utrustning till Stockholms kommun*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis avslår proposition 1986/87:100 i denna del,

45. Anslagsbeloppet under Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. (punkt 4, mom. 3)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 34, 42 och 44

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Rune Rydén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 58 börjar "Utskottet har" och slutar "UbU 1985/86:17)" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att staten under de senaste fem budgetåren anslagit ca 780 milj. kr. i bidrag till kommunerna för att anskaffa utrustning för yrkesutbildningarna i gymnasieskolan. Under samma period har dessa expanderat endast i mycket måttlig omfattning. Utrustningsbidraget kan därmed inte tillmätas någon större roll som styrinstrument och stimulans till satsning på vissa, ofta dyra studievägar.

Utskottet instämmer i motionärernas åsikt att samma principer i fråga om finansiering av materiel bör gälla för hela ungdomsskolan. Utskottet föreslår därmed med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis att utrustningsbidraget avskaffas fr. o. m. budgetåret 1987/88. Riksdagen föreslås avslå motionerna 1986/87:Ub242 yrkandena 5 och 7, 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis och 1986/87:Ub827 yrkande 25.

dels att mom. 3 i utskottets hemställan i punkt 4 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis och med avslag på proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub242 yrkandena 5 och 7, 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis samt 1986/87:Ub827 yrkande 25 beslutar att anslaget Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. inte skall föras upp på statsbudgeten fr. o. m. budgetåret 1987/88.

46. Anslagsbeloppet under Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. (punkt 4, mom. 3)

Ylva Annerstedt och Kerstin Keen (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 58 börjar "Utskottet har " och slutar "UbU 1985/86:17)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i detta betänkande (*anslaget B 19, avsnitt 2.1.2*) förordat en viss ökning av antalet intagningsplatser i gymnasieskolan. Utskottet instämmer därför i vad som i motion 1986/87:Ub827 yrkande 25 sägs om att därmed också följer ett ökat behov av utrustning.

Utskottet föreslår därför att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 25 och med anledning av proposition 1986/87:100 till Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 130 940 000 kr. I samband därmed bör riksdagen avslå motionerna 1986/87:Ub242 yrkandena 5 och 7, 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis och 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis.

dels att mom. 3 i utskottets hemställan i punkt 4 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 25, med anledning av proposition 1986/87:100 och med avslag på motionerna 1986/87:Ub242 yrkandena 5 och 7, 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis och 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis till *Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m.* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 130 940 000 kr.

47. Anslagsbeloppet under Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. (punkt 4, mom. 3)

Under förutsättning av bifall till reservation 43

Pär Granstedt och Larz Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 58 börjar "Utskottet har" och slutar "UbU 1985/86:17)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående konstaterat att kommunerna har stora behov av att förnya sin utrustning på de yrkesinriktade utbildningarna i gymnasieskolan. Utskottet har också uttalat sig för ett bibehållande av förnyelsebidraget. Kommunerna har dock även fortlöpande stora kostnader för att köpa ny utrustning för nya eller förändrade utbildningar. Särskilt mot bakgrund av den utökning av antalet intagningsplatser som utskottet också förordat (*anslaget B 19, avsnitt 2.1.2*) synes det lämpligt att behålla utrustningsbidraget på en betydligt högre nivå än regeringen föreslagit. Utskottet föreslår att riksdagen till Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis och med avslag på proposition 1986/87:100 för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 188 340 000 kr. I samband därmed bör riksdagen avslå motionerna 1986/87:Ub242 yrkandena 5 och 7, 1986/87:Ub827 yrkande 25 och 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis.

dels att mom. 3 i utskottets hemställan i punkt 4 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis och med avslag på proposition 1986/87:100 samt motionerna 1986/87:Ub242 yrkandena 5 och 7, 1986/87:Ub827 yrkande 25 och 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis till *Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m.* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 188 340 000 kr.

48. Anslagsbeloppet under Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. (punkt 4, mom. 3)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 58 börjar "Utskottet har" och slutar "UbU 1985/86:17)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det tidigare (*anslaget B 19, avsnitt 2.1.2*) föreslagit ett ökat

antal intagningsplatser i gymnasieskolan. För att göra undervisningen konkret och intresseväckande i såväl dessa tillkommande klasser som i allmänhet behövs medel till utrustning av olika slag. Utskottet delar motionärernas syn på värdet av laborativa inslag för tillämpningen av teoriundervisningen. Det är viktigt att inte undervisningens kvalitet eftersätts på detta område, vilket annars lätt kan ske, särskilt i kommuner med sämre ekonomi.

Utskottet föreslår därför att riksdagen till Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. med bifall till motion 1986/87:Ub242 yrkandena 5 och 7, med anledning av motion 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis och med avslag på proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub827 yrkande 25 och 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 162 340 000 kr.

dels att mom. 3 i utskottets hemställan i punkt 4 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub242 yrkandena 5 och 7, med anledning av motion 1986/87:Ub817 yrkande 36 delvis och med avslag på proposition 1986/87:100 samt motionerna 1986/87:Ub827 yrkande 25 och 1986/87:Ub828 yrkande 30 delvis till *Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m.* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 162 340 000 kr.

Särskilt yttrande

Lärlingsutbildning (punkt 1, mom. 45)

Pär Granstedt och Larz Johansson (båda c) anför:

Centerpartiet har under en följd av år hävdat lärlingsutbildningens ställning som ett fullvärdigt alternativ till annan gymnasial yrkesutbildning. Lärlingsutbildningen utgör, jämte andra former av företagsförlagd utbildning, en viktig del av gymnasieskolan.

Vi förutsätter att lärlingsutbildningen, i den kommande propositionen om gymnasieskolans yrkesutbildning, kommer att betraktas som en individuell linje i gymnasieskolan och att den kommer att bli treårig. I annat sammanhang har vi redovisat vår syn på samhällets kostnadsansvar för det tredje utbildningsåret.

Vi konstaterar också, i likhet med utskottet, att det inte råder någon brist på årselevplatser inom de angivna ramarna för gymnasial lärlingsutbildning.

Motion nr Ub	Yrkande	Utskottets motivering s.	Moment i utskottets hemställan punkt 1	2	3	4	Reservation nr
202		25	15				
213	1	27	20				18
	1	30	24				21
	2	27	19				17
	3	30	23				20
	4	29	22				
	5	31	26				
216		33	31				
226	1	32	28				
	2	32	28				
227		53			1		40
231		39	45				29
241	5	34	34				24
242	2	13	2				
	2	17	5				6
	3	16	4				5
	4	43	56				35
	5	57				3	48
	6	46	61				38
	7	57				3	48
254		21	10				
257		26	17				
258		20	10				
259	1	21	10				
	2	21	10				
260	2	39	45				29
	3	39	45				29
261		40	48				
274		45	60				
283		18	6				
291		34	35				
307	2	35	36				
311	1	35	38				
	2	25	16				
312	1	14	2				4
	1	15	3				
	2	18	6				8
	3	14	2				1
	4	14	2				1
	5	39	45				29
	6	39	45				29
	7	39	46				30
	8	19	9				11
	9	19	7				9
	10	23	12				13
	11	40	49				31
	12	44	59				36
315	1	53			2		41
	2	53			1		40
316		39	47				
317		20	10				
318		21	10				
322		17	5				6
327	2	21	10				
	3	21	10				
	4	36	39				
	5	22	11				
335		25	16				
337	1	43	55				
	2	46	61				

Motion nr Ub	Yrkande	Utskottets motivering s.	Moment i utskottets hemställan punkt 1	2	3	4	Reservation nr
346		40	49				
		41	52				
353		53			1		40
533	1	33	32				
650		26	17				
804	1	25	14				16
	2	25	14				
	3	38	44				
807	1	27	19				17
	1	27	20				18
	1	30	23				20
	1	30	24				21
	1	38	43				28
810	1	34	33				
811	1	25	14				
812	7	38	43				28
	18	24	13				15
	19	39	45				29
	20	35	37				25
	23	42	54				34
	23	53			1		40
814		20	10				
815	4	32	30				23
817	8	37	41				26
	9	24	13				14
	10	13	2				3
	11	16	4				5
	12	19	8				10
	32	13	2				3
	33	17	5				7
	34	13	2				3
	34	17	5				7
	35	30	25				22
	36	56				1	43
	36	57				3	47
818	1	30	24				
	2	29	22				
	3	30	24				
	4	31	27				
	5	31	27				
819	2	20	10				
	3	21	10				
820	1	20	10				
	2	20	9				11
	3	20	10				
823	9	21	10				
	10	26	17				
	12	21	10				
	13	21	10				
	14	21	10				
824	1	40	47				
825	1	32	30				23
	2	32	29				
827	2	27	21				19
	24	14	2				
	25	57				3	46
	26	15	3				4
	27	14	2				2
	28	19	7				9
	29	36	40				
	30	37	42				27
	31	23	12				12

Motion nr Ub	Yrkande	Utskottets motivering s.	Moment i utskottets hemställan punkt 1	2	3	4	Reservation nr
	32	35	37				25
	33	35	37				25
	34	46	61				
	35	39	45				29
	45	41	50				33
828	24	40	50				32
	24	46	61				37
	25	46	54				34
	25	54	61				37
	25	42			4		42
	26	46	61				37
	27	46	61				37
	27	51		x			39
	28	51		x			39
	29	54			4		42
	30	56				2	44
	30	56				3	45
	31	54			4		42
829	2	41	51				